

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

ÖSS'DE SORULAN TÜRKÇE SORULARININ TAKSONOMİK AÇIDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Samim ÇETİNKAYA

Danışman: Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

Ankara
Eylül, 2009

ÖN SÖZ

Bu çalışma, ÖSS’de sorulan Türkçe sorularının konulara ve Bloom taksonomisine (bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme) göre dağılımını belirlemek amacıyla yapılmış, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Bu araştırma yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde problem, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi, evreni, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesi hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde kavramsal çerçeve üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ÖSS’de sorulan Türkçe soru tiplerinin konulara göre sınıflandırılması yapılmıştır . Beşinci bölümde ÖSS’de sorulmuş Türkçe soruların bilişsel düzeye göre sınıflandırılması yapılmıştır. Altıncı bölümde bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Yedinci bölümde sonuç ve önerilere yer verilmiştir

Bu çalışmada birçok kişinin katkısı vardır. Danışman hocam Prof. Dr. İsmet Cemiloğlu’na, tezin şekillenmesinde katkısı olan Yard. Doç. Dr. Eyüp Coşkun’a, veri toplanmasında yardımcı olan Mustafa Said Acar’a, dersane müdürlerime, özet çevirisinde yardımcı olan Mehmet Çağrı Değirmenci’ye, sevgili eşime ve enstitü öğrenci işleri personeline çok teşekkür ederim.

ÖZET

ÖSS'DE SORULAN TÜRKÇE SORULARININ TAKSONOMİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.

Samim ÇETİNKAYA

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

Haziran 2009, 107 sayfa

Bu çalışmanın amacı, ÖSS'de sorulan Türkçe sorularını, konularına ve Bloom taksonomisine göre sınıflandırmak; ayrıca soruların hangi konulardan sorulduğunu ve bu konularla bilişim basamakları arasında nasıl bir ilişki olduğunu tespit etmektir.

Araştırmanın evreni, ÖSS'de sorulmuş Türkçe sorularıdır. Araştırmanın Örneklemi 1999 - 2005 yılları arasında sorulmuş 314 soru oluşturmuştur. Çalışma örneklemini oluşturan Türkçe soruları, <http://www.osym.gov.tr> adresinden alınmıştır.

ÖSS'de 1999 yılından 2005 yılına kadar yedi yılda toplam 314 Türkçe sorusu sorulmuştur. En çok soru “paragrafın yorumu”ndan (104 soru) sorulmuş, en az soru “anlatım teknikleri”nden (11 soru) sorulmuştur. Paragrafın yorumu konusundan sorulan soru sayısı toplam soru sayısının yaklaşık üçte biri kadardır. Cümlede anlam ve paragrafın yorumu konularından sorulan soruların toplamının, toplam soru sayısının yarısından fazlası(% 51.3) olduğu görülmüştür.

1999 yılından 2005 yılına toplam 314 sorunun bilişsel basamaklara göre dağılımı ise şöyledir: En çok soru (134) analiz basamağında, en az soru (3) bilgi basamağında sorulmuştur. Kavrama düzeyinde sorulan soru sayısının, toplam soru içindeki payı % 29.2’dir. Analiz basamağında sorulan soru sayısı, toplam

soruların üçte birinden daha fazladır (% 42.7). Bu sonuçtan da anlaşılacağı gibi, özellikle kavrama ve analiz yeteneğine sahip öğrenciler, ÖSS'de daha başarılı olmaktadır.

Üst düzey bilişsel basamakları (analiz, sentez, değerlendirme) ölçen soru sayısının (193) toplam soru sayısına (314) oranı % 61'dir. Bu oran yeterli gözüktüğü de üst düzey soru sayısının, kendi içindeki dağılımının çarpık olduğu görülmüştür. Analiz basamağından 133 soru sorulmuş; ama sentez basamağından sadece 16, değerlendirme basamağından ise 44 soru sorulmuştur.

Anahtar kelimeler: Türkçe soruları, Türkçe öğretimi, soruların sınıflandırılması, ÖSS, ölçme, değerlendirme.

ABSTRACT

THE EVALUATION OF TURKISH QUESTIONS ASKED IN ÖSS WITH THE ASPECT OF TAXONOMY

Samim ÇETİNKAYA

Phd Thesis, Teaching Turkish Language And Literature Department

Lecturer: Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

June 2009, 107 pages

This study aims to classify Turkish questions asked in ÖSS according to their topics and Bloom's taxonomy, and to figure out about what topics these questions are asked and to determine the relation between these topics and cognitive levels of students.

The resource of this study is the Turkish questions asked in ÖSS. Questions constructing the framework of this study have been taken from <http://www.osym.gov.tr> internet address

314 Turkish questions have been asked in ÖSS in seven years from 1999 to 2005. The most questions have been asked in "paragraph comprehension" (104 questions) and the least questions have been asked in "explanation techniques" (11 questions). Paragraph comprehension questions are one third when we regard all questions. It has been concluded that sentence meaning and paragraph comprehension questions are more than all other questions. (%51.3).

The classification of 314 questions asked in seven years from 1999 to 2005 according to cognitive levels of students is as below; The most questions have been asked in analysis level (134 questions), the least questions have been asked in information level (3 questions). The rate of questions in perception level is % 29,2. Questions asked in analysis level are more than one third when we regard all questions. (%42,7). As it can be

concluded from these results, students who are good at the levels of analysis and perception can be more successful than other students.

The rate of the questions asked in high cognitive levels(analysis, synthesis, evaluation) is %61 to all questions. Although this rate seems to be enough, the rates of the numbers of questions in all cognitive levels is not systematic. 133 questions have been asked in analysis level; however, 44 questions have been asked in evaluation level.

Keywords: Turkish questions, Turkish instruction, questions of taxonomi, ÖSS, measurement, evaluation.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN ONAY SAYFASI.....	I
ÖN SÖZ.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
GRAFİKLER LİSTESİ.....	IX
1.0. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.2.1 Alt Amaçlar.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Sayıtlılar.....	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar.....	6
2.0. YÖNTEM.....	6
2.1. Araştırmanın Modeli.....	6
2.2. Evren ve Örneklem.....	7
2.3 Veri Toplama Araçları.....	7
3.0 KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
3.1. Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme.....	8
3.1.1 Ölçme ve Değerlendirme ile İlgili Kavramlar.....	8
3.1.1.1. Ölçme	8

3.1.1.2. Değerlendirme.....	10
3.1.2. Ölçme Araçlarında Bulunması Gereken Nitelikler.....	12
3.1.2.1 Geçerlik.....	12
3.1.2.2 Güvenirlik.....	14
3.1.2.3 Kullanışlılık.....	15
3.1.3. Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ölçme Araçları.....	15
3.1.3.1. Yazılı Yoklama.....	15
3.1.3.2. Sözlü Yoklama.....	17
3.1.3.3. Eşleştirmeli Test.....	17
3.1.3.4. Kısa Cevaplı Test.....	17
3.1.3.5. Doğru-Yanlış Testleri.....	17
3.1.3.6. Yazılı Ödevler ve Raporlar.....	18
3.1.3.7. Çoktan Seçmeli Test.....	18
 4.0 ÖSS'DE SORULAN TÜRKÇE SORU TİPLERİNİN KONULARA GÖRE SINIFLANDIRILMASI.....	 21
4.1. Sözcükte Anlam.....	21
4.2. Cümlede Anlam.....	25
4.3. Ses Bilgisi, Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri	32
4.4. Dil Bilgisi.....	36
4.5. Anlatım Bozuklukları.....	41
4.6. Paragraf.....	43
 5.0 ÖSS'DE SORULMUŞ TÜRKÇE SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYE GÖRE SINIFLANDIRILMASI.....	 54
5.1 Bilgi (Tanıma-Hatırlama).....	55
5.2. Kavrama.....	61
5.3. Uygulama.....	64
5.4. Analiz.....	68
5.5. Sentez.....	72
5.6. Değerlendirme.....	76

6.0 BULGULAR VE YORUM.....	80
6.1. ÖSS'de Sorulan Türkçe Sorularının Konulara Göre Dağılımı.....	80
6.2. ÖSS'de Sorulan Türkçe Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Dağılımı.....	89
6.3. 1999-2005 Yılları Arasında Sorulan Türkçe Sorularında Konu-Bilişsel Alan İlişkisi.....	97
7.0 SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	99
7.1. SONUÇLAR.....	99
7.2 ÖNERİLER.....	103
KAYNAKÇA.....	107
TABLOLAR LİSTESİ	
1999-2005 Yılları Arasında Sorulan Türkçe Sorularında Konu-Bilişsel Alan İlişkisi.....	97
GRAFİKLER LİSTESİ	
Grafik no: 1. Sözcük ve söz öbeklerinin anlamıyla ilgili sorulan soruların sayılarının yılları göre dağılımı	80
Grafik no: 2. Cümlede anlam ile ilgili sorulan soruların sayılarının yıllara göre dağılımı.....	81
Grafik no: 3. Yazım kuralları ve noktalarna işaretleriyle ilgili sorulan soruların sayılarının yıllara göre	82
Grafik no: 4. Dil bilgisiyle ilgili sorulan soruların sayılarının yıllara göre dağılımı.....	83
Grafik no: 5. Anlatım bozukluklarıyla ilgili sorulan soruların sayılarının yıllara göre dağılımı.....	84
Grafik no: 6. Anlatım teknikleriyle ilgili sorulan soruların sayılarının yıllara göre dağılımı.....	85
Grafik no: 7. Paragrafın yapısıyla ilgili sorulan soruların sayılarının yıllara göre dağılımı.....	86

Grafik no: 8. Paragrafin yorumuyla ilgili sorulan soruların sayılarının yıllara göre dağılımı.....	87
Grafik no: 9. ÖSS’de sorulmuş Türkçe sorularının konulara göre dağılımı.....	88
Grafik no: 10. Bilgi basamağından çıkan soru sayılarının yıllara göre dağılımı.....	89
Grafik no: 11. Kavrama basamağından çıkan soru sayılarının yıllara göre dağılımı.....	90
Grafik no: 12. Uygulama basamağından çıkan soru sayılarının yıllara göre dağılımı.....	91
Grafik no: 13. Analiz basamağından çıkan soru sayılarının yıllara göre dağılımı.....	92
Grafik no: 14. Sentez basamağından çıkan soru sayılarının yıllara göre dağılımı.....	93
Grafik no: 15. Değerlendirme basamağından çıkan soru sayılarının yıllara göre dağılımı.....	94
Grafik no: 16. ÖSS’de sorulmuş Türkçe sorularının bilişsel alan basamaklarına göre dağılımı.....	95
Grafik no: 17 Bloom’un sınıflandırmasına göre soruların düzeyi.....	96
Grafik no: 18 ÖSS’de sorulacak Türkçe sorularının bilişsel alan basamaklarına göre ideal dağılımı.....	104

1.0 GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amaçları, sayıltıları, sınırlılıkları ve çalışma ile ilgili tanımlar yer almaktadır.

1.1 Problem

Eğitimde başarılı olmak için, amaç, plan, hedef çok önemlidir. Amaçsız, plansız, hedefsiz yapılan bir eğitim, kimseye bir şey kazandırmayacaktır. İlköğretim-ortaöğretim- yükseköğretim sırasında verilen eğitimin birbiriyle uyumlu, birbirini tamamlayıcı nitelikte olması gerekmektedir. Birbiriyle uyumlu, birbirini tamamlayıcı nitelikte olup olmadığı da ancak yapılan araştırmalarla ortaya çıkacaktır.

1998 yılına kadar çift basamaklı (ÖSS-ÖYS) sınav sistemi ile öğrenci alan ÖSYM, bu yıldan sonra sınav sistemini tek basamaklı hâle dönüştürmüştür. Bu yeni sınav sistemi beraberinde birtakım değişiklikleri de getirmiştir. Bu değişikliklerin en önemlilerinden biri, edebiyat konularının ÖSS müfredatından çıkarılmasıdır. Nitekim, 1999-2005 yılları arasında yapılan ÖSS'lerde edebiyat konularından soru sorulmamıştır. Bu tarihler arasındaki ÖSS'lerde sözcükte anlam, cümlede anlam, paragraf bilgisi, dil bilgisi, anlatım bozukluğu, ses bilgisi, yazım kuralları ve noktalama işaretleri konularından sorular sorulmaktadır.

Liseden üniversiteye geçişin en önemli basamağı ÖSS'dir. ÖSS'de sorulan Türkçe sorularının daha çok hangi konulardan seçildiği yaklaşık olarak bilinse de, bu soruların niteliklerinin nasıl olduğu tam olarak izah edilememektedir.

Ortaöğretimde yapılan öğretim, bilgi öğretmeye, ezberletmeye yöneliktir. ÖSS'de sorulan soruların niteliğine bakıldığında ise yorum yapamayan, kavrama, uygulama, analiz sentez ve değerlendirme kabiliyeti geliştirilmemiş öğrencilerin başarısız olduğu, olacağı açıkça görülür.

Bu çarpık eğitim sistemimiz, özel dershanelerin her tarafta önü alınamaz bir şekilde çoğalmasının en önemli sebebidir. Liselerimizde verilen eğitim ÖSS’de sorulan sorularla uyumlu olsa öğrenciler ve veliler neden akın akın dershanelere gitsinler? Onca emek, onca zaman, onca millî gelir neden çar çur olsun?

Dershaneler, öğrencileri ÖSS'nin sorgulama biçimine göre şekillendirmektedir. Öğrenciler de amaçlarına bu kurumlarda ulaşacaklarına inanmaktadır. Bu durum dershanelere gitmeyi artırmıştır..

Aldoğan'ın şu satırları, bu durumu, gerçekçi bir şekilde ortaya koymaktadır: "ÖSS sonuçları açıklandı. Bütün başarılı çocuklar lisenin yanında dershanelere gitmiş. Zaten asli görevi üniversiteye adam yetiştirmek olan liseler işe yaramamış, çocuklar okul dışındaki tüm zamanlarını bir başka eğitim kurumunda geçirmişler başarılı olabilmek için..." (Aldoğan, 1996).

Eğitimdeki bu ve benzeri sıkıntılar kulaktan dolma ya da tahminî bilgilerle değil; ancak o konuda yapılmış araştırmalarla ortaya konup bir çözüm yolu bulunarak giderilecektir.

Problem cümlesi: ÖSS’de sorulan Türkçe soruları ağırlıklı olarak hangi konulardan gelmektedir, bu sorular öğrencilerin hangi düzeydeki zihinsel becerilerini ölçmektedir?

1.2 Araştırmanın Amacı

ÖSS'de Türkçeyi kullanma gücünü ölçmeye yönelik sorulan soruları konularına ve bilişsel öğrenme basamakları olan bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarına göre tasnif etmek, soru sayılarının konulara ve bilişsel basamaklara dağılım oranlarını belirleyip yorumlamak.

1.2.1 Alt amaçlar

1. SS’de sorulan Türkçe sorularının;
 - a) Konulara göre dağılımının nasıl olduğu,
 - b) Herhangi bir konudan sorulan soru sayısının yıllara göre değişip değişmediği,
 - c) Bir konudan sorulan soru sayısının, araştırmanın kapsamındaki toplam soru içindeki oranının nasıl olduğunu belirlemektir.
2. ÖSS’de sorulan Türkçe sorularının;
 - a) Bilişim basamaklarına göre dağılımının nasıl olduğu,
 - b) Yıllara göre değişip değişmediği,
 - c) Bir bilişim basamağından sorulan soru sayısının araştırmanın kapsamındaki toplam soru içindeki oranının nasıl olduğunu belirlemektir.

1.3. Araştırmanın nemi

Ülkemizde liselerden mezun olan ğrenci sayısı her yıl artmaktadır. Mezun olan öğrencilerin hedefi bir üniversitede iyi bir öğrenim görmek ve meslek hayatına daha iyi eğitim görmüş, yani daha iyi yetişmiş olarak başlamaktır. Bir buçuk milyonun üzerinde ğrenci bu düşüncelerle niversiteye giriş sınavlarına başvurmakta; fakat bu öğrencilerin yarısından daha az bir kısmı, bu sınav sonucunda bir niversiteye kayıt yaptırabilmektedir.

Talep bu kadar fazla, arz da bu kadar az olunca öğrenciler sınava daha önce hazırlanma yarışına girmiştir. Liselerde okuyan hemen her öğrencinin en önemli gündemi hline gelen SS, hayata iyi bir başlangıç yapmanın, iyi bir meslek edinmenin tek kapısı olarak görülmektedir. Öğrenciler bu sınavda başarılı olabilmek için, maddi imknları yeterliyse, okulda öğrendikleriyle yetinmeyerek özel kurslara, dershanelere akın etmektedir. Bu durumda öğrencilerin çoğu, okulu sadece diploma alınan resm bir kurum, dershaneleri ise niversite giriş sınavında başarılı olmasını

sağlayacak asıl kurum olarak görmektedir. Öğrenciler, okulda gördüğü derslerde öğretmenlerin ÖSS'de soru sorulmayan konuları anlatmasını istememekte, hatta sınavların bile test şeklinde yani çoktan seçmeli olarak yapılmasını istemektedir. Anne-babalar çocuklarının bu sınavı kazanmasını sağlamak için, her türlü özveride bulunmakta, öğrenciler ise bütün planlarını bu sınavı kazanmak üzerine yapmaktadır.

1999-2005 yılları arasında yapılan ÖSS'lerde toplam 180 soru sorulmaktadır. Bu soruların dörtte birini Türkçeyi kullanma gücünü ölçen sorular oluşturmaktadır. Türkçe testinin puan getirisi, diğer testlerin puan getirisinden fazla olduğu için istediği bölümü kazanmak isteyen öğrenciler, Türkçe sorularına daha çok önem vermektedir.

Ana dili olarak Türkçe öğretimi, eğitimimizin en önemli problemlerindendir. Ana dili eğitiminin zorunlu olduğu ülkemizde bu eğitim, ilköğretimde “Türkçe”, lisede “Türk Dili ve Edebiyatı” üniversitede ise “Türk Dili” adı altında yapılmaktadır. Üniversitede bile ana dili eğitimi yapılmasına rağmen bu konuda yeteri kadar başarılı olamadığımızın ittifakla ortadadır.

Neden böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur?

Bu konuda yapılmış iki önemli tez vardır: Bunlardan ilki Atatürk Üniversitesi'nde Fatih Artuç tarafından hazırlanmış bir yüksek lisans tezidir. Bu tez 1981 - 1995 yılları arasında ÖSS-ÖYS sorularının tamamı üzerinde yapılmış ve özellikle dil bilgisi soruları üzerinde fazla ayrıntıya inilememiştir. Üstelik 1995'ten 2005'e 10 yıl geçmiştir. Bu sürede çıkan Türkçe sorularının değerlendirilmesine ihtiyaç vardır.

Halit Dursunoğlu tarafından yine Atatürk Üniversitesi'nde yapılan diğer tez, bir doktora tezidir. Bu tezin amacı, ÖSS-ÖYS soruları ile ortaöğretimde okutulan Türk Dili ve Edebiyatı dersi müfredatını karşılaştırmaktır. Dolayısıyla yine Türkçe sorularının detaylı bir analizi yapılmamıştır. Ayrıca bu tezlerin hiçbiri, Türkçe sorularını taksonomik açıdan incelememiştir.

Öğretmenler ve öğrenciler, Öğrenci Seçme Sınavı'nda her yıl ne kadar soru sorulduğunu ve bu soruların hangi bilişsel basamaktan sorulduğunu bilse çalışmalarını ona göre yönlendirebilir. Bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı dersi müfredatı ile ÖSS arasındaki uyumsuzluğun giderilmesine katkıda bulunacaktır. Öğrencilerin sınava, dolayısıyla da hayata hazırlanmasına yardımcı olacaktır. Liselerde yapılan sınavlar, çoğunlukla bilgi ve kavrama basamağından sorulmaktadır. Öğrenci Seçme Sınavı'nda sorulan sorularda ise bilgi basamağından sorulan soru sayısının çok az olduğunu görmekteyiz. Bu uyumsuzluğun, öğrencilerin özel dersanelere yönelmesinde de etkili olduğu açıktır.

ÖSS ve ÖYS'de çıkmış sorularla ilgili çok sayıda yayınevinin çözüm kitapları vardır. Bu kitapların çözümleri pratik çözümlerdir. Soruların bilişsel alana göre sınıflandırılmasıyla ilgili bir değerlendirme yapılmamıştır. İşte bu çalışma bu eksikliklerin giderilmesine katkıda bulunacaktır.

1.4. Sayıtlar

- a) Araştırmanın örneklemindeki ÖSS Türkçe soruları bu çalışmanın amaçlarına ulaşabilmek için yeterlidir.
- b) Sorular konularına göre sınıflandırılırken hata yapılmamıştır.
- c) Sorular bilişim basamaklarına göre sınıflandırılırken hata yapılmamıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırmada 1999-2005 yılları arasında ÖSS'de sorulmuş Türkçe soruları incelenecektir. Amaç, Öğrenci Seçme Sınavında (ÖSS) çıkmış Türkçe sorularını, konularına ve Bloom taksonomisine göre tasnif etmektir. 1981'den beri sorulan soruların tamamını inceleyip tasnif etmek, hem zaman yönünden hem de sınavın niteliğindeki değişiklikten dolayı gerekli görülmemiştir. Yalnızca belirtilen yıllar (1999-2005) arasındaki Türkçe soruları incelenecektir.

1.6. Tanımlar

Ölçme: Belli bir nesnenin ya da nesnelerin bili bir özelliğe sahip olup olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin gözlenip gözlem sonucunun sembollerle ve özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesidir (Tekin, 2003).

Değerlendirme: Ölçme sonuçlarının aynı alana ait bir kriter ile kıyaslanarak bir değer yargısına ve oradan da bir karara ulaşma sürecidir (Yılmaz, 2002).

Soru: Bir şey öğrenmek için birine yöneltlen ve karşılık gerektiren söz veya yazı (Türkçe Sözlük, 1998).

Taksonomi: İstendik davranışların basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, birbirinin ön koşulu olacak şekilde aşamalı sınıflanmasına denir.

Bloom'un Bilişsel Alan Basamakları Taksonomisi: Bloom'un bilişsel alan basamaklarını; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme olmak üzere altı basamakta sınıflandırdığı taksonomidir.

2.0. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

ÖSS'de sorulan Türkçe sorularının taranarak konularına ve Bloom Taksonomisine göre sınıflandırılmasına yönelik olduğu için tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek

istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir. (Karasar 2002).

2..2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, ÖSS'de sorulmuş Türkçe sorularıdır. Örneklemi ise 1999-2005 yılları arasında ÖSS'de sorulmuş 314 Türkçe sorusundan oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada doküman analizi yapılacaktır. Araştırmanın dokümanlarını 1999-2005 yılları arasında yapılan Öğrenci Seçme Sınavlarında sorulan Türkçe soruları, konularına ve bilişim basamaklarına göre sınıflandırılmak amacıyla, <http://www.osym.gov.tr> adresinden alınmıştır. Bu sorular ÖSS’de sorulmuş soruların basılı olduğu değişik kaynaklarla karşılaştırılarak bir yanlışlık olmamasına özen gösterilmiştir.

3.0 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Eğitimli insan, ezberleme becerisinden çok, analiz etme ve problem çözme becerisine sahip olmalıdır. Eğitim sistemimizde eğitim, "örgün" ve "yaygın" olmak üzere iki bölümde verilmektedir. Yaygın eğitim, örgün eğitim kurumlarını destekler ve eğitim anlayışı ile halkın değişen ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla verilir. Örgün eğitim ise okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsayan aşamalarla bireyde toplumca istenilen davranışları gerçekleştirme işlemini planlı bir şekilde gerçekleştirmek amacıyla ilköğretim 8. sınıfa kadar zorunlu olarak verilir.

Örgün eğitimin en önemli aşamalarından biri de ortaöğretimdir. Ortaöğretim 14 ile 17-18 yaşlarındaki gençlerin eğitimini kapsar.

Bilgi çağının yaşandığı günümüzde, eğitim sistemimizde temel amaç, öğrencilerimize mevcut bilgileri aktarmaktan çok, bilgiye ulaşma becerilerini kazandırmak olmalıdır. Bu ise ancak üst düzey zihinsel becerilerin kazandırılmasıyla olur. Başka bir ifadeyle, öğrencinin ezberden çok, kavrayarak öğrenmesi, karşılaşılan yeni durumlarla ilgili problemleri çözebilmesi gerekmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı dersi bu becerilerin kazanılmasını sağlayacak derslerin başında gelir.

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi çizilmiştir. Öncelikle ölçme ve değerlendirme ile ilgili konular, sonrasında bilişsel düzeydeki soruların sınıflandırılmasına yönelik yaklaşımlar ele alınmıştır.

3.1. Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme

3.1.1 Ölçme ve Değerlendirme ile İlgili Kavramlar

3.1.1.1. Ölçme :

Tekin'e göre (2003) ölçme, belli bir nesnenin ya da nesnelerin belli bir özelliğe sahip olup olmadığının, sahip oluş derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle ve özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesidir.

Belli bir özelliğe sahip olup olmadığının, sahip oluş derecesi bakımından bireyler arasında farklar vardır. Fark kavramı ölçme için temeldir. Bir anlamda denebilir ki ölçme, farktan doğmuştur (Tekin, 2003).

Eğitimde eğitim programının başarılı olup olmadığını anlama, öğretimde başvuru metotların etkililik derecesini saptama, öğrencileri başarılı olabilecekleri düşünülen alanlara yönlendirme, öğrenme güçlüklerini tespit etme öğrenci başarısını saptama, ölçme ve değerlendirme ögesinin iyi işleyip işlemediğini görme gibi amaçlarla yapılan değerlendirmelerin hepsi, ölçme sonuçlarına dayanır (Baykul, 2000).

Ölçmede ölçme konusu olan şey, bir nitelik ve bu niteliğin gözlenmesidir. Ölçülecek nitelik doğrudan ölçülebileceği gibi bu niteliğin ölçülmesini sağlayan başka bir yolla, dolaylı olarak da ölçülebilir.

Eğitimde başarının ölçülmesi dolaylı yoldan yapılır. Başarı doğrudan ölçülemeyeceği için bireyin tepkide bulunabileceği koşullar yaratılır. Bunun için öğrencilerin, bilgi, beceri ve tutumlarına yönelik uyarıcılar (ölçme araçları) hazırlanır ve bu uyarıcılara tepkide bulunmaları istenir. Öğrencilerin uyarıcılara verdikleri tepkilere göre başarıları ölçme yoluna gidilir. Ancak, ölçme sonucuna göre elde edilen sıfır puanı, bizi o öğrencinin hiç bilgisi olmadığı; yirmişer puan alan iki öğrencinin eşit bilgiye sahip olduğu ya da kırk puan alan öğrencinin yirmi puan alan öğrencinin bilgisinin iki katı bilgiye sahip olduğu sonucuna götürmez (Kaynak, 2000).

Bir nitelik ölçülürken ölçme sonuçlarına; ölçmeyi yapandan, ölçme aracı ve yönteminden, ölçmenin yapıldığı ortamdaki, ölçülen bireylerin bu etkenlerle etkileşiminden ileri gelen birtakım hatalar karışır.

Tekin'e (2003) göre hata, elde edilen puan ile gerçek puan arasındaki farktır.

a. Sabit Hatalar: Her bir ölçme için miktarı değişmeyen hatalara sabit hatalar denir. Sabit hatalar, bireysel ölçümleri ve o ölçümlerin ortalamasını gerçekte olduğundan büyük ya da küçük gösterebilir, fakat ölçümlerin dağılım ölçülerini değiştirici yönde bir etkiye sahip değildir. Bir öğretmenin her okuduğu cevap kağıdına 5 puan fazla vermesi gibi (Tekin, 2003).

b. Sistemli Hatalar: Her bir ölçme için tahmin edilebilir nitelikteki düzenli hatalara denir.

Puanlayıcı yanlılıklarını yansıtan bütün hatalar sistemlidir. Yazılı yoklama kağıtları puanlanırken, yazısı güzel, düzgün ve okunaklı olanlara fazla puan verilmesi gibi (Tekin, 2003).

Sabit ve sistemli hatalar araçtan veya ölçmeyi yapandan kaynaklanmakta ve çoğu halde miktarı bilinmektedir. Miktarı bilindiği için de hatanın düzeltilmesi mümkündür; fakat eğitimdeki ölçmelerde hatanın miktarını tayin etmek ve düzeltmek her zaman mümkün olmayabilir (Baykul, 2000).

c. Rastgele (Tesâdüfî) Hatalar: Şansla ortaya çıkan ve ne yönde etki edeceği tahmin edilemeyen hatalardır. Bu hatalar, çoğu kez, bilinmeyen nedenlere bağlıdır. Kaynakları bilinmeyen ve ölçme sonuçlarına gelişigüzel karışan hatalardır.

Bu hataların kaynakları ve bir ölçmedeki miktarları kesin olarak bilinemez. Ayrıca, ölçmelere tek yönlü olarak da karışmaz; bazen pozitif, bazen de negatif yönde etki eder. Bu sebeplerle tesâdüfî hatalar kontrol edilemez; sabit ve sistemli hatalarda olduğu gibi cebirsel işlemlerle düzeltilemez (Baykul, 2000).

Bir ölçme sonucu, içindeki rastgele hataların azlığı oranında güvenilir olur. Sınav koşullarının elverişsizliği, öğretmenin cevapları puanlarken ve verdiği puanları toplarken dikkatsiz olması gibi (Tekin, 2003).

3.1.1.2. Değerlendirme

Değerlendirme, ölçümlerden bir anlam çıkarmak ve ölçülen nesneler hakkında bir değer yargısına ulaşmaktır (Tekin, 2003).

Değerlendirmede ölçme sonuçları alınır; ölçütle karşılaştırılır ve ölçme sonucunun, ölçütle belirlenen koşulu karşılayıp karşılamadığına bakılır. Değerlendirme, ölçülen özelliğe ilişkin bir kararla sonuçlanır. Bu karar, ölçülen özelliğin belli bir amaçla işe yarayıp yaramadığını gösterir (Özçelik, 1998).

Değerlendirme, kendisi de dâhil olmak üzere, eğitim sistemindeki öğelerin iyi işleyip işlemediğini, varsa işlemeyen yönlerini ortaya koyar; böylece sistemin onarılmasını sağlar (Baykul, 2000).

Değerlendirme, kesin olarak bir ölçme sonucu ile bir ölçütü gerektirir. Ölçütsüz değerlendirme olmaz. Türkçe Sözlük'te (1998) ölçüt, bir yargıya varmak veya değer vermek için başvuru ilke, kıstas, kriter olarak tanımlanmaktadır.

Ölçüt, değerlendirilecek grup dikkate alınmadan önceden kesin olarak belirlenirse, buna mutlak ölçüt adı verilir ve bu ölçüte göre yapılan değerlendirmelere mutlak değerlendirme denir. Ölçüt, grubun ortalama başarısı gibi grubun başarısından çıkarılan bir norm ise bağıl (izâfî) ölçüt adını alır ve bu ölçüte göre yapılan değerlendirmelere de bağıl değerlendirme denir (Tekin, 2003).

Değerlendirme genellikle üç amaç için yapılır:

a. Tanıma-Yerleştirmeye Yönelik Değerlendirme: Bu değerlendirme biçimi öğrencinin giriş davranışlarıyla ilgilidir ve şu sorulara yanıt arar: Öğrenci, planlanan eğitimin başında ihtiyaç duyulan bilgi, ilgi ve beceri gibi özelliklere sahip midir? Planlanan eğitimin gerçekleştirmeyi amaçladığı anlama ve beceri düzeyine öğrencinin sahip olma derecesi nedir? Öğrencinin, yerleştiği programın gerektirdiği bilgi, beceri ve güce sahip olma derecesi nedir? Eğitim şeklinin gerektirdiği ilgi, değer, tutum ve kişilik özelliklerinin öğrencilerdeki derecesi nedir? (Tekindal, 2003).

Yerleştirmeye yönelik değerlendirmenin amacı, her öğrencinin bir eğitim aşamasına başlarken mevcut durumunu belirlemektir.

b. Biçimlendirme-Yetiştirmeye Yönelik Değerlendirme: Eğitim sürerken, öğrenme gelişimini ayarlamak için kullanılır. Amaç, eğitim sürerken öğretme öğrenme başarı ve başarısızlığı hakkında öğretmen ve öğrenciye sürekli dönüt sağlamaktır (Tekindal, 2003).

Özellikle bazı derslerde (matematik, yabancı dil gibi) bir ünitenin yeterli düzeyde öğrenilmesi, kendinden sonra gelen ünitelerin öğrenilmesi için mutlak zorunlu (ön koşul) olabilir. İşte, içeriğinde ya da kapsadığı öğeler arasında böyle ön koşul ilişkileri bulunan derslerde bu tür değerlendirmeye gidilmesi bir zorunluluktur.

Biçimlendirme-yetiştirmeye yönelik değerlendirme, yeni bir programın denenmesi ve geliştirilmesiyle ilgili olarak uygun kanıtlar toplama olanağı verir. Bu kanıtlara dayanarak programda gerekli ve yerinde düzeltmeler yapılabilir (Tekin, 2003).

c. Değer Biçmeye Yönelik Değerlendirme: Genelde bir ders veya kursun sonunda yapılır. Öğrencide geliştirilmesi düşünülen hedeflere ulaşma derecesini belirleme, ders veya kursa ilişkin not verme gibi durumlarda kullanılır. Bu değerlendirmede ana amaç, not vermek veya öğrenci başarısı ile sertifika (diploma vb.) vermek olmasına rağmen; bu değerlendirme, öğretimin etkililiği, ders veya kurs hedeflerinin uygunluğu gibi, programı yargılamak için bilgi de sağlar (Tekin, 2003).

3.1.2. Ölçme Araçlarında Bulunması Gereken Nitelikler

3.1.2.1 Geçerlik

Geçerlik, bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği, başka herhangi bir özellik ile karıştırmadan, doğru olarak ölçebilme derecesidir (Tekin, 2003).

Geçerlik aynı zamanda, bir ölçme aracının kullanılış amacına hizmet etme derecesidir (Yılmaz, 2002).

Bir aracın geçerli olması için, onun sadece ölçmek için düzenlendiği özelliği ölçmesi, yani onu başka özelliklerle karıştırmadan ölçmesi gerekir. Eğitimde, birçok durumda, ölçmek istediğimiz bilgi ve becerilerin tümünü bir sınavla ölçmek olanaksız olduğu gibi, sınavdan elde edilen puana, ölçme konusu bilgi ve beceriler dışında başka etkenler de etki eder. Bu etkenlerden ötürü, elde edilen puanlara hata karışır. Bu nedenle, eğitimde kullanılan ölçme araçlarının geçerliği hiçbir zaman tam değildir (Tekin, 2003).

Bir testin geçerliği, bir derece sorunudur. Ya hep ya hiç sorunu değil. Bir test tamamıyla geçerli ya da geçersiz olmaktan ziyade, daha çok veya daha az geçerli olabilir (Tekin, 2003).

a. Kapsam Geçerliği: Bir testin, bu testle ölçölmek istenen davranışları ne derecede kapsadığıdır (Baykul, 2000).

Bir dersteki başarı ölçölmek istendiğinde, o dersin konularının ve öğrenciye kazandırmak istediğı davranışların tümü dikkate alınmalıdır. Bunlar ölçölecek evreni belirler. Ne var ki, bu evrenin öğelerinin (içerik ve davranışların) tümü, bir dersteki başarıyı ölçmek için hazırlanan bir testte kapsamamaz. Eğitimde öğrenci başarısını ölçmek için kullanılan testler, çoğunlukla, sorulabilecek olan bütün soruları değil, onlar içinden daha az sayıdaki belli soruları (örneklem) kapsar. Geliştirilen testin, ölçmek istediğimiz konuları yeterince örnekleyebilmesi gerekir (Tekin, 2003).

Kapsam geçerliğı sınavda yer alan soruların öğretilen konulardan, önemine ve ağırlığına göre yeter sayıda soru sorulması ile sağlanabilir (Yılmaz, 2002).

Sınavlarda kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla davranışlar, konular ve soruların dağılımını gösteren bir belirtke tablosu hazırlanır. Böylelikle soru örneklemine bütün davranışları ve konuları temsil etme durumu gözlenmeye çalışılır.

b. Yordama Geçerliğı: Yordama, istatistiksel teknikler kullanılarak ve bilinenlerden yararlanarak bilinmeyen durumlar hakkında yapılan geleceğe yönelik tahminlerde bulunma işlemidir (Tekin, 2003).

Bir testin yordama geçerliğini belirlemek için, önceden elde bulunan test puanlarıyla sonradan elde edilen ölçüt ölçüleri arasındaki korelasyon katsayısının hesaplanması gerekir (Tekin, 2003). Böylelikle test puanı ile gelecekte ölçölecek davranış arasındaki ilişki incelenerek, test sonuçlarının gelecekteki davranışı ne derece tahmin edebildiğı araştırılır.

c. Yapı Geçerliğı: Yapı, birbiriyle ilişkili olduğı düşünölen belli öğelerin ya da öğeler arasındaki ilişkilerin oluşturduğı bir örüntüdür. Bu anlamda, bir testin

yapısını geçerleme sureci, temelde testin maddelerine verilen cevaplar arasındaki ilişkilerin analizine dayanır (Tekin 2003). Bir testte yer alan her madde; testin butn ile, testin ölçmeyi hedeflediği amaçlardan en az bir tanesi ile ilişkili olmalı, testin butnnn amacından bağımsız olmamalıdır (Yılmaz, 2002).

d. Görünüş Geçerliği: Bir testin görünüş geçerliği, o testin, ölçmek istediği şeyi ölüyor görünmesidir. Görünüş geçerliği olan bir test, kapağında ne yazılıysa onu ölüyor görünür (Tekin, 2003). Testin ismi, açıklamalar, soruların ve testin düzeni vb. faktörler, cevaplayıcının testin genel olarak geçerliğine ilişkin bir görüş geliştirmesine neden olur. Olumlu izlenimler testin sorularına güvenilir cevaplar almayı kolaylaştırır. Testin görünümü ile ilgili olan bu geçerlik türü, uzman görüşü ile değerlendirilir (Büyüköztürk, 2004).

3.1.2.2 Güvenirlik

Güvenirlik, aynı bireyler üzerinde yapılan, bir niteliğe ait ölçmelerin benzer şartlarda tekrar elde edilebilirliğidir. lme çalışmalarında amaç, olabildiği kadar gerçek puanlara yakın gözlenen puanlar elde etmektir. Gerçek puanlara yakın lme sonuçları, ölçmelerdeki hata puanlarının azlığı lsnde gerçekleşir. lme sonuçları bulundurdıkları tesadf hataların azlığı lsnde güvenilirdir (Baykul, 2000).

Turgut'a (1997) göre eğitimde kullanılan lme araç ve yöntemlerinin güvenirliğini artırmak için şu önlemler alınmalıdır:

1. Bir sınavda kullanılan soru sayısı arttığa, çoğu halde, o sınavdan elde edilen toplam puanın güvenirliği de artar.
2. Bir sınavda kullanılacak soruların açıkça anlaşılır ve kesinlikle cevaplanabilir olması, o sınavdan elde edilen puanın güvenirliğini artırır.
3. Bir sınavda cevaplayıcılar her soruyu dikkatle ve hızla cevaplandırmaya teşvik edilmelidir.
4. Sınav süresi, öğrencilerin hemen hepsinin bütün soruları cevaplandırmalarına yetecek uzunlukta olmalıdır.

5. Bir sınavda kullanılacak sorular, o sınavı cevaplayacak bireylerin yaklaşık olarak yarısı tarafından doğru cevaplandırılabilir güclükte olmalıdır.
6. Her sınav objektif yollarla puanlanabilmelidir.
7. Ölçme işleminin herhangi bir basamağında yapılan dikkatsizlik hataları, tıpkı puanlama hatalarında olduğu gibi, çoğu halde tesadüfi hata türündedir ve ölçme sonuçlarının güvenilirliğini düşürür.
8. Duyarlılığı yüksek bir araç/yöntem daima güvenilirliği yüksek sonuçlar verir.
9. Ölçme sonuçlarının, ölçme işleminin elverdiği duyarlılıkta kaydedilmesi güvenilirliği gerçek değerine yaklaştırır (Akt. Pilten, 2001).

Ayrıca Yılmaz'a (2002) göre bazı durumlarda öğrenciler; sınav sorularının nasıl cevaplanması gerektiği, sınav süresi, soru sayısı, soruların puan değeri ve bunlar gibi konularda bilgi sahibi olmadıkları için, gerçek durumlarını sınav sonuçlarına yansıtamamaktadır. Bu olumsuzluğu gidermek için soru kağıdına; soru sayısı, süre, cevaplama dikkat edilecek noktaların yer aldığı bir açıklama (yönerge) koymak gerekmektedir.

3.1.2.3. Kullanışlılık

Bir testin kullanılabilirliği, onun geliştirilmesi, çoğaltılması, uygulanması ve puanlanmasının kolay ve ekonomik olması demektir (Tekin, 2003).

3.1.3. Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ölçme Araçları

Yazılı yoklamalar, çoktan seçmeli testler, sözlü yoklamalar, ödevler.

3.1.3.1. Yazılı Yoklama

Yazılı yoklama ülkemizde öğretmenlerin sıkça tercih ettiği bir sınavdır. Bu sınavda öğretmenler, soruları yazılı olarak sorar ve cevapların da yazılı olarak verilmesini ister. Sorular genelde uzun cevaplı olur.

Klasik yazılı yoklama sorularıyla öğrenciden ezberlediği bilgi geri istenebileceği gibi öğrenciyi eleştirel düşünceye sevk ederek ezbercilikten kurtaracak sorular da sorulabilir.

Yazılı yoklamalar, kişinin özgün ve yaratıcı düşünme gücünü, yazılı anlatım becerisini, belli konulardaki görüşünü, ilgisini ve tutumunu ölçmede çok kullanışlıdır.

a) Sınırlı Cevap Soruları:

Verilecek cevabın niteliğine, uzunluğuna ve örgütlenmesine ilişkin bazı sınırlamalar koyar. Soruda, üzerinde düşünülecek konu alanı içeriğinin sınırları ve öğrenciden istenen özgül (bu türe ilişkin) cevap biçimi (listeleyin, tanımlayın, nedenlerini verin gibi) açıkça belirtilir. Böyle sorular özgül (bu türe ilişkin) öğrenme sonuçlarını doğrudan ölçecek biçimde daha kolay hazırlanabilir; üstelik bunlara verilen cevapların puanlanması da oldukça nesnel ve kolay olur. Ne var ki, böylesi sorular, sentez ve değerlendirme düzeyindeki davranışları ölçmede uygun düşmez (Tekin, 2003).

c) Serbest Cevap Soruları:

Sentez ve değerlendirme düzeyindeki davranışların ölçülmesinde daha elverişlidir. Cevabın içerik, nitelik ve uzunluğunu belirlemede, öğrenciye neredeyse sınırsız bir özgürlük verir. Bu tür sorularda bazen, cevaplama zamanı, yazmada kullanılacak sayfa ya da kelime sayısı kısıtlanarak bir sınırlama yoluna gidildiği de olur. Bu tür sorular, özgün ve yaratıcı düşünme gücü, bir konuyla ilgili bilgi öğelerini seçip ayıklayarak onları tutarlı ve anlamlı bir bütün oluşturacak biçimde örgütleme gücü, fikirleri ya da fikir örüntüsünü değerlendirme gücü gibi genel öğrenme ürünlerini ölçmede etkili bir şekilde kullanılabilir. Bu tür sorulardaki ana güçlük; cevapların, puanlanma zorluğu, zaman alıcılığı ve öznel oluşudur (Tekin, 2003).

3.1.3.2. Sözlü Yoklama

Bu sınav türünde sorular öğrenciye sözlü olarak sorulur ve öğrenciden sorunun cevabını düşünüp bularak yine sözlü biçimde ifade etmesi istenir.

Bu sınav sistemi, yanlış bir düşünce ya da kanaat edinildiğinde bunu hemen o anda düzeltme imkânı verir. Doğru cevap, soruyu yanlış cevaplayan öğrencinin zihninde bu yolla yerleşir (Hesapçioğlu, 1998).

3.1.3.3. Eşleştirmeli Test

Bu tip sorular iki grup hâlinde verilmiş bilgi faktörlerinin belli bir açıklamaya göre eşleştirilmesini gerektirir. En çok kullanılan eşleştirmeli sorular, iki sütun halinde verilmiş kelimelerden ibâettir. Öğrenciden sütunlardan birindeki her kelimeyi diğer sütundakilerden en yakın ilişkisi olanla eşleştirmesi istenir (Binbaşioğlu, 1983).

3.1.3.4. Kısa Cevaplı Test

Cevabı bir kelime, bir ibâre, bir rakam, bir tarih ya da en fazla bir cümle gerektiren sorulara kısa cevaplı test denir. Öğrencinin vereceği cevabın en fazla bir cümle olması özelliği ile yazılı yoklamalardan farklı bir tekniktir. Cevap, verilenler arasından seçilmediği ve öğrenci tarafından düşünülüp, bulunup yazılması zorunluluğundan dolayı da seçmeli testlerden ayrı bir sınav türüdür (Yılmaz, 1998). Bu sınav türünde üst düzey düşünme becerilerini ölçebilmek için çoğu soruyu örnek olayla sunmak gerekmektedir. Aksi takdirde sorular öğrencinin yeteneğini ölçmekten öte gidememektedir.

3.1.3.5. Doğru-Yanlış Testleri

Bu tür sınavlarda öğrencilerden yazılı olarak verilen maddeleri doğru yanlış olarak sınıflandırması istenir. Doğru - yanlış testlerinde de kısa cevaplı

testlerde olduğu gibi üzerinde yeterince düşünülmeden hazırlanan sorular sadece öğrencinin neyi ne kadar ezberleyebildiğini ölçecektir.

3.1.3.6. Yazılı Ödev ve Raporlar

Yazılı ödev ve raporlar, ilk planda bir ölçme ve değerlendirme olmaktan çok, eğitici özellikleri ağır basan birer araç durumundadır. Bunlar öğrencilerin anlatmak istediklerini yazıya dökerek ifade etme olanağı verir. Öğrencilerin düzen ve ifade kabiliyetlerini geliştirir. Bu araçlar öğrencilere ifade, sentez ve genelleme olanağı verir (Hesapçıoğlu, 1998).

3.1.3.7. Çoktan Seçmeli Test

Çoktan seçmeli sorular, bir soru kökü ve bunu izleyen bir seri muhtemel cevaptan ibârettir. Bu çeşit bir soruyu cevaplandıracak öğrenci, verilen açıklama ve soru köküne en uygun veya doğru cevabı seçer. Soru kökü genellikle soru cümlesi olmakla birlikte eksik cümle yapısında da olabilir (Yılmaz, 1998). Çoktan seçmeli soru türünde de verilen açıklama, sorunun hangi düzeyde gerçekleşeceğini belirlemek amacıyla çok önemlidir.

Ülkemizdeki örgün eğitim sisteminde ortaöğretimden yükseköğretime geçişte öğrenciler bir seçme ve yerleştirme sınavına tabi tutulmaktadır. Bu sınav öğrencilerin yükseköğretimde okuyacağı üniversiteyi, bölümünü belirlemekte olup çoktan seçmeli test türünde yapılmaktadır.

Çoktan seçmeli bir madde, bir problem durumu sunan bir madde kökü ilk madde kökünü izleyen üç ya da daha çok sayıdaki seçimlik cevaplardan oluşur. Madde kökü, bir soru cümlesi ya da eksik bir cümle olabilir. Madde kökünü izleyen seçimlik cevaplara madde şıkları ya da seçenekler adı verilir. Madde kökünde verilen bilgilere göre seçeneklerden biri, maddenin doğru ya da en doğru cevabıdır ; diğer seçenekler ise yanlış cevaplar ya da çeldiriciler adını alır. Çeldiricilerin başlıca işgörsü, maddede yoklanan bilgi ya da yeteneğe sahip olmayan ya da o konuda

yanlış bilgi sahibi olanları yanıltmak ve böylece onların doğru cevabı bulmalarını önlemektir (Tekin, 2003).

a. Çoktan Seçmeli Testlerin Özellikleri

1. Çoktan seçmeli maddelerin cevaplandırılması işi, öğrencinin çok az zamanını alır. Bu nedenle, belli bir süre içinde uygulanacak bir testte çok sayıda soru kapsanabilir. Testte çok sayıda soru bulunması, testin güvenilirliğini artırır.

Eğer soru yazmaya başlamadan önce bir belirtke tablosu hazırlanır da madde yazmada ve teste alınacak maddeleri seçmede buna uyulursa testin kapsam geçerliği de yeterli bir düzeye çıkarılabilir. Bu yolla hazırlanan testlerde örnekleme hatası olabildiğince azaltılmış olur (Tekin, 2003).

2. Çoktan seçmeli maddelerde, cevapları kesinlikle doğru, kesinlikle yanlış diye ayırmak mümkündür. Bu da puanlamanın doğru ve nesnel olmasını sağlar. Puanlamada öğrencinin önceki başarısı, giyinişi, hâl ve gidişi, yazı güzelliği, iyi kompozisyon yazma gibi, ölçülen özellik ya da özelliklerin dışındaki etkenlerin etkisi olmaz (Tekin, 2003).

3. Çoktan seçmeli madde türü, kişinin bildiklerini örgütleyerek sunma ve cevaplarını dil bilgisi kurallarına göre açıkça ifade etme gücünü ölçmede kullanılamaz. Eğer bu boyutlardan biri, sınavın ölçmeye yöneldiği özellikler arasında bulunuyorsa, o zaman yazılı yoklama (essey) tipi bir sınav yapılması gerekir (Tekin, 2003).

4. Çoktan seçmeli madde yazma, özel bilgi ve beceri gerektirir; geliştirilmesi de oldukça zaman alıcıdır (Tekin, 2003).

5. Çoktan seçmeli maddelerde, bir maddenin yokladığı bilgiye sahip olmayan cevaplayıcının bile tahminle doğru cevabı bulma olasılığı vardır. Bir maddedeki seçeneklerin sayısı çok ve niteliği iyi olursa salt tahminle cevabı bulma olasılığı, şans başarısı düşer. Şans başarısı, testin geçerlik ve güvenilirliğini düşürücü yönde etki eder (Tekin, 2003).

6. Çoktan seçmeli maddelerin cevaplandırılmasında, cevaplayıcının yapacağı önemli işlerden birisi maddeleri okumak ve okuduğunu anlamak olduğundan cevaplayıcının

okuma hızı ve okuduğunu anlama gücü alacağı puan üzerinde etkili olur. Eğer test bir hız testi değilse, öğrencilerin büyük çoğunluğunun test bitirmesine yetecek kadar zaman vermekle okuma hızının alınacak puana etkisi azaltılabilir (Tekin, 2003).

7. Çoktan seçmeli maddelerde, verilen cevapların doğruluğunun ya da yanlışlığının kesin olarak belirlenebilmesi, herhangi bir maddenin güçlük derecesinin istatistiksel olarak hesaplanmasını mümkün kılar. Bir maddenin güçlük derecesi, o maddeye doğru cevap verenlerin yüzdesi olur. Bu özellik sayesinde istenen güçlükte bir test geliştirme imkânı doğar (Tekin, 2003).

8. Hazırlanması oldukça zordur. Uzun zaman alır ve bu konuda öğretmenin kendini yetiştirmiş olmasını gerektirir (Yılmaz, 2002).

b. Çoktan Seçmeli Testlerde Göz Önünde Bulundurulacak Noktalar :

1. Sorular, ya soru cümlesi şeklinde veya sonu tamamlanabilecek düz cümle hâlinde olmalıdır.
2. Sorular ayrıntıları değil, temel kavramlar, sebep-sonuç ilişkileri gibi önemli bilgi ve davranışları ölçecek nitelikte yazılmalıdır.
3. Sorunun esas konusu, öğretmenin ne sormak istediği açık ve kesin olmalıdır.
4. Soru kökünde kitaptan veya öğrencilerin tanıdığı kaynaktan aynı tip ifadeler alınıp kullanılmamalıdır.
5. Soru ifadeleri açık, kısa ve özlü olmalı, gereksiz kelime bulunmamalıdır.
6. Seçeneklerde tekrarlanabilecek kısımlar köke konularak tekrarlar önlenmelidir.
7. Olumsuz sorular anlama güçlüğü yaratacağından çok fazla kullanılmamalıdır.
8. Olumsuz soru kökü yazıldığında, kökü olumsuz yapan kelime belirgin yazılmalıdır.
9. Bilmece gibi, kavranması güç, ancak ipucu ile cevabı bulunabilen sorular sorulmamalıdır.
10. Hazırlanan bir soru testteki diğer bir sorunun cevabını açıklayacak şekilde olmamalıdır.
11. Her soru bir başka sorunun cevaplandırılması şartını taşımadan cevaplandırılabilir şekilde, bağımsız yazılmalıdır.
12. Cevaplar kesin olmalı, kişiden kişiye değişebilecek türde olmamalıdır.

13. İfadeler kısa, açık ve özlü, fazla kelime ve tekrarlardan arınmış bir biçimde olmalıdır.
14. Seçeneklerde çok az bilinen ve çoğunluğun kullanmadığı kelimeler kullanılmamalıdır.
15. Bir seçenek diğerlerinden çok uzun veya çok kısa olmamalı, bütün seçenekler yakın uzunlukta olmalıdır.
16. İpucu veren, belirsizlik ifade eden veya yanlışlığı apaçık ortada olan seçenekler kullanılmamalıdır.
17. Kökteki ifadenin tekrar edilmek zorunda kaldığı durumlarda, ipucu olmaması bakımından, aynı terimler diğer seçeneklerde de kullanılmalıdır.
18. Birbirine zıt seçenekler mümkün olduğu kadar kullanılmamalı, kullanılacaksa ikiye ikiye kullanılmalıdır.
19. Sayı ile ilgili seçenekler, maddenin kolay anlaşılması için ya küçükten büyüğe ya da büyükten küçüğe sıralanmalıdır.
20. Bir testteki soruların hepsi dört veya beş seçenekli olmalıdır.
21. Bir testin bütününde doğru cevaplar seçeneklere mümkün olduğu kadar eşit dağıtılmalıdır.
22. Dört veya daha fazla ardışık sorunun doğru cevapları aynı seçenek olacak şekilde sıralanmamalıdır (Yılmaz, 2002).

Test türü imtihanlar Türkçe öğretiminde kısmen kullanılabilir. Mesela, okuduğunu anlama becerisinin veya diğer becerilerin "bilgi seviyesinde" ölçülmesinde testlerden faydalanmak mümkündür. Ancak doğrudan doğruya becerinin ölçülmesinde - yazılı ve sözlü ifade becerisi - kullanılması, hem öğrencilerin yaratıcılık gücünü ortaya koymalarını hem de bu güçlerini geliştirmelerini engeller (Özbay, 2000).

4.0 ÖSS'DE SORULAN TÜRKÇE SORU TİPLERİNİN KONULARA GÖRE SINIFLANDIRILMASI

4.1. Sözcükte Anlam:

Sözcük, anlaşmayı sağlayan en küçük parça olarak tarif edilir. Sözcükler, kullanımına göre birtakım anlam özellikleri gösterir. Bir sözcüğe zamanla yeni yeni anlamlar yüklenebildiği gibi kimi zaman da anlamında birtakım değişimler görülebilir.

Buna göre, sözcüklerin gerçek ve mecaz (değişmeci) anlamları vardır. Bunun yanında, bir de sözcüklerde "anlam ilişkileri" vardır. Örneğin bir sözcük soyut anlamlı, somut anlamlı, nicel veya nitel anlamlı, genel veya özel anlamlı, eş anlamlı (anlamdaş), zıt (karşıt) anlamlı, eş sesli (sesteş) ve yakın anlamlı olabilir.

Ayrıca sözcükte anlam konusunun kapsamına terimler, ikilemeler, deyimler, aktarmalar (ad aktarması, deyim aktarması) ve dolaylama gibi alt konu başlıkları da girer.

Sözcükte ve Söz Öbeklerinde Anlamla ilgili Soru Örnekleri:

Örnek 1:

Bu sanatçımız için bir dili bilmek, o dilin edebiyatını bilmek demektir. O edebiyatın gizli kalmış köşelerinde yatan şiirleri, öyküleri bilmek demektir. Gerek Türkçe gerekse Fransızca yazdığı yazılarda, zaman zaman öyle alıntılar yapar ki şaşırır kalırsınız. Halk şiirimizden, özellikle Tekke şiirimizden; ama aynı zamanda bir Yunan, bir Bizans, bir İran şiirinden... Resim, heykel, yazın gibi hangi sanat dalından bir ürün ortaya koyarsa koysun, bunu, oksijeni bol bir ortamda oluşturmuş bir sanatçımızdır o.

Bu parçadaki altı çizili söz, anlatılan sanatçının hangi özelliğini belirtmek için kullanılmıştır?

- A) Edebiyatın, bütün sanatların temeli olduğunu düşünme
- B) Yapıtlarını oluşturmada ayrıntılara önem verme
- C) Edebiyatımızla başka edebiyatlar arasındaki benzerlikleri yansıtmaya
- D) Herkesçe bilinmeyen sanat ürünlerini ortaya çıkarma
- E) Çok zengin bir sanatsal kaynaktan beslenme

(2005 - ÖSS)

Örnek 2:

Bir yazınsal yaratının değeri, ne anlattığından çok, nasıl anlattığıyla ölçülür; bu da dilin anlatım olanaklarını ustaca kullanmaya, el değmemiş bölgelerinden yeni tatlar devşirmeye bağlıdır.

Bu cümledeki "dil el değmemiş bölgelerinden yeni tatlar devşirmek" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Okuru şaşırtan, çarpıcı ürünler ortaya koymak
- B) Artık unutulmuş olan özellikleri canlandırmak
- C) Daha önce denenmemiş anlatım biçimleri oluşturmak
- D) Belirli bir kesimin beğenisine seslenmek
- E) Yerleşik sözcükleri kullanmaktan kaçınmak

(2004 - ÖSS)

Örnek 3:

Zaman zaman anılarla yaşamak güzeldir; eğer bu anılar yaşanılan günü renklendiriyorsa bir başka mutluluk verir insana.

Bu cümlede geçen "anıların yaşanılan günü renklendirmesi" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eski günlere özlem duyulması
- B) Dünün yargılanıp değerlendirilmesi
- C) Geçmişin, içinde bulunulan zamanı güzelleştirmesi
- D) Yaşananların, karşılaşılan güçlükleri yenmede etkili olması
- E) Eski günlerin daha anlamlı olduğunun düşünülmesi

(2002 - ÖSS)

Örnek 4:

Bu şairimiz, sanat yaşamında gelmiş geçmiş, eski yeni bütün şiir akımlarından, biçim denemelerinden, tekniklerden ustaca yararlanmasını bilmişti. Yararlandığı kaynaklardan aldığı imgeleri, kendi şiir tezgahında yeniden dokumuş; onlara, kendi boyasını vurmuştu.

Bu parçada geçen "yararlandığı kaynaklardan aldığı imgeleri, kendi şiir tezgahında yeniden dokuyarak onlara, kendi boyasını vurmak" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Okurun dünyasını düşünsel ve sanatsal yönden zenginleştirmek
- B) Bugüne değin yazdıklarıyla yetinmeyip sürekli yenilikler aramak
- C) Kimi yapıtlardaki eksiklikleri, kendi yapıtlarında gidermeye çalışmak
- D) Okurların, yapıtlardan daha çok tat almalarını sağlamak
- E) Başkalarından aldıklarını, kişisel ve özgün bir biçime dönüştürmek

(2002 - ÖSS)

Örnek 5:

Bıkmadan, yorulmadan, yılgınlığa düşmeden, sürekli okumalıyız. Okurken bir yandan, daha önce okuduklarımızdan belleğimizde kalan izin üzerini örten tozu, kiri temizlemeli, bir yandan da bu izi derinleştirmeye çalışmalıyız.

Bu parçada geçen "belleğimizde kalan izin üzerini örten tozu, kiri temizlemek" sözüyle anlatılmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Edinilmiş bilgilerin önemini anlamak
 - B) Doğruyu yanlıştan ayırmak
 - C) Gereksiz bilgilerle oyalanmamak
 - D) Unutulmaya yüz tutmuş bilgileri anımsamak
 - E) Yeniliklere açık olmaktan kaçınmamak
- (2000 - ÖSS)

4.2. Cümlede Anlam:

"Cümle, bir duyguyu, bir düşüncüyü, bir isteği bildiren görev ve anlam ilgisi yönünden bir araya getirilmiş sözcük dizimidir. " (Çimenler, 1997).

Bu duygunun, düşüncenin ve isteğin doğru bir şekilde aktarılıp, anlaşılabilmesi, cümleyi oluşturan sözcüklerin anlamlarının doğru olarak bilinmesine bağlıdır.

Genellikle ÖSS'lerde cümlelerin anlamca özdeşleri, karşıtları, yerini tutabilecek cümleler, atasözlerinin anlamları, cümleden çıkarılabilecek veya çıkarılamayacak anlamlar sorulmaktadır.

Özellikle cümle anlamıyla ilgili sorularda, son yıllarda belirli kavramlar ve tanımlar (tanımlama, değerlendirme, öznellik, nesnellik, karşıtlık, eşitlik, karşılaştırma, yorumlama, duygulara yer verme, kararsızlık, telaş, korku, tahmin, ihtimal, beğenme, taktir etme, çaresizlik, koşula bağlılık, uyarma, olasılık, olabilirlik, varsayım ...) (Çimenler, 1997) sorulmaktadır. Bu tip sorular da cümle anlamı sorularının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Cümleleri; anlam-biçim ilişkisi yönünden, ilettikleri yargı yönünden, düşüncenin akışına göre, anlatımlarına göre alt bölüm başlıklarına ayırabiliriz. Bu alt bölüm başlıklarını da sırasıyla açacak olursak hangi konu başlıklarını içerdiğini daha iyi anlamış oluruz.

İlettikleri yargı bakımından cümleler; eşitlik, yakınma, sitem, azımsama, küçümseme, aşağılama, hor görme, ön yargı, öneri, görüş, beğenme, takdir etme, olumlu eleştiri, olasılık, varsayım, pişmanlık, üzüntü, yakınma, hayıflanma, yalanlama, onaylatma, reddetme, özlem, gereklilik gibi anlamlar içerir.

Düşüncenin akışına göre; tümevarım, tümdengelim ve aşamalı bir durum bildiren cümleler olmak üzere üçe ayrılır.

Cümlede Anlamla İlgili Soru Örnekleri:

Örnek 1:

Birçok sanatçının sanat dünyasından silinip gitmesinin nedeni ...

Bu cümle, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisiyle sürdürülemez?

- A) gelişme ve değişmelere uyum sağlayamamasıdır
- B) her geçen gün yeni sanatçıların ortaya çıkmasıdır
- C) kendisini sanatına bütünüyle vermemiş olmasıdır
- D) yeni ve özgün yapıtlar ortaya koyamamasıdır
- E) çağın gereklerine ayak uyduramamasıdır

(2001 - ÖSS)

Örnek 2:

Bir romancıyla ilgili aşağıdaki açıklamalardan hangisi, ayraç içindeki özellikle uvuşmamaktadır?

A) İşlediği konuyu, çizdiği ve betimlediği karakterleri, bunlar arasındaki ilişkileri bugüne değin başka hiçbir romancının yansıtmadığı bir biçimde vermiştir. (özgünlük)

B) Anlatımını oluşturan söz değerlerini seçerken dilin sunduğu tüm olanaklardan yararlanmış, bunları kılı kırk yaran bir tutumla kullanmıştır. (titizlik)

C) Okurken söyleyiş güclüğü yaratmayan, anlamları herkesçe bilinen sözcükleri seçerek konuşma dilinin özelliklerini içeren, kısa cümleler kurmuştur. (akıcılık)

D) Anlatımındaki ayrıntı zenginliği, ayrıntıları işlevsel bir biçimde verişi onun söylemine inandırıcı bir nitelik kazandırmıştır. (evrensellik)

E) Dili, inceliklerine dikkat ederek güzel bir biçimde kullanması, onun her dönemde okunan, yapıtlarını yaşadığı günlerin sınırı dışına taşıyan bir yazar olmasını sağlamıştır. (kalıcılık)

(2005 - ÖSS)

Örnek 3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde üslûpla ilgili bir özelliğe değnilmemiştir?

A) Sağlam bir roman tekniğinin yanı sıra canlı, en az sözcükle çok şey anlatmayı amaçlayan, yoğun bir anlatımı vardı.

B) Şiirlerindeki, okurun değişik duygularını etkileyen imgeleri, sıradan sözcüklere yeni anlamlar yükleyerek oluştururdu,

C) Yapıtlarındaki karakterler, halk arasından seçilmiş, zengin bir duygu dünyası olmayan, tek boyutlu kişilerdi.

D) Şiirlerini oluştururken sözcükleri, ses, anlam ve çağrışım yönünden sıkı bir değerlendirmeden geçirerek kullanırdı.

E) Betimlemelerinde gözlem gücü ağır basar, özentili ve coşkulu bir söyleyişten özellikle kaçınırdı.

(2004 - ÖSS)

Örnek 4:

(I) Anadoluhisarı'nın bulunduğu bölgenin tarihi, eskiye dayanıyor. (II).Kaynaklara göre, Anadoluhisarı, Boğaz'dan geçişleri kontrol etmek amacıyla Yıldırım Beyazıt tarafından yaptırılmış. (III) Yapılırken kullanılan malzemeler arasında, Bizans yapılarından alınmış taşlar da var. (IV) Bu durum, burada eski bir Zeus Tapınağı'nın bulunduğu yolundaki düşünceleri daha da güçlendiriyor. (V) Boğaz'ın en dar yerinde, Göksu Deresi kıyısında bulunan bu bölgenin, bugün olduğu gibi, Osmanlı öncesinde de yerleşim alanı olarak kullanıldığı çeşitli kaynaklarda belirtiliyor.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde belirtilenler "tahmin" niteliği taşımaktadır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.
(2000 - ÖSS)

Örnek 5:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "eleştiri" söz konusu değildir?

- A) Kitap okunduğunda, yazarının, ne yazacağını uzun uzadıya ölçüp biçen, bunları bir tartımdan geçiren, düzene koyan sanatçılardan olmadığı anlaşıyor.
B) Gençlik yıllarında çeşitli dergi ve gazetelerde yazdığı yazıları derleyip bunları yazılış tarihlerine göre sıralayarak kitap haline getiriyor.
C) Konusunu günlük yaşamdan almasına karşın, kullandığı dil ve anlatımındaki pürüzler yüzünden, söyledikleri gereği gibi anlaşılmıyor.
D) Yüzeysel bilgilere dayanarak yaptığı ruhbilimsel çözümlemeler, yapıtın dokusu içinde belirli bir işlev taşıyor.
E) Çizmeye çalıştığı tarihsel ortamı ayrıntılarıyla yansıtamayışı, yapıtının inandırıcılığını büyük ölçüde azaltıyor.

(2004 - ÖSS)

Örnek 6:

Aşağıdaki dizelerin hangisinde yorum söz konusu değildir?

- A) Alabildiğine insan kalabalığı vardı
Bir aydınlık geleceğe bakıyordu
- B) Bir ılık güz öğlesinde
Şanlı haki urbası üstünde
- C) Koymuştu kılıcını içine kınının
Yürüyordu arasında sevgili halkının
- D) İzmir'e girişini Atatürk'ün
Bir kahve duvarındaki resimde gördüm
- E) Işıktı, sevinçli, türküydü
Görseydiniz o resimde Atatürk'ü
(1999 - ÖSS)

Örnek 7:

(I) Bu zorlu uğraşta, kendimi hiçbir zaman şair olarak görmedim. (II) Bana "şair" diyenlere de içimden hep gülümsedim. (III) Ben, şiir yazma yolunda tutarlı olduğumu sandığım bir biçimde yürüyen, sıradan bir şairim. (IV) Şiir yazma serüveninde, tüm yeteneğimi ortaya koyarak, ulaştığım düzeyi düşürmeden yol alıyorum. (V) Bu tutumum, işimi bir bakıma zorlaştırdığı gibi az şiir yazmama da neden oluyor.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangilerinden, konuşan kişinin alçakgönüllü olduğu anlamı çıkarılamaz?

- A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve IV. D) III. ve V. E) IV. ve V.
(2002 - ÖSS)

Örnek 8:

Bir yazar şöyle diyor: "Düşüncenin canı kısa sözde, onun yoğun anlatımındadır."

Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Derinliği olmayan düşünceler daha kolay anlaşılabilir.
- B) Güçlü anlatım, sağlam bir düşünce yapısı gerektirir.
- C) Bir düşünceyi özetlerken ana noktalar üzerinde durmak gerekir.
- D) Sözü uzatmak, anlatımı gereksiz sözlerle doldurmak düşünceyi gölgeler.
- E) Kısaltılarak anlatılan bir düşünceyi, hemen herkes anlayabilir.

(2005 - ÖSS)

Örnek 9 :

Her ressam, aynı doğa parçasını tuvaline farklı biçimlerde yansıtır. ---

Bu cümlelerin sonuna, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisinin getirilmesi uygun olmaz?

- A) Doğa, her sanatçı için değişmez bir konu alanıdır.
- B) Çünkü olaylara, durumlara bakış açısı sanatçıdan sanatçıya değişir.
- C) Bu, aynı zamanda biçimle ilgili bir durumdur.
- D) Bunda sanatçının doğayı algılama biçiminin etkisi vardır.
- E) Bunu, yaratıcılığın bir gereği sayabiliriz.

(2005 - ÖSS)

Örnek 10:

Ailede tüm yükümlülükleri üzerlerine alan, çocuklarını her türlü sorumluluktan uzak tutan anne babalar ---- bireyler yetiştirirler.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) her bakımdan kendilerine benzeyen
- B) işini seven, görevlerinin bilincinde olan
- C) bulundukları her ortama kolayca uyum sağlayan
- D) karşılaştıkları güçlükleri yenmek için her türlü yola başvuran
- E) yaşamını biçimlendiremeyen, başkaları tarafından yönetilmeyi bekleyen

(2001 - ÖSS)

Örnek 11:

(I) Toroslar, Çukurova'nın bereketli topraklarını İç Anadolu'nun bozkırlarından ayırır. (II) Çukurova'yı bir at nalı biçiminde kuşatmış bir duvardır sanki. (III) Ovadan bakılınca çelikten dev bir testere ağzını andıran tepeler, yaz kış ıslıl ışıldır. (IV) Toroslar öylesine sarp ve yüksektir ki kolay kolay geçilmez. (V) Tren bile Torosları geçerken tünelin birinden çıkıp ötekine girer.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde benzetme yapılmıştır?

- A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve III. D) II. ve IV. E) IV. ve V.
(2000 - ÖSS)

Örnek 12:

(I) Sonbahar, kendisinden sonra gelecek kış mevsiminin gizli telaşını yaşıyor doğaya. (II) Amasra'da bir Roma yapıtı olan Kuşkayası Yol Anıtı sarı bir örtüyle kaplanıyor. (III) Hasankeyf'teki Artukoğulları zamanından kalma cami, minaresindeki son leyleği yolcu ediyor. (IV) Kaçkarlarda yağmur fazla mesai yapmaya başlıyor. (V) Bolu Dağları'nda, Istrancalarda gezinirken yerlerde ağaç gövdelerinin hüznü yüzlerini, acılı bakışlarını görüyoruz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde insana özgü bir nitelik doğaya aktarılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV. E) V.
(2001 - ÖSS)

Örnek 13:

Aşağıdaki sorulardan hangisinin yanıtı, bir "gerekçe" içermektedir?

A) -Resim çalışmalarınızda en çok hangi malzemeyi kullanırsınız?

-Tümüyle yerli malı olanı seçip kullanırım.

B) -Ayrıntıya önem verir misiniz?

-Evet, güzelliğe ulaşmak için ayrıntıları önemsiyorum.

C) -Resim yaparken nasıl bir yol izlersiniz?

-Önce dikkatimi ele alacağım konu üzerinde yoğunlaştırırım, onunla yaşamaya başlarım; sonra çalışmaya koyulurum.

D) -Türk resim sanatının günümüzdeki durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Resim sanatılarımızı, erişmeleri amaçlanan yerin de ötesinde görüyorum.

E) -Resme yeni başlayanlara neler öneriyorsunuz?

-İlgilendikleri konuda eğitim görmelerini, sonra da öğrendiklerini uygulamaya çalışmalarını öneriyorum.

(2004 - ÖSS)

4.3. Ses Bilgisi, Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri :

Ses bilgisinde; büyük ve küçük ünlü uyumlan, ünsüz benzeşmesi, ünsüz yumuşaması, hece düşmesi, ses daralması, ses türemesi, ses kaynaşması ve ulama gibi konular yer almaktadır. Bu konuyla ilgili sorulan sorular daha ziyade yazım yanlışlıkları ile ilgilidir.

Yazıda karışıklıkların önüne geçmek, yanlış okumayı önlemek ve okumayı kolaylaştırmak için kullanılan işaretlere noktalama işaretleri denir. (FEM ÖSS'ye Hazırlık Türkçe, 2000).

Noktalama işaretleri âdeta bir yazıdaki trafik işaretleridir. Noktalama işaretlerinin yerinde ve doğru kullanılması konunun anlaşılmasına katkı sağlayacağı gibi yazıya da açıklık ve akıcılık kazandıracaktır.

Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri ile İlgili Soru Örnekleri:

Örnek 1:

Önce baygın bir iniltiydi yamaçtan duyulan, Sonra bir gölge belirmişti kuş uçmaz yoldan; Köyümün titreterek bağı yanık toprağını inliyor, baktım, uzaktan görünen bir kağıdı...

Bu dizelerde aşağıda verilen ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünlü düşmesi
- B) Ünsüz düşmesi
- C) Sert ünsüz yumuşaması
- D) Ünlü daralması
- E) Ünsüz benzeşmesi

(2001 - ÖSS)

Örnek2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Nasıloldu da beni hatırlayamadı, bir türlü anlayamadım.
- B) O kadar çok çalıştı ki havanın karardığını fark etmedi.
- C) Bugün sinemaya gidelim, yarında size geliriz.
- D) Yarınki toplantıya kimlerin katılacağı belli değil henüz.
- E) Geçmişte yaşanan tatsızlıkların unutulmasını istiyordu artık.

(2001 - ÖSS)

Örnek3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Art arda yaşadığımız sıkıntılar, doğruyla yanlışı ayırtetmemizi sağladı.
- B) Onu gördükten sonra kendi durumuna şükretti.
- C) "O ana kadar sesimi çıkarmadım, sabrettim; ama daha fazla dayanamadım." dedi.
- D) Azmetti; karşılaştığı bütün engelleri yenerek amacına ulaştı.
- E) Böylesine güzel bir günde bana hayatı zehretti.

(2000 - ÖSS)

Örnek 4:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Nasıl oldu da beni hatırlayamadı, bir türlü anlayamadım.
 - B) O kadar çok çalıştı ki havanın karardığını fark etmedi.
 - C) Bugün sinemaya gidelim, yarında size geliriz.
 - D) Yarınki toplantıya kimlerin katılacağı belli değil henüz.
 - E) Geçmişte yaşanan tatsızlıkların unutulmasını istiyordu artık.
- (2001 - ÖSS)

Örnek 5:

İşte karşı karşıyasın. O da senin gibi biri (I) Yüzünde küçük küçük yara izleri (II) Bak, gülüyor. Şimdi de yemeğini yiyor (III) işte türkü söylüyor, işte sıkılıyor (IV) Belki de dertleşecek birini arıyor (V)

Bu parçadaki numaralı yerlerin hangisine ötekilerden farklı bir noktalama işareti konmalıdır?

- A) I
 - B) II
 - C) III
 - D) IV.
 - E) V.
- (2003 - ÖSS)

Örnek 6:

Dünyada neler olup bittiğini böylesine iyi bilen (,) okuma (,) çalışma gücü yüksek (,) oldukça bilgili bu genç (,) insanın kullandığı sözcüklere (,) alışık olmadığımız yeni anlamlar kattığını görüyorum.

Yukarıdaki cümlede, numaralanmış virgüllerden (,) hangisinin yeri değiştirilirse anlam karışıklığı giderilmiş olur?

- A) I
 - B) II
 - C) III
 - D) IV.
 - E) V.
- (2000 - ÖSS)

Örnek 7:

Bir anlatım biçimi olarak günlükte, gezi (I) deneme (II) eleştiri ve röportaj gibi öğretici (III) roman (IV) öykü (v) şiir gibi yaratıcı türlerden yararlanılır.

Bu cümledeki numaralanmış yerlerden hangisine ötekilerden farklı bir noktalama işareti konmalıdır?

- A) I B) II C) III D) IV. E) V.
(1999)

Örnek 8:

(I) Günlük hayatımızda hoş olmayan birtakım durumlarla karşılaşılıyor, üzülüyoruz. (II) Bu, sabah evden çıktıktan hemen sonra başlıyor. (III) Dolmuşlar, ilgililerce belirlenen duraklarda durmuyor. (IV) Otobüse, dolmuşa binerken kimse sıraya girmek istemiyor. (V) Üstelik, bu durumlara herkes alışıyor, hiç kimse ses çıkartmıyor.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde virgölün kaldırılması anlam karışıklığına yol açar?

- A) I B) II C) III D) IV. E) V.
(1993 - ÖSS)

Örnek 9:

Kanlıca deyince akla ilk gelen, yoğurt oluyor () Daha eskiler, kahvesini de biliyor. Şöyle değirmende öğütülen () büyük, kulpsuz fincanlarda sunulan kahve () Sonra, kıyı boyunca uzanan yalılar ille de adıyla anılan koyu ve canım korular ()

Bu parçada ayraçla () belirtilen yerlere, aşağıdakilerden hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (...) (,) (.) (.)
B) (.) (,) (...) (...)
C) (:) (;) (...) (.)
D) (:) (;) (.) (...)
E) (.) (,) (:) (.)
(2002 - ÖSS)

Örnek 10:

Anıları yazmanın belli bir çağı var mıdır () Genellikle yaşlılık dönemi gösterilir bu çağ için () Çünkü yaşlılığın bir belirtisi de kişinin gözlerini geleceğe değil, geçmişe çevirmiş olmasıdır. Bir yazarın () "Gençler umutlarla, yaşlılar anılarla yaşar." sözü de bu görüşü destekler ()

Bu parçada ayraçlarla () belirtilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (?) (...) (!) (.)
 - B) (?) (.) (:) (.)
 - C) (!) (.) (;) (...)
 - D) (...) (...) (;) (.)
 - E) (?) (!) (,) (...)
- (2000 - ÖSS)

4.4. Dil Bilgisi:

Sözcüklerin anlamları ve cümledeki anlam ilişkilerinden sonra, görev yönünden sınıflandırılmasına kısaca dil bilgisi diyoruz. Bu bölümde dil bilgisi başlığı altında; isimler (adlar), sıfatlar (önadlar), zamirler (adıllar), zarflar (belirteçler), edatlar (ilgeçler), bağlaçlar, fiiller (eylemler), fiil çatıları (eylem çatıları), fiilimsiler (eylemsiler), ekler, cümle çeşitleri ve cümle öğeleri ile ilgili soru örnekleri yer almaktadır.

Son yıllardaki ÖSS'lerde dil bilgisi konularından çıkan soru adedi dördü, beşi geçmemektedir. İkili sınav sistemi zamanında, ÖYS soruları daha çok bilgiye dayalı olduğu için dil bilgisi ile ilgili daha çok soru sorulmaktaydı.

Dil bilgisi İle İlgili Soru Örnekleri:

Örnek 1:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik temel cümlecğin belirtili nesnesidir?

- A) Havaların düzelmesini dört gözle bekliyorlarmış.
- B) Sonunda, istedikleri gibi güzel ve ucuz bir eve taşınmışlar.
- c) Toplantı salonunda bir köşeye çekilip uzun uzun konuşmuşlardı.
- D) Okullar açılınca yine Ankara'ya geleceklermiş.
- E) Tatillerinin bir bölümünü yaylada geçirmeye karar vermişler.

(2002-ÖSS)

Örnek 2:

Aşağıdakilerin hangisinde verilen dizeler basit cümle oluşturmaktadır?

- A) Mustafa Kemal barış olmuş,
Gürül gürül akan ırmaklarda.
- B) Mustafa Kemal özgürlük olmuş,
Özgürlük diye çarpan yüreklerde.
- C) Mustafa Kemal bereket olmuş,
Uzanıp giden bu topraklarda.
- D) Mustafa Kemal türkü olmuş,
inanmış dudaklarda.
- E) Mustafa Kemal ülkü olmuş,
Uzak yakın bütün bayraklarda.

(1999 - ÖSS)

Son yıllarda ÖSS'de "karma dil bilgisi sorusu" denilen aşağıda örnekleri verilen soru tiplerinden sıkça soru çıkmaktadır. Bu soruların çözülebilmesi için dil bilgisinin bütün konularının iyi bilinmesi gerekmektedir.

Örnek 3:

(I) Yüzlerce kişinin girip çıktığı büyük bir mağazanın önündeki geniş alanda rastlamıştım ona. (II) iki karo arasından, ince bir toprak aralığından uzatmıştı boynunu. (III) Arabaların park ettiği yerde, taşlar arasında, işi neydi bu taçyaprakları solgun gelinciğin? (IV) Bol topraktan beslenemediği için yüzü solgun kalan o gelinciği getiriyorum gözlerimin önüne. (V) Her gün yüzlerce kişinin otomobilleriyle geçtiği alanda, kendi dünyasında, ama iyi ama kötü yaşayıp gidiyordu.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümle, bileşik bir fiil cümlesidir.
 - B) II. cümle, yüklemi, öğrenilen (belirsiz) geçmiş zamanın hikayesi ile çekimlenmiştir.
 - C) III. cümle, birden fazla dolaylı tümleç içeren sözde soru cümlesidir,
 - D) IV. cümle, içinde ad tamlaması bulunan bir devri k cümledir.
 - E) V. cümledeki "geçtiği" sözcüğü isim-fiil eki almıştır.
- (2005 - ÖSS)

Örnek 4:

Dünyanın en tanınmış orkestralarından biri olan bu grup, 18. yüzyıl bestecilerinin yapıtlarını yorumluyor; ayrıca, unutulmuş veya az tanınan bestecilerin yapıtlarını buluyor ve seslendiriyor.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) işaret sıfatı vardır.
- B) Sıfat-fiiller kullanılmıştır.
- C) Zarf tümleci yoktur.
- D) Türemiş sözcükler kullanılmıştır.
- E) Yüklem bileşik zamanlıdır.

(2004 - ÖSS)

Örnek 5:

Yeryüzünde İstanbul kadar güzel bir kent bulmak çok güç.

Bu cümle ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Ad cümlesidir.
- B) Bileşik sözcük kullanılmıştır.
- C) Adeyleme yer verilmiştir.
- D) Belgisiz sıfat kullanılmıştır,
- E) Bağlaç vardır.

(2001 - ÖSS)

Örnek 6:

İnsanları eğitmeyi amaçlayan bu yazarın öykü ve romanlar yazarak ulaşmaya çalıştığı nokta, çağdaş uygarlığa uymayan düşünme ve yaşama biçimlerini değiştirmektir.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Fiilimsiler kullanılmıştır.
- B) Birden çok sıfat tamlaması vardır.
- C) Özne, birden çok sözcükten oluşmuştur,
- D) Bağlaç kullanılmıştır.
- E) İlgeçlere yer verilmiştir.

(2002 - ÖSS)

Örnek 7:

Renk renk çiçeklerle kaplı yaylaları ve ahşap evlerden oluşan dağ köyleriyle Yalnızçam, büyük şehirden kaçmak isteyenler için bulunmaz bir yer.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Birden çok sıfat tamlaması vardır.
- B) Bağlaç vardır.
- C) Birleşik ad kullanılmıştır.
- D) Basit yapılı bir fiil cümlesidir.
- E) İlgeç tümleçleri vardır.

(2004 - ÖSS)

Örnek 8:

Oyunda, üç arkadaşın 1980'den bugüne kadar gelen birlikteliği, zaman zaman mizahi, zaman zaman da hüzünlü bir dil kullanılarak anlatılıyor.

Bu cümleyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) İlgeç vardır.
- B) Sıfat-fiil vardır.
- C) Yüklem, çatısı bakımından etkendir.
- D) Zarf tümlecinde ikileme yer almıştır.
- E) Belgisiz sıfat kullanılmıştır.

(2003 - ÖSS)

Örnek 9:

(I) Telefonda sesini işitmiştik; ama yüzünü görmemiştik. (II) İşte, karşımızdaydı. (III) Sarıldık, kucaklaştık kırk yıllık dostlar gibi. (IV) Karac'oğlan'ın hemşehrisidir o. (V) İyilik ve esenlik dağıtır Toros insanlarına, bu gül ile nar ülkesinde, Gülnar'da.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) I. devrik cümledir.
- B) II. ad cümlesidir.
- C) III. nün yüklemleri türemiş fiildir.
- D) IV. yüklem ve özneden oluşmuştur.
- E) V. nin üç dolaylı tümleci vardır.

(2002-ÖSS)

Örnek 10:

Atatürk'ün bir sözü vardı

Yediveren gül gibi açardı

Atatürk'ün bir atı vardı

Etiler'den beri yaşardı

Atatürk'ün bir resmi vardı

Buğday tarlası gibi ağardı

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Bileşik sözcük

B) Çekimli fiil

C) Ad tamlaması

D) Bağlaç

E) Ekeylemlili yüklem

(2003 - ÖSS)

4.5. Anlatım Bozuklukları:

Anlatım bozuklukları, ÖSS Türkçe soruları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu konuyla ilgili her yıl yaklaşık dört-beş soru sorulmaktadır. Bu da, kabaca soruların % 10'u demektir.

Anlatım bozukluğu, cümle düzeyinde sağlıklı anlaşmayı engelleyen yanlışlıklar demektir. Dilin en önemli görevi, aynı dili konuşan insanlar arasında anlaşmayı sağlamasıdır. Bunun gerçekleşebilmesi için de duygu ve düşüncelerin eksiksiz olarak aktarılması gerekmektedir.

Anlam ve anlatım yönünden doğru bir cümle; anlam yönünden açık, anlatım yönünden duru ve yalın, dil bilgisi kurallarına uygun, noktalama işaretleri yönünden eksiksiz olmalıdır (Çimenler, 1997).

Anlatımdaki bozukluklar, cümlelerin anlamında ve anlaşılmasında olumsuz rol oynar. İyi bir cümle; sözcüklerin yerli yerinde kullanıldığı, gereksiz sözcüklere

yer verilmeyen, yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine uyulan cümledir. Günlük konuşma dilinde bu kurallara uyulduğu pek söylenemez. Konuşma dili geçicidir. Amacın anlatılması yeterlidir. Konuşma dilindeki yanlışlıkların bir kısmına ağız ve şive farklılıkları da sebebiyet vermiş olabilir. Ama yazı dili kalıcıdır ve yazı dili, hiçbir dil yanlışlığını kabul etmez. Yazıdaki dil yanlışlıklarının gözden kaçması veya göz ardı edilmesi mümkün değildir.

Anlatım Bozulduğu ile İlgili Soru Örnekleri:

Örnek 1:

Hiç kimse ona gerçeği anlatmamış; onu yalan yanlış sözlerle oyalamıştı.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdaki değişikliklerden hangisiyle giderilebilir?

- A) "gerçeği" yerine "doğruyu" sözcüğü getirilerek
- B) "anlatmamış"tan sonra "herkes" sözcüğü getirilerek
- C) "anlatmamış" yerine "söylememiş" sözcüğü getirilerek,
- D) "onu" sözcüğü atılarak
- E) "oyalamıştı" yerine "kandırmıştı" sözcüğü getirilerek

(2002 - ÖSS)

Örnek 2:

Bu kurumda eğitim görmüş herkes, saygılı, hoşgörülü ve esnek olmak gibi çok önemli erdemler kazanmışlardır.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

- A) Gereksiz yere sıfat kullanılmasından
- B) Gereksiz yere bağlaç kullanılmasından
- C) Yükleme ekfiil getirilmesinden
- D) Öznenin sözcük öbeği olmasından
- E) Özne-yüklem uyumsuzluğundan

(2000 - ÖSS)

Örnek 3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

- A) Bu anlaşmazlıkların giderilmesi için zamana gerek var.
- B) Bu konunun, öncelikle ve ayrıntılı bir biçimde ele alınması gerekiyor.
- C) Üyeler, onunla ilgili görüşlerini daha sonra açıklayacak larını belirttiler.
- D) Mimar ya da mimarlıkla ilgileniyorsanız bu kitabı okuyun.
- E) Herkesin yaşamında birtakım sorunlar olduğunu hepimiz biliriz.

(2001 - ÖSS)

Örnek 4:

Sözünü ettiğiniz binayı ne gördüm ne de yerini bilirim.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

- A) Nesne eksikliğinden
- B) Gereksiz yere bağlaç kullanılmasından
- C) Tamlayan eksikliğinden
- D) Yüklemin olumlu olmasından
- E) Tümleç eksikliğinden

(2005 - ÖSS)

4.6. Paragraf:

Paragraf, bir yazının anlam bütünlüğü taşıyan en küçük parçasıdır. Başka bir ifade ile, bir düşünce veya bir konu ile ilgili cümleler topluluğudur da diyebiliriz.

Paragraf, bir yazıdaki düşüncelerin belirginlik kazanmasını sağlar. Paragraf, yazının küçük bir örneği olduğu için, yazıda bulunması gereken konu bütünlüğü, tutarlılık gibi özellikler paragrafta bulunması gerekir (Çimenler, 1997).

Bu şekilde oluşturulan her paragrafta mutlaka bir ana düşünce ve buna bağlı yardımcı düşünceler vardır. Bir yazıda paragrafın çeşitli görev ve işlevleri vardır. Bunlardan birincisi, yazıdaki düşünceleri belirli kılma, açığa çıkarmadır. İkincisi ise,

düşünce bağlantısı kurmasıdır. Bunu üç şekilde yapar. Yazıdaki düşünce kümeleri arasında, ya bir düşünceyle başka bir düşünce arasında ya da aralarında ilgi bulunan düşüncelerle ana düşünce arasında bağlantı kurar.

Küçükten büyüğe doğru sıralayacak olursak; kavram düzeyinde anlamak sözcükle, yargı anlamak cümleyle, düşünce (fikir) düzeyinde anlamak ise paragraf ile olur diyebiliriz.

Bir yazıda her paragraf bir düşünceyi, bir görüşü, bir kesiti, bir durumu veya herhangi bir olayın bir yönünü anlatır. Bu yüzden bir yazıda, bir düşünceden başka bir düşünceye veya bir durumdan başka bir duruma geçmek için paragraf yapılır.

ÖSS'de sorular Türkçe soruları içinde paragrafta ilgili olanlar hiç de azımsanmayacak bir yer tutmaktadır. Yıllara göre değişse de, ortalama 44-45 civarında soru sorulduğunu kabul edersek, oran olarak paragrafla ilgili soruların payının % 35'lerde olduğunu görürüz. Bu oran da bize, paragraf sorularının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Paragraf soruları, uzun olması ilk bakışta öğrencilerde olumsuz bir etki uyandırır da dikkatle incelendiğinde hiç de korkulduğu kadar zor olmadığı görülmektedir.

Paragrafta ilgili genellikle; paragrafın konusunu, ana düşüncesini, yardımcı düşüncelerini bulmaya, paragrafa en uygun başlığı tespit etmeye yönelik sorular sorulmuştur.

Paragrafı içerik yönünden ele aldığımızda; paragrafın dil ve düşünce düzeni, paragrafta konu, paragrafta ana düşünce, paragrafta yardımcı düşünce, paragrafın yapısı, paragrafta başlık bölümlerinden oluştuğunu görürüz.

Hangi amaçla yazılırsa yazılsın, her paragraf bir düşünceyi ortaya koymak için yazılır (FEM ÖSS'ye Hazırlık, 2000). Yazar, düşüncesi ortaya koyarken çeşitli yollara başvurur. Yazarın başvurduğu bu yollara düşünceyi geliştirme yolları denir.

Yazarlar anlatımı daha etkili ve inandırıcı kılmak için; tanımlama, karşılaştırma, tanık gösterme (alıntı yapma), örneklendirme, benzetme, sayısal verilerden yararlanma gibi düşünceyi geliştirme yollarına başvururlar. Böylece savunulan düşünce, sağlam temellere dayandırılır, daha inandırıcı hâle gelir.

Bir yazıda veya paragrafta işlenen konunun dile getiriliş tarzına "anlatım" denir (FEM ÖSS'ye Hazırlık, 2000). Paragraf oluşturulurken bazen düz anlatımın yanı sıra; öyküleme (hikâye etme), betimleme (tasvir etme) açıklama ve tartışma gibi işlenen konuya anlatım biçimlerinden de yararlanır. Bu, hem ifadeye akıcılık kazandırır, hem de konunun daha kolay anlaşılmasını sağlar.

a. Paragrafın Anlatım Teknikleri İle İlgili Soru Örnekleri:

Örnek 1:

Eylülde Kaçkarlar'ın çevresinde "kestane karası fırtınası" gelip çatar. Kestanelerin dökülme zamanıdır artık. Yöre insanı için kestanenin hem meyvesi, hem de kerestesi çok değerlidir. Çünkü evlerin özellikle dış cephesi bu ağaçtan yapılır. Rüzgarlar vadilerde uğuldamaya, yapraklar dökülmeye başlamıştır bugünlerde. Karın habercisi olan "karakuş" birazdan pencerenin pervazına tünar. Derinden kurt sesleri gelir. Orman tüm yaşamıyla hazırdır uzun ve beyaz kışa.

Bu parçanın anlatımında, aşağıdakilerin hangisinde verilenlerden yararlanılmıştır?

- A) Karşılaştırma, tanımlama, öyküleme
- B) Açıklama, öyküleme, betimleme
- C) Tartışma, karşılaştırma, öyküleme
- D) Tanımlama, örnek gösterme, betimleme
- E) Açıklama, tartışma, örnek gösterme

(2000 - ÖSS)

Örnek 2:

Soğuk bir istanbul sabahı... Gökyüzünde bulut kaynıyor; yağmur yağdı yağacak... Biz yola koyuluyoruz. Yarım saat sürecektir yolculuğumuzu, Maltepe'nin bildik sokaklarından geçerek bir an önce bitirme telaşındayız. Sokaklar, işe yetişmek için koşuşanlarla dolu. insanlar, rayların üzerinden, sağa sola bakarak, hızlı adımlarla geçiyor. Bir banliyö treni Gebze yönüne doğru gürültüyle yol alıyor.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

- A) Öyküleme - betimleme
- B) Açıklama - betimleme
- C) Karşılaştırma - öyküleme
- D) Tanımlama - açıklama
- E) Karşılaştırma - tanımlama

(2002 - ÖSS)

Örnek 3:

Yüzümü usulca göğe yasladım. Gözlerimde kanat çırpıyor martılar. Bulut bulut parçalanmış gökyüzünü seyrediyorum. Bulutlar mı üstümüze koşuyor, yoksa ben mi bulutların altındayım, bir türlü kestiremiyorum. Saklambaç oynarcasına bir görünüp bir kaybolan güneş de alıp götürüyor beni düş dünyamın derinliklerine.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Sözcükleri gerçek anlamlarının dışında kullanma
- B) Karşılaştırmalar yapma
- C) Benzetmeye başvurma
- D) Betimleyici öğelerden yararlanma
- E) Anlatıcının duygusal etkilenmesini yansıtırma

(2004 - ÖSS)

Örnek 4:

Geçmişî Hititlere uzanan Ürgüp'ün taştan yapılmış boz evleri, insanı masallar dünyasının değişik evrenine götürür. Bomboş bozkır uçsuz bucaksız, yapayalnız uzar gider bu saman sarısı diyarda. Modern heykeller gibi özenle yontulmuştur peribacaları ve damlarında duman tüten taş evler. Adı, "kaya" anlamına gelen "ur" ile "çok" anlamına gelen ,"köp" sözcüklerinin birleşmesinden oluşan Ürgüp, önce peribacaları demekse, sonra taşın güneşle arkadaşlığı, rüzgarla dansı demek. Taş Ürgüp'te öncelikle mesken demek ; yalnızca mağara, kovuk değil, enikonu bir mesken.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmamıştır?

- A) Ayrıntılara yer vermeye
 - B) İnsana özgü nitelikleri doğaya aktarmaya
 - C) Düş gücünden yararlanmaya
 - D) Öznelliğe
 - E) Tarihsel değerleri örneklerle açıklamaya
- (2002 - ÖSS)

Örnek 5:

(I) Minibüsle, sabahleyin yola çıktık. (II) Yeşilin, açığından koyusuna değin bütün tonlarıyla bezenmiş ağaçların süslediği yamaçlardan, tepelerden geçtik. (III) Şırıl şırıl akan derecikleri aşağı aşağı sonunda yeryüzü cennetine vardık. (IV) Çevresini irili ufaklı ağaçların kuşattığı mavi, duru, büyük göle bakan bir yamaçta durduk. (V) Kameramızı çıkarıp bu manzarayı görüntüledik.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde betimlemeye yer verilmemiştir?

- A) I. ve II.
 - B) I. ve V.
 - C) II. ve III.
 - D) II. ve IV.
 - E) III. ve IV.
- (1999 - ÖSS)

b. Paragrafın Yapısı ile İlgili Soru Örnekleri:

Örnek 1:

--- Bir sözcük tek başınayken ses ve anlam yönünden etkileyici özellikler taşımayabilir. Ancak aynı sözcük cümlede öteki sözcüklerle yan yana geldiği zaman etkileyici nitelikler kazanır. Kısaca şunu demek istiyorum: Bir yapıtta anlatımın sağlamlığı, sözcüklerin seçimine ve bunların yerli yerinde kullanılmasına bağlıdır.

Bu parçanın başına, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Bir yazıya başlarken akla ilk gelen sözcük en uygun sözcüktür.
- B) Dillerin söz dağarcığı birbirinden farklıdır.
- C) Sözcüklerin gücünü kullanımları belirler.
- D) Düşünceleri, gelişigüzel söylemekten kaçınmak gerekir.
- E) Süslü ve özentili anlatım iyi düşünememekten kaynaklanır.

(2005 - ÖSS)

Örnek 2:

Hiç ummadığımız bir şiir, günü gelince bizim için söylenmiş izlenimini verir. Çünkü şiir eskimez; durur bir yerde, okurunu bekler. Bekler ve bir gün bulur onu. Dahası, en kötü, en sıg, en basit bir şiirden bile bir gün başka bir anlam, başka bir güzellik fişkırtabilir. Bu nedenle ...

Düşüncenin akışına göre bu parçanın son cümlesi aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanabilir?

- A) iyi şiir her okuyucuda aynı duyguları, aynı çağrışımları uyandırabilmelidir.
- B) pek çok şiir kitabı ancak şairlerinin ölümünden sonra değer kazanmıştır.
- C) sanat değeri taşıyan şiirler eskimiş olanlardır.
- D) eleştirmenler, okuyacakları şiir kitabını seçmede okurlara yol göstermelidirler.
- E) şiir değerlendirmelerinde olumsuz ve kesin yargılardan olabildiğince kaçınmak gerekir.

(1999 - ÖSS)

Örnek 3:

Yazdıklarımın herkesçe okunmasını istiyorum. Beni okuyanların, kitaplarımda kendinden bir parça bulabilmesini, yüreği ne seslenen bir şeyler yakalayabilmesini istiyorum. Çünkü önemli olan, okurun, kitapla ve yazarla sıcak bir bağ kurabilmesidir. Bu nedenle olabildiğince duru bir dil, yalın bir anlatım yeğliyorum. Kimi zaman kısa cümlelerim yadırganıyor; ama ben bunu bilinçli olarak yapıyorum. -----; ancak benim seçimim yalınlıktan yana. Bu sadelik içinde okurun yüreğine ve beynine ulaşabiliyorsam ne mutlu bana.

Bu parçada boş bırakılan yere, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Ben de bilirim yarım sayfa süren tümceler kurmayı, süslü ve ağdalı bir dil kullanmayı
 - B) Zaten her konu kendi biçim ve biçimini birlikte getiriyor
 - C) Ben, sanat yapmak adına anlaşılmaz olmayı seçenlerden değilim
 - D) Her yazarın anlatımını renklendiren ilginç söz buluşlarından yararlanırım
 - E) Yazarken, sözcükleri seçmede ince eleyip sık dokuyorum
- (2005 - ÖSS)

Örnek 4:

insanların beğenileri birbirine uymaz. Belki o kırmızıdan hoşlanıyor, siz yeşili seviyorsunuzdur. Belki o, Wagner'in müziğini beğeniyor, siz, Mozart'ı yeğliyorsunuzdur.-----ördüklerinden ve dinledikierinden aldığı tat sizinkine uymuyor diye karşınızdakini zevksizlikle, kabalıkla suçlamaya hakkınız yoktur.

Bu parçada boş bırakılan yere, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Kimi zaman beğenilerinizin bağdaştığı da olur.
- B) Öteki sanat dallarında da böyledir bu.
- C) Öyleyse nelerden hoşlandığınızı bilmeniz gerekir.
- D) Çünkü, insanların beğenileriyle davranışları arasında ilişki vardır.
- E) Değerlendirmeleri belirli ölçütlere göre yapmak gerekir.

(2002 - ÖSS)

Örnek 5:

Başarılı şairlerin hepsi, kendilerinden önceki şairlerin şiirlerini okuyarak öğrenmişlerdir şiir yazmayı. Kendi başınıza da olsa, bir ustanın denetiminde de olsa, şiir yazmayı öğrenmek için ne yapmanız gerektiği bellidir: Beğenilen şiirleri teker teker okuyacak, değerlendirecek, işin sırrına varmaya çalışacaksınız. Şöyle bir okuyup geçmekte değil işin sırrı. Her şairi, her şiiri ayrı ayrı, titizlikle irdeleyeceksiniz. Sözcükleri nasıl seçmiş, nasıl birbirine bağlamış? Dizeleri nasıl kurmuş? Bu türden birçok sorunun yanıtını ararken bütün em eğiniz boşa da gidebilir. Bu nedenle, ---

Bu parçanın sonuna, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) şairliğe özenen bir insanın şiiri zevk almadan okuması düşünülemez.
 - B) şiir yazarlar, kimi sıkıntılara katlanmanın yanı sıra amacına ulaşamamayı da göze almalıdır.
 - C) şiir yazabilmenin ilk koşulu, iyi şiiri kötüden ayırabilmektir.
 - D) kötü şiirler, üzerinde uzun uzun çalışılmadan, değişik denemeler yapılmadan yazılanlardır.
 - E) şiirin yapısını, doğasını kavramamış insanlar, kendilerini şair sanıyorlar.
- (2005 - ÖSS)

Örnek 6:

(I) Havasından mı, suyundan mı, bilmem; ama başkadır bu yörenin insanları. (II) Sıcacık yürekler, gülümseyen yüzler, içten yaklaşımlar... (III) Yardımsever, konuksever tavırlar ve yoğun bir insan sevgisi... (IV) çoğu kişiye zaman kaybı gibi gelir insanlarla ilgilenmek. (V) Bu insanlarda sonradan öğrenilen değil, içten gelen bir yaşama sevinci vardır. (VI) Güldüler mi içten gülerler, gözlerinin derinliklerinde yakalarsınız tebessümelerini.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

- A) II.
 - B) III.
 - C) IV.
 - D) V.
 - E) VI.
- (2002 - ÖSS)

Örnek 7:

(I) Resim ve heykel sanatçıları insan elleri üzerinde çok durmuşlardır. (II) Ortaçağdan bu yana, ressamların yaptığı portrelere baktığınızda gözlerden çok, ellerin öne çıktığını görürsünüz. (III) Gergef üzerinde dolaşan, çenesini avuçları içine alan, vücut boyunca sarkan eller... (IV) Mutluluğun parıltısını, kaygıların kaynaşmasını, yaşamaktan usanışı hep bu ellerde görürsünüz. (V) Bundan on binlerce yıl önce insan daha kafasıyla düşünemezken elleriyle düşünmüş. (VI) insan geometri bilmeden su bentleri yapmış, matematik bilmeden parmaklarıyla saymış, sanat ve güzellik üzerine hiçbir bilgisi yokken mağara duvarlarını, bugün usta ressamların bile yapamayacağı resimlerle donatmış. (VII) Bilimsel ve sanatsal yaratılar konusunda övündüğümüz ne varsa hepsini, insan elinin çağlar boyunca yaptığı hareketlere borçluyuz.

Bu parça iki paragrafa ayrılmak istense ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.
(2005 - ÖSS)

c) Paragrafın Ana Düşüncesi ve Yardımcı Düşünceleri ile ilgili Soru Tipleri:

Örnek 1:

Genel anlamda insan düşüncesinin ürettiği değerlerin tümünü iki ana kümeye ayırabiliriz. Bunlardan ilki maddi kültürdür. Maddi kültür, insanoğlunun doğaya egemen olmak için yaptığı tüm araç ve gereçler ile bunları kullanma bilgisidir. ikincisi ise yaşamı düzenlemek, zenginleştirmek, korumak için konulmuş kurallar dizgesi olan manevi kültürdür. Bu iki kültür, birbirinden ayrılmamalıdır. Böyle bir yaklaşım, kültürü daha anlamlı ve yararlı kılar.

Bu parçada kültürle ilgili olarak vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bir bütün olarak ele alınması gerektiği
B) Kişiden kişiye değişen boyutlarının olduğu
C) Toplumsal değerlerin önemli bir yer tuttuğu
D) Kişiliklerin oluşumunda etkili olduğu
E) Toplumsal yaşayışı belirlediği

(2000 - ÖSS)

Örnek 2:

İnsanın kendini değerlendirebilmesi çok güç; ancak, önceki yapıtlarımı gözden geçirirken zaman içinde dilimin biraz daha geliştiğini anladım. Giderek bir üslup oluşturmaya başladığımı, dile daha fazla hakim olabildiğimi gördüm.

Bu sözler aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık söylenmiş olabilir?

- A) İlk yapıtlarınızla bugünküler arasında ne gibi farklar görüyorsunuz?
 - B) Yeni öyküleri ve öykücüleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - C) Öykülerinizi oluştururken nasıl bir yol izliyorsunuz?
 - D) Yaşadıklarınızla yazdıklarınız arasında nasıl bir bağ kuruyorsunuz?
 - E) Duygu ve düşüncelerinizi yapıtlarınıza aktarırken zorluk çekiyor musunuz?
- (2003 - ÖSS)

Örnek 3:

Babam yeni bir roman yazmaya başlamışsa, gözü hiçbir şeyi görmezdi. O andan itibaren yeni dünyası o roman olurdu. Bizler de annemizin uyarısıyla evde Çıt çıkarmadan otururduk. İki katlı ahşap evde, saatlerce, daktilo tuşlarının çıkardığı ses duyulurdu. Babam romanını bitirdikten sonra onu ev halkına okumayı alışkanlık haline getirmişti. İlk tepkileri bizlerden almayı çok severdi. Yapıt bittikten sonra son kontrollerini yapar, sabahı n erken saatinde evden çıkardı. Romanı herhangi bir yayınevine satmış, para da almışsa, bu, ev halkı için sevinç kaynağı olurdu. Babam eli kolu dolu gelir, mutfağın yüzü gülerdi. Birikmiş üç beş aylık ev kirası yatırılırdı. Bu bolluk dönemi uzun sürmez, kısa bir süre sonra yeniden sağa sola borçlanılırdı.

Bu parçada sözü edilen romancıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Çevresindekilerin değerlendirmelerine önem vermektedir.
- B) Roman yazma sürecinde her şeyle bağını koparmaktadır.
- C) Romanlardan kazandığı parayı ailesi için harcamaktadır.
- D) Romancılığı, babalık duyarlılığını engellemektedir.
- E) Sık sık ekonomik sıkıntı içine düşmektedir.

(2004 - ÖSS)

Örnek 4:

Yazdığım şiirleri sesli olarak okurum ilk önce, kulağıma hoş geliyorsa değişiklik yapmam. Ama fazla *ya* da kulağı tırmalayan sözcükler varsa onları atarım, değiştiririm. Çünkü şiir gereksiz sözcüğü kaldırmaz. Ayrıca, yıllar sonra yeniden okuduğumda, beni ilk günkü gibi etkileyebilecek mi, diye düşünürüm. Öyle şiirler vardır ki her gün okusanız bıkmazsınız. Yazdığım şiirlerin de böyle olması için gayret ederim.

Bu parçada anlatılanlar aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık olarak söylenmiş olabilir?

- A) Şiirlerinizi yoğunlaştırmak, kalıcı kılmak için nelere dikkat edersiniz?
- B) Eleştirmenlerin şiirlerinizi yeterince değerlendirmemesini neye bağlıyorsunuz?
- C) Şiirlerinizi yazarken okurların beklentisini göz önünde bulundurur musunuz?
- D) Başka şiirlere, şairlere öykünmemek için nasıl bir yol izliyorsunuz?
- E) Şiirlerinizdeki duygusal zenginliği nasıl sağlıyorsunuz?

(2005 - ÖSS)

Örnek 5:

Her yazınsal dil, konuşma dilinin toprağında çiçeklenir. Günlük dilin; konuşma dilinin sıcaklığını örgüsünde taşımayan yazınsal dil, ister istemez donuklaşır, yapaylaşır. Bu gerçeğin ayırımında olan yazarımız, anlatımını konuşma dilinin sunduğu olanaklarla donatıp zenginleştiriyor. Onun, okunurluk katsayısını yükselten etkenlerden biri de budur. Kısacası, Türkçenin derin sularında yüzen, yazılarını çok yönlü bir değerlendirmeden geçirerek oluşturan bir yazarımızdır o.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçadan çıkarılabilecek bir yargıdır?

- A) Bir yapıtın değeri konusuyla ölçülmez.
- B) Ancak okurların anlayabildiği yapıtlar kalıcı olabilir.
- C) Anlatımları günlük dile dayanmayan yapıtlar başarılı olamaz.
- D) Yazınsal dilin kullanımı yazardan yazara değişir.
- E) Yazınsal dille oluşturulan yapıtların tadına herkes varamaz.

(2005 - ÖSS)

Yukandaki soru tiplerinden de anlaşılabacağı gibi, yıllara göre belli soru kalıpları kullanılmaktadır. Çoğu kere sözcük değişikliği ve ana metin değişikliğiyle sorular hemen hemen aynı tip olarak hazırlanmaktadır. Bu da bize ÖSS'nin farklı farklı şeyler sorgulamadığını, her yıl benzeri bilgi ve becerileri sorguladığını göstermektedir.

5.0 ÖSS'DE SORULMUŞ TÜRKÇE SORULARIN BİLİŞSEL DÜZEYE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Soruların bilginin basamaklarına göre bölümlenmesi; konunun ne oranda kavrandığı, kavranan bilgilerin özümseyerek uygulama boyutuna ne düzeyde geçildiği, öğrenilenlerden hareketle yeni ve özgün bir ürün ortaya koyma ve yargı bulunma noktasında bireyin durumunu ortaya koyması açısından çok önemlidir.

Araştırmacılar, bilişsel düzeyde bireyin bildiği şeyi ne oranda bildiğini ölçmek amacıyla sorulan soruları çeşitli şekillerde sınıflandırmışlardır.

Bloom bilişsel alan basamaklarını; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme olmak üzere altı bölümde incelemiştir (Ün Açıkgöz, 2003).

1.00 Bilgi

1.10 Bir Alana Özgü Bilgiler

1.11 Kavram (terim) Bilgisi

1.12 Olgı Bilgisi

1.20 Bir Alana Özgü Bilgilerle Uğraşma Araçları ve Yollarının Bilgisi

1.21 Alışların Bilgisi

1.22 Sıra, Dizi ve Yönelimlerin Bilgisi

1.23 Sınıflamaların Bilgisi

1.24 Ölçütlerin Bilgisi

1.25 Yöntemlerin Bilgisi

1.30 Bir Alandaki Evrensellerin ve Soyutlamaların Bilgisi

1.31 İlke ve Genellemelerin Bilgisi

1.32 Kuram ve Yapıların Bilgisi

2.00 Kavrama

2.10 Çeviri

2.20 Yorumlama

2.30 Öteleme(Kestirme)

3.00 Uygulama

4.00 Analiz

4.10 Öğelerin Analizi

4.20 Öğeler Arasındaki ilişkilerin Analizi

4.30 Örgütlenme İlişkilerinin Analizi

5.00 Sentez

5.10 Bilgi (Tanıma-Hatırlama)

5.20 Bir plan ya da işlemler takımı üretme

5.30 Bir soyut ilişkiler takımı oluşturma

6.00 Değerlendirme

6.10 İç kanıtlar bakımından yargılama

6.20 Dış ölçütler bakımından yargılama (Bloom, 1964)

5.1 Bilgi (Tanıma-Hatırlama)

Bu basamakta herhangi bir nesne ya da olguyla ilgili bazı özellikleri kişinin görünce tanıması, sorunca söylemesi ya da ezberden aynen tekrar etmesi davranışlarını kapsar. Sözgeşi “Türkçe dersinde öğretmen “zamir nedir?” sorusunu sınıfa sorduğunda öğrenciler eğer bu kavramı ilk kez duyuyorlarsa, yanıt gelmeyecektir. Öğretmen :“Zamir isim olmadığı hâlde ismin yerini tutan sözcüklere denir.” Gibi bir tanımlı yapsın ve bir örnek verip açıklasın. Daha sonra öğrencilere: “Zamir nedir?” diye sorduğunda, öğrenciler:“Zamir isim olmadığı hâlde ismin yerini tutan sözcüklere denir.” Derlerse sorunca söyleme, ezberden aynen söyleme davranışını göstermişlerdir. Eğer zamir olan bir sözcüğü de tümce içinde görünce söylemişlerse, bu kez de tanımışlardır. Bu basamakta anlamını ve mantığını bilerek tanıma, söyleme ve ezberden söyleme vardır. Anlamını ve mantığını bilmeden söyleme, tanıma davranışı söz konusu değildir (Sönmez, 2001).

Bilgi basamağı kapsamındaki sorularda bilginin aynen ya da çok az farkla yinelenmesi istenir.

Bilgi basamağının alt basamakları;

5.1.10 Bir Alana Özgü Bilgiler

Her konu alanında, sadece o alana özgü terimler ve olgular vardır. Bunlar konu alanı uzmanları arasında ya da öğretmenle öğrenci arasında iletişim kurmada gerekli temel öğelerdir (Tekin, 1984). Bu alt sınıf kavram (terim) ve olgu bilgisi olmak üzere ikiye ayrılır.

5.1.11 Kavram (terim) Bilgisi

Kavram (terim), bir konu alanında özel anlam taşıyan sözcüklerdir. Örneğin Türk dili ve edebiyatı dersi için redif, kafiye, kök, sıfat, zamir, zarf...

5.1.12 Olgular Bilgisi

Belirli bir tarihte ya da yerde geçen olayların adları, olayların geçtiği yerlerin adları; olayların yer aldığı tarihler, belli bir olayın kahramanının ya da buluşu yapan kişinin adı, belli bilgilerin bulunabileceği kaynakların adları, belli bir nesneyi ilk kez kullanan kişilerin ya da devletlerin adları, belli bir nesnenin en önemli özellikleri, iki nesne arasındaki ana fark gibi bilgi öğeleri bu kategoride düşünülür (Tekin, 1984).

5.1.20 Bir Alana Özgü Bilgilerle Uğraşma Araçları ve Yollarının Bilgisi

5.1.21 Alışların Bilgisi

Bir konu alanında kullanılmakta olan bazı kısaltmalar, semboller, kabuller, alışların bilgisi olarak değerlendirilir.

5.1.22 Sıra, Dizi ve Yönelimlerin Bilgisi

Belli alanlarda olayların, öğelerin belli bir kurala göre sıralanışı ya da belli bir oluşum sürecinde belli değişme evreleri vardır (Tekin, 1984).

5.1.23 Sınıflamaların Bilgisi

Sınıflama, belli bir ölçüte ya da ölçütlere göre nesneleri gruplamaktır. Her konu alanı, üzerinde çalıştığı nesneleri gruplar (Sönmez, 2001). Canlıların sınıflandırılması sınıfların bilgisine örnek verilebilir.

5.1.24 Ölçütlerin Bilgisi

Her konu alanında, elde edilen bilgilerin doğruluğunu, bilgileri elde etmek için kullanılan araç ve gereçlerin, işlem yollarının uygunluk ve etkililiğini belirlemede kullanılan belli ölçütler vardır (Tekin, 1984).

5.1.25 Yöntemlerin Bilgisi

Yöntem, gerçeğe en kısa yoldan ulaşmak için işe koşulan zihinsel ve işlemsel süreçlerin dirik bir örüntüsü olarak tanımlanabilir. Bilimin kapsamına giren konu alanlarında "bilimsel yöntem" kullanılır (Sönmez, 2001). Bu basamakta, ölçütlerle yöntemleri kullanması istenememektedir. Tek istenen şey, bunların bilgisine sahip olmasıdır (Tekin, 1984).

5.1.30 Bir Alandaki Evrensellerin ve Soyutlamaların Bilgisi

Her bilim dalı üzerinde çalıştığı nesneler, olgular hakkında elde edilen bilgilerden, daha soyut bilgilere doğru ilerler. Örneğin; Dünya ve Güneş sistemi hakkında elde edilen bilgilerden, diğer gezegen ve galaksiler hakkında genelleme ve kuramlara gidilir (Sönmez, 2001).

5.1.31 İlke ve Genellemelerin Bilgisi

İlkeler neden sonuç ilişkisini belirten önermelerdir (Sönmez, 2001).

5.1.32 Kuram ve Yapıların Bilgisi

Her konu alanında, çeşitli basamaklarda elde edilen bilgiler yoluyla, alanının tümü ya da bir bölümünü açıklamaya yönelik bilgilere kuram denilebilir. Örneğin fizikte ışıkla ilgili dalga boyu ve parçacıklar kuramı, görecelik kuramı, Darwin'in evrimleşme kuramı, astronomide genişleyen evren kuramı gibi (Sönmez, 2001).

Örnek olarak "bir şiiri ezberinden okuma" bu düzeydeki bir davranıştır. "Yazar nerede doğmuş? Şairin çocukluk yılları hangi şehirlerde geçmiştir?" gibi sorular da bilgi basamağındaki sorulardır.

Bilgi basamağı için anahtar kelimeler: Anlatma, hatırlama, tanıma, aktarma, belirtme, gösterme, listeleme, kopyalama, sınıflandırma, yerleştirme, saptama, ezberden söyleme, tekrarlama.

Örnek sorular:

Soru:1

Yeniden baktım “başaklar” tablosuna belli ki rüzgâr var, başaklar eğilmiş. Başakların kimisi yanındakine yaslanmış, kimisi baş başa vermiş. Kırılacak gibi büküleni de, usulca eğileni de var. Dimdik duran başak görünmüyor hiç.

Bu parçada aşağıdaki cümle türlerinden hangisi yoktur?

- A) Ad (isim) cümlesi
- B) Eksiltili cümle
- C) Sıralı cümle
- D) Bileşik cümle
- E) Basit cümle

(2000-ÖSS)

Bu soruda bir metin verilmiş ve verilen metinde “ad (isim) cümlesi, eksiltili cümle, sıralı cümle, bileşik cümle, basit cümle”nin bulunması istenmektedir. Bir terimin ne olduğu söylendikten sonra o terimin örneğinin metinde bulunması istenmektedir. Bu soru tarzı bilgi basamağına uygundur. Çünkü Sönmez’e (2001) göre, sözgelişi “Türkçe dersinde öğretmen zamir nedir sorusunu sınıfa sorduğunda öğrenciler eğer bu kavramı ilk kez duyuyorlarsa, yanıt gelmeyecektir. Öğretmen :“Zamir isim olmadığı hâlde ismin yerini tutan sözcüklere denir.” Gibi bir tanıımı yapsın ve bir örnek verip açıklasın. Daha sonra öğrencilere : “ Zamir nedir?” diye sorduğunda, öğrenciler:“Zamir isim olmadığı hâlde ismin yerini tutan sözcüklere denir.” Derlerse sorunca söyleme, ezberden aynen söyleme davranışını göstermişlerdir. Eğer zamir olan bir sözcüğü de tümce içinde görünce söylemişlerse, bu kez de tanımışlardır. Görüldüğü üzere bu soru bilgi basamağı kapsamındadır.

Soru:2

Önce baygın bir iniltiydi yamaçtan duyulan,
Sonra bir gölge belirmişti kuş uçmaz yoldan ;
Köyümün titreterek bağı yanık toprağını
İnliyor baktım uzaktan görünen bir kağıt...

Bu dizelerde aşağıda verilen ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünlü düşmesi
- B) Ünsüz düşmesi
- C) Sert ünsüz yumuşaması
- D) Ünlü daralması
- E) ünsüz benzeşmesi

(2001-ÖSS)

Bu soruda bir dörtlük verilmiş ve verilen dörtlükte “ünlü düşmesi, ünsüz düşmesi, sert ünsüz yumuşaması, ünlü daralması, ünsüz benzeşmesi” kurallarının örneğinin olup olmadığı istenmektedir. Öğrencinin bir terimin ya da kavramın anlamını öğrendikten sonra bir metinde o terim ya da kavrama örnek gösterebilmesi bilgi basamağı kapsamındadır. Bu soru tarzı da yine bilgi basamağına uygundur.

Soru:3

Evin bahçesine dikilecek çamların üzerine konmuş bir serçe, durmadan cik cik edip şarkısını söylüyordu. Evin tekir kedisi eşiğe uzanmış, bir yandan örselenmiş tüylerini düzeltmek için yalarken bir yandan da az ilerideki çöplükte sallana sallana gezinen kargaya bakıyordu.

Bu parçada geçen aşağıdaki sözcüklerden hangisi, sözcük türü bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) dikilecek
- B) konmuş
- C) durmadan
- D) örselenmiş
- E) gezinen

(2000- ÖSS)

Bu soruda bir metin verilmiş, verilen metinde geçen “dikilecek, konmuş, durmadan, örselenmiş, gezinen” sözcüklerinden hangisinin sözcük türü bakımından farklı olduğu sorulmuştur. Öğrencinin sıfat ve zarfı öğrendikten sonra farklı olanı bulması, bilme ile ilgilidir. Bu soru da bilgi basamağının kapsamındadır.

5.2. KAVRAMA

Kavrama düzeyinde, bilgi düzeyinde kazanılan davranışların öğrenci tarafından özümsemişi, kendine mal edilmesi, anlamının yakalanması söz konusudur. Bilginin transfer edilmesi gerekmektedir. Transfer türü öğrenmelerde yalnız başına ezberleme, anımsama ve tanıma yoktur. Bunlara ek olarak ve onların üstünde yeni bir anlatım biçimine çevirme, grafiğini çizme, yeni bir grafiği yazılı ya da sözlü olarak açıklama, bir olgunun nedenini, niçinini, nasıl ve niye olduğunu kendi cümleleriyle gerekçe göstererek açıklama, yeni örnek verme, verilerin geçmişini ve geleceğini kestirme vardır. Kavrama düzeyi, kendi içinde çevirme, yorumlama ve öteleme olarak aşamalı şekilde üç alt basamağa ayrılmıştır (Sönmez, 2001).

Kavrama basamağı üç basamakta incelenmektedir.

5.2.10 Çeviri

Bir ifadedeki anlamı kavrayan öğrenci, onu kendi diliyle yeniden ifade edebilir (Turgut, 1997). Çeviri bir dilden başka bir dile çevirme şeklinde olabileceği gibi grafikler, şekiller, formüller, veriler, yazılı ya da sözel ifadeler arasında da karşılıklı olarak gerçekleşebilir.

5.2.20 Yorumlama

Bilgi düzeyinde öğrenilen ilkelerin, olguların nedenini, niçinini, niyesini, nasıl olduğunu; olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları kendi cümleleriyle açıklayıp yazma, söyleme, uygun ve yeni örnek verip yazma, söyleme verilenler arasından seçip işaretleme bu basamağın içinde yer alır (Sönmez, 2001).

Not: Benzerlik ve farklılık soruları hem kavrama hem de analiz basamağında yer almaktadır. Eğer bir konuya ilişkin benzerlik ve farklılık kitapta verilmişse konuya ilişkin benzerlik ve farklılıklar sorulursa soru, kavrama basamağında, benzerlik ve farklılık kitapta verilmemişse ve iki ayrı konuya ilişkin verilen bilgilerden benzerlik ve farklılık sorulursa soru analiz basamağında yer alır.

5.2.30 Öteleme (Kestirme):

Bir bilgiyi, yönelim veya ilkeyi mevcut verilere dayanarak veriler dışına uzatmak; gözlenmiş olaylar alanına bakarak, gözlenmiş alandaki olaylar hakkında yargıya varmak gibi bilişsel davranışlara bu sınıflamada öteleme denmiştir (Turgut, 1997).

Örnek olarak "verilen bir şiiri açıklama, bir atasözü, özdeyiş hakkında kompozisyon yazma, verilen metne başlık koyma, verilen ifade ile anlatılmak istenen duyguyu açıklama" bu düzeydeki davranışlardır. "İki dize arasındaki ortak yönler nelerdir? Divan edebiyatı ve Halk edebiyatının farklı yönlerini yazınız?" gibi sorular bu basamaktadır.

Kavrama basamağı için anahtar kelimeler: Tanımlama, tarif etme, açıklama, formülleştirme, karşılaştırma, çevirme, dönüştürme, kendi cümleleriyle ifade etme yorumlama, genişletme, öngörme, sonucu tahmin etme, özetleme, tartışma, örnek verme.

Örnek sorular:

Soru:1

Ardahan Kalesinin yanı başındaki bu eski mahalle, kentin tarihsel çekirdeğini oluşturuyor.

Bu cümledeki “kentin tarihsel çekirdeğini oluşturmak” sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Güzelliğiyle herkesi etkilemek.
- B) Örnek bir mimarlık ürünü olmak.
- C) Yeniliğinden hiçbir şey yitirmemek.
- D) Çok amaçlı bir nitelik taşımak.
- E) Geçmişe kaynaklık etmek.

(2004-ÖSS)

Bu soruda “Ardahan Kalesinin yanı başındaki bu eski mahalle, kentin tarihsel çekirdeğini oluşturuyor.” cümlesi verilmiş ve bu cümlede geçen “kentin tarihsel çekirdeğini oluşturmak” sözüyle anlatılmak istenenin ne olduğu sorulmuştur. Bu soru ile öğrenciden bir sözcük grubunun karşılığı olan mananın başka sözcüklerle ifade edilmiş halini benzerleri arasından seçmesi istenmiştir. Bu konuda Turgut’un (1997) da dediği gibi “Bir ifadedeki anlamı kavrayan öğrenci, onu kendi diliyle yeniden ifade edebilir”. Görüldüğü üzere bu soru kavrama basamağı kapsamındadır.

Soru: 2

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcükler anlamca birbirine en yakındır?

- A) Bir süre sonra kendisi de bu akımın, bu tartışmanın içinde yer almıştı.
- B) Bu kitapları belirlediğiniz ölçülere göre seçin ve ayırın
- C) Kendisine yapılan bu haksızlığı, bu saygısızlığı içine sindiremiyordu.
- D) Bütün bunları, kendisinin yerine, önüne geçmek isteyenler düzenliyordu
- E) Bu makineler ötekilere göre daha kullanılışlı, daha pahalıdır.

(ÖSS 2001)

Bu soruda, seçeneklerde verilen cümlelerdeki bazı sözcüklerin altı çizilmiş ve altı çizili olan sözcüklerin hangi seçenekte, anlamca birbirine en yakın olduğu sorulmuştur. Bir sözcüğün herhangi bir cümle içindeki anlamını kavrayıp benzer anlamdaki başka bir sözcüğü belirlemek de yine kavrama basamağının kapsamı içindedir.

Soru:3

Bir yazar şöyle diyor: “Düşüncenin canı kısa sözde onun yoğun anlatımındadır.”

Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Derinliği olmayan düşünceler daha kolay anlaşılabilir
- B) Güçlü anlatım sağlam bir düşünce yapısı gerekir.
- C) Bir düşünceyi özetlerken ana noktalar üzerinde durmak gerekir.
- D) Sözü uzatmak, anlatımı gereksiz sözlerle doldurmak düşünceyi gölgeler.
- E) Kısaltılarak anlatılan bir düşünceyi hemen herkes anlayabilir.

(2005- ÖSS)

Bu soruda bir yazardan: “Düşüncenin canı kısa sözde onun yoğun anlatımındadır.” cümlesi alıntı yapılmış ve bu cümlede ifade edilen anlamın seçeneklerden hangisinde farklı kelimelerle aktarıldığı sorulmaktadır. Bir cümlenin, şiirin, atasözü ya da özdeyişin kendi ifadelerimizle aktarılması bir tür çeviridir. Çeviri de kavrama basamağının kapsamına girer.

5.3. UYGULAMA

Bu düzeyde bilgi ve kavrama basamağında kazandığı davranışlara dayanarak öğrenciden kendisi için yeni olan bir sorunu çözmesi istenmelidir. Sorun nitelik ve nicelik açısından yeni olmalıdır. Öğrenci bu sorunu çözerken ilgili ilkeleri, genellemeleri yöntem ve teknikleri işe koşmalıdır. Sosyal bilgiler dersinde göç, nüfus artışı, tarım, ticaret, turizm, yönetim vb. olguları içeren temel sorunlarla ilgili öğrenciye verilen yazılı ve yeni bir durumun çözümü için kullanılacak ilkeleri belirleyip yazma, söyleme, önerilenler arasından seçip işaretleme, sorunu belirleyip

yazma onu sınırlama, denence kurma ölçme aracını hazırlama, uygulayıp, verileri toplama, verileri analiz etme, denenceleri test etme, denenceleri kabul, reddetme ya da onarma gibi davranışlar uygulama düzeyinin kapsamı içindedir (Sönmez, 2001).

Bir bilginin yeni bir duruma uygulanabilmesinin ilk şartı, onun gerektiğinde hatırlanıp kullanılabilecek kadar iyi öğrenilmiş olmasıdır. Fakat bilginin kavranmış olması, uygulanabilmesi için yeter şart değildir. Uygulama yapması beklenen öğrenci, yeni durumu yorumla problemin ne olduğunu görebilmeli; bu durumdaki problemin çözümünde daha önce öğrendiği ilkelerin, bilgilerin veya çözüm yollarının başarıya götüreceğini kestirebilmeli; en azından, bu yeni problemle daha önce çözdüğü bir problem arasında benzerlikler görebilmelidir. Bu yeteneklerden yoksun bir kimse uygulama için gerekli bilgilere sahip olsa bile uygulamayı yapamaz (Turgut, 1997).

Örnek olarak "verilen metnin türünü belirtme, boş bırakılan yerlere uygun noktalama işaretlerini koyma" bu düzeydeki davranışlardır. Örnek sorular: Şiirde kullanılan mecazları belirtiniz? Yaşadığınız yer ile ilgili anlatılan halk hikâyelerini araştırıp öğreniniz ve arkadaşlarınıza anlatınız. Basit, düz, olumlu bir fiil cümlesi yazınız.

Uygulama basamağı için anahtar kelimeler: Soyutlamalarda bulunma öngörme, seçme, keşfetme, geliştirme, gösterme, kullanma, yapma, kurma biçimlendirme, uygulama, sınıflama, tasnif etme, değiştirme, planlama, deneme işleme, hayal etme, idare etme, şekillendirme, gösterme/açıklama.

Örnek sorular:

Soru:1

Fiyatlar çok pahalı olduğu için satışlar çok durgun.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için aşağıdaki değişikliklerden hangisi yapılmalıdır?

- A) “çok” sözcükleri atılmalı
- B) “durgun” yerine “az” sözcüğü getirilmeli
- C) “olduğu için” yerine “olduğundan” sözcüğü getirilmeli
- D) “satışlar” yerine “alışveriş” sözcüğü getirilmeli
- E) “pahalı” yerine “yüksek” sözcüğü getirilmeli

(2000-ÖSS)

Soru: 2

Hiç kimse ona gerçeği anlatmamış; onu yalan yanlış sözlerle oyalamıştı.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdaki değişikliklerden hangisiyle giderilebilir?

- A) “gerçeği” yerine “doğruyu” sözcüğü getirilerek
- B) “anlatmamıştan sonra “herkes” sözcüğü getirilerek
- C) “anlatmamış” yerine “söylememiş” sözcüğü getirilerek
- D) “onu” sözcüğü atılarak
- E) “oyalamıştı” yerine “kandırmıştı” sözcüğü getirilerek

(2002- ÖSS)

Soru:1 ve soru: 2’de anlatım yönünden bozuk olan bir cümle için seçeneklerde verilen uygulamalardan hangisiyle giderilebileceği sorulmaktadır. Öğrencinin bu soruyu doğru cevaplayabilmesi için seçenekte ifade edilenleri uygulaması ve cümlede bozukluk olup olmadığına karar vermesi gerekir. Bu bir problem durumudur. Böyle problemleri çözmek ya da çözüm seçeneklerinden doğru olanı seçmek uygulama basamağının kapsamındadır.

Soru: 3

Anılan yazmanın belli bir çağı var mıdır () Genellikle yaşlılık dönemi gösterilir bu çağ için () Çünkü yaşlılığın bir belirtisi de kişinin gözlerini geleceğe değil, geçmişe çevirmiş olmasıdır. Bir yazarın () "Gençler umutlarla, yaşlılar anılarla yaşar." sözü de bu görüşü destekler ()

Bu parçada ayraçlarla () belirtilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

A) (?) (...) (!) (.)

B) (?) (.) (;) (...)

C) (?) (.) (:)(.)

D) (...) (...) (;) (.)

E) (?) (!) (,) (...)

(ÖSS 2000)

Bu soruda öncül bir metinde boş bırakılan yerlere hangi seçenekte verilen noktalama işaretlerinin sırasıyla kullanılmasının doğru olacağı sorulmaktadır. Öğrencinin öğrendiği ve kavradığı bilgileri, bir problem üzerinde uygulaması istenmektedir. Bu da uygulama basamağının kapsamındadır.

Soru:4

Dünyada neler olup bittiğini böylesine iyi bilen (.) okuma (.) çalışma gücü yüksek(.)
I II III
oldukça bilgili bu genç (.) insanın kullandığı sözcüklere (.) alışık olmadığımız yeni
IV V
anlamlar kattığını görüyorum.

Yukarıdaki cümlede, numaralanmış virgüllerden (.) hangisinin yeri değiştirilirse anlam karışıklığı giderilmiş olur?

A) I

B) II

C) III

D) V.

E) IV.

(2000-ÖSS)

Soru cümlesinin üzerinde verilen öncül cümlede, virgölün sebep olduğu bir anlam karışıklığı vardır. Öğrenciden bu anlam karışıklığını gidermesi istenmektedir. Öğrencinin bu problemi çözebilmesi için önceki bilgilerinden yardım alması, bilgi transferi gerçekleştirmesi ve bu problemi çözmesi gerekmektedir. Bu soru da bu sebeple uygulama basamağının kapsamı içindedir.

Soru:5

Gürültüden uzak, doğal güzelliklerle dolu parkın bir (I) köşesinde, yaşlı bir (II) hanım masanın üstüne koyduğu romanını bir (III) karış uzaktan okumaya çalışıyor; bir (IV) şişman, spor giyimli bir (V) adam da dalgın dalgın uzaklara bakıyordu.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için altı çizili sözcüklerden hangisi atılmalıdır?

- A) I. B) II. C) II D) IV. E)V.
(1999-ÖSS)

Soru cümlesi üzerinde verilen metinde bir anlatım bozukluğu vardır. Altı çizili sözcüklerden hangisinin atılmasıyla bu anlatım bozukluğu giderilebilir? Şeklideki bu soruda da bir problem çözme durumu söz konusudur. Bu tür problem çözme soruları da uygulama basamağının kapsamındadır.

5.4. ANALİZ

Kişinin çevresini kapsayan nesneler, olgular ve olaylar, pek çok ögeden oluşabilir. Bu ögelerin arasında etkileşim vardır. Etkileşimde karşılıklı ilişkiler bulunur. Bireyin elde ettiği bilgi bütünü de nesnelere olgu ve olaylara bir boyutuyla bağlı olduğundan bu bütün de çeşitli ögelerden oluşabilir. Bu ögeler arasında da ilişkiler yani çeşitli yönde ve düzeyde bağlantılar bulunabilir. Bu bağlantılar belli kural ve ilkelere dayanabilir. İşte böyle karmaşık bir bilgi bütünü, yani nesneler, olaylar, olgular, sistemler ve yapıları öğrenebilmek için onları analiz etmek zorunluluğu olabilir. Örneğin bir şiiri anlamak için ozanın dayandığı sayıltıları, açık ya da gizli kanı ve değerleri, estetik anlayışı savunduğu ana ve yardımcı düşünceleri,

şiiirinin dış yapısını(ölçü, uyak, dize) , kullandığı malzemeyi, anlatım türlerini araştırıp incelemek gerekli olabilir; çünkü şiir, bu öge, ilişki ve kuralların sentezinden oluşur. Ozanın ana düşüncesini, yani amacına ulaşmak için şiiri oluşturan olguları, olgular arasındaki ilişkileri ve ilkeleri bilmek zorundayız. Aynı zamanda nesneleri tanımada analiz önemli bir yer tutar. Suyun, uranyumun, havanın, demirin, bakırın, hücrenin vb. analizi, onları daha doğru bir biçimde anlamamızı ve daha kolay tanımamızı sağlar. Bu analizler sonucu, nesnel evrenin ögelerini, ögeler arasındaki ilişkileri, dayandıkları temel sayıltıları, ilkeleri anlayabilir, daha sonra sentez ve değerlendirme basamaklarına ulaşabiliriz (Sönmez, 2001).

Bu basamak bir bütünü ögelerine ve ilişkilerine ayırmayı, bir olayı düşünceyi bileşenlerine ayırmayı içerir (Ün Açıkgöz, 2003).

Öğrencilerin bu basamaktaki soruları cevaplayabilmeleri için daha üst düzey düşünmeleri gerekmektedir.

Analiz basamağı üç alt basamakta incelenir.

5.4.10 Ögelerin Analizi

Burada bir bilgi bütünü oluşturulan ögelerin analizi yapılmaktadır.

5.4.20 Ögeler Arasındaki İlişkilerin Analizi

Bir iletişimin ögeleri ve parçalarının arasındaki bağlantılar ve etkileşimlerin incelendiği basamaktır (Ün Açıkgöz, 2003).

5.4.30 Örgütlenme İlişkilerinin Analizi

Örnek olarak "ana fikri, yardımcı fikirleri, konuyu bulma, şiirde kullanılan belirgin şiir tekniklerini belirtme, cümleyi ögelerine ayırma, neden-sonuç ilişkisini

ortaya koyma" bu düzeydeki davranışlardır. Örnek soru: Parçadaki öğretmenle kendi öğretmenlerinizi karşılaştırınız. Benzeyen ve farklı olan yanlarını belirtiniz.

Analiz basamağı için anahtar kelimeler: Karşılaştırma, seçme, ayırma, düzenleme, bağlantı kurma, ilişkilendirme, sınıflandırma, iyice inceleme, tahlil etme, taslağını çizme, ispatlama, bulma.

Örnek sorular:

Soru:1

Sözlerinden çok, adının önem kazanması, bir eleştirmenin en büyük korkusudur.

Bu cümlelerin öğeleri, aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla doğru olarak verilmiştir?

- A) Nesne- yüklem
- B) Özne- yüklem
- C) Özne –zarf tümleci- yüklem
- D) Özne- zarf tümleci- nesne - yüklem
- E) Nesne- özne- zarf tümleci- yüklem

(2003-ÖSS)

Bu soruda, öncül cümle şeklinde verilen “Sözlerinden çok, adının önem kazanması, bir eleştirmenin en büyük korkusudur.” cümlesinin öğelerine sırasıyla ve doğru olarak ayrılmış hâlinin, hangi seçenekte verildiği sorulmuştur. Bir cümleyi tam olarak anlamak için, öğelerine ayırmak gerekebilir. Bir bütünün tam olarak anlaşılmasında bu çoğu zaman kaçınılmaz bir durumdur. Bir bütünü parçalarına ayırmak ve parçalar arasındaki ilişkileri incelemek de analiz etmek demektir. Bu soru da doğal olarak analiz basamağının kapsamı içindedir.

Soru:2

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik temel cümleciğin belirtili nesnesidir?

- A) Havaların düzelmesini dört gözle bekliyorlarmış.
- B) Sonunda, istedikleri gibi güzel ve ucuz bir eve taşınmışlar.
- C) Toplantı salonunda bir köşeye çekilip uzun uzun konuşmuşlardı.
- D) Okullar açılınca yine Ankara'ya geleceklermiş.
- E) Tatillerinin bir bölümünü yaylada geçirmeye karar vermişler.

(ÖSS 2002)

Bu soruda da öğrenciden seçeneklerde verilen cümleleri tek tek önce yan cümlecik temel cümlecik şeklinde ayırması sonra da hangi seçenekte yan cümlecik temel cümleciğin nesnesidir bunu tespit etmesi istenmiştir. Bu soru da cümleleri unsurlarına ayırma ve unsurlar arasındaki ilişkileri tespit etmeye yönelik bir sorudur. Bu soru da analiz basamağının kapsamı içindedir.

Soru:3

Aşağıdakilerin hangisinde, tamlananı tamlayandan önce söylenmiş bir belirtili ad tamlaması vardır?

- A) Beni, sokağımıza dönen eski, tahta köprüden geçirin.
- B) Müjdeye koşsun komşu çocukları evimize.
- C) Sıcacık tarhana çorbasının içimiyle başlasın sabah.
- D) Kâğıtlarla camlarını örteyim pencerenin.
- E) Eski ılık akşamlar yağmurla çalsın kapımızı.

(1999-ÖSS)

Bu soruda seçeneklerin hangisinde tamlananı tamlayandan önce söylenmiş bir belirtili ad tamlaması olduğu sorulmaktadır. Bunu tespit için öğrencinin tamlayan, tamlanan ve belirtili isim tamlamasının ne olduğunu bilmesi gerekmektedir. Tamlamayı unsurlarına ayırma işi de analiz basamağının kapsamındadır.

Soru:4

“Yazmak biraz da bencilliktir. Kendini kanıtlama, kendini doyurma biçimidir. Yoksa okunacak bunca kitap varken yazmak, benim için belki de budalalık. Buna karşın yazmaktan geri kalmadım. Kendi iç çelişkilerimi, insanlar arasındaki çelişkileri yakalayıp anlattım. Öykülerimde, içimdeki hüznü değil, ince esprileri ve ironiyi anlatmaya çalıştım.”

Aşağıdakilerden hangisi bu sözleri söyleyen sanatçının bir özelliği değildir?

- A) Özeleştiri yapabilme
- B) Güldürmeye yatkınlığı olma
- C) Yazarlığın bir tür kendini düşünme olduğuna inanma
- D) Yapıtlarını başkalarınınkinden değersiz bulma
- E) Gerçek duygularını yansıtmakta zorlanma

(2003 –ÖSS)

Bu soruda bir metin verilmiş ve verilen metinde bir sanatçının söyledikleri birinci ağızdan aktarılmıştır. Seçeneklerde ifade edilen özelliklerden hangisinin bu sanatçının özelliği olamaz denilmektedir. Öğrencinin bir metinde ifade edilen düşünce ile ifade edilmeyen düşüncüyü ayırt edebilmesi için o metni analiz etmesi gerekmektedir. Bu sebeple bu soru da analiz basamağı kapsamındadır.

5.5. SENTEZ

Sentez, öğeleri, belli ilişki ve kurallara göre birleştirip bir bütün oluşturma işidir. Fakat her bütün oluşturma işi sentez olamaz. Sentezde yenilik, özgünlük, buluş, icat, yaratıcılık gibi özellikler söz konusudur. Bu niteliklerinden dolayı sentez bir bakıma bilimsel, felsefi, sanatsal yöntemlerle yaratma işidir. Taklidini, benzerini, bir örnekten yararlanarak özdeşini yapma, yapılanın aynısını oluşturma sentez değildir. Toplumsal sorunları çözmeye yeni bir strateji, yöntem, teknik geliştirme, yeni bir plan oluşturma, toplumsal olguları açıklayan yeni bir olgu ortaya koyma vb. gibi etkinlikler sosyal bilgiler için sentez olabilir. Böyle olmakla birlikte öğrenci yapılanlardan habersiz olarak, bulunan ilkeyi, kullanılan yöntemi, tekniği vb. kendisi

bulursa, bu, o öğrenci için sentezdir. Aynı şekilde Nevton'un yerçekimi kanunu; Pastör'ün kuduz aşısını bulması, yeni bir anlatım tekniği geliştirme, duygu ve düşüncelerini özgün şekilde örgütleyip anlatma yeni bir motor yapma, yeni bir enerji kaynağı bulma, gibi etkinliklerde sentez söz konusudur (Sönmez, 2001).

Parçalardan ve öğelerden belli bir yapısal düzene veya örüntüye sahip olan bir bütün meydana getirmek, bir sentez işidir. Sentez çoğu halde, çok yönlü düşün yaratıcılık gerektirir (Turgut, 1997).

Bilişsel alanda, öğrencinin yaratıcılığına en çok olanak sağlayan kategori sentez kategorisidir. Fakat bu yaratma özgürlüğü, her zaman sınırsız değildir. Çoğu kez öğrencinin, belli özel problemlerle, materyallerle ya da kuramsal bir çerçeveye konulan sınırlar içinde çalışması gerekir (Tekin, 1984).

Bu basamaktaki soruların çözülebilmesi için öğrencinin yaratıcı düşünme yeteneğine sahip olması gerekmektedir.

5.5.10 Özgün Bir İletişim Oluşturma

Kişinin kendine özgü, benzeri olmayan, yeni bir bilgi türü oluşturma işidir (Sönmez, 2001).

5.5.20 Bir Soyut İlişkiler Takımı Oluşturma

Bu alt basamakta ise pratikteki bir problemi çözmek için onu soyutlayan yeni kavram ve ilişkiler kurarak genel bir çözüm bulunur (Turgut, 1997). Burada önemli olan bulunacak çözümün yeniliğidir.

Yaratıcılığı harekete geçirmeyi gerektiren bu düzeydeki soruların tek doğru cevabı yoktur. Örnek olarak "bir şiir, deneme, öykü yazma; verilen hikâyeyi özgün bir şekilde tamamlama" bu düzeydeki davranışlardır.

Sentez basamağı için anahtar kelimeler: ispatlama, düzenleme, genelleştirme sonuçlandırma, birleştirme, bütünleme, icat etme, açıklama, yaratma, geliştirme meydana getirme, hipotez kurma, çözüm önerme, sonuç çıkarma, hayal etme formülleştirme, işleme, tasarlama.

Örnek sorular:

Soru:1

Şiir sanatı üzerine çok düşünmüş ve bu sanatı her şeyden üstün tutmuş biri olan Paul Valery, şiir yazılır, demiş. Bu sözüyle şiire özenen ve çok iyi bir ressam olan Degas'ya, şiirin malzemesinin olduğunu anlatmak istemiş. Tıpkı resmin malzemesinin kuşlar, ağaçlar, insanlar değil, renkler ve şekiller olduğu gibi.

Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) sözcüklerle - duygu ve düşünceler değil sözcüklerle
 - B) benzetmelerle – şairin yaratıcılığı ile ilgili
 - C) duygularla-herkesin anlayacağı şekilde açık seçik
 - D) olgunluk döneminde – özgün ve yoruma açık
 - E) uzun sürede –şairin yaşantısına değil düş gücüne bağlı
- (2003-ÖSS)

Sentez Turgut'a (1997) göre:“Parçalardan ve öğelerden belli bir yapısal düzene veya örüntüye sahip olan bir bütün meydana getirmek, bir sentez işidir.” . Bu soruda da verilen metindeki boşlukların seçeneklerden hangisiyle doldurulabileceği sorulmaktadır. Öğrencinin bu metindeki boşlukları doğru olarak doldurabilmesi için metnin tamamını anlamış olması ve metnin akışına göre eksik olan parçayı tespit ederek tamamlayıp bir bütün oluşturması gerekmektedir. Bu soru tarzı da sentez basamağının kapsamındadır.

Soru:2

Yazdıklarımın herkesçe okunmasını istiyorum. Beni okuyanların kitaplarımda kendinden bir parça bulabilmesini, yüreğine seslenen bir şeyler yakalayabilmesini istiyorum. Çünkü önemli olan okurun kitapla ve yazarla sıcak bir bağ kurabilmesidir. Bu nedenle olabildiğince kuru bir dil, yalın bir anlatım yeğliyorum. Kimi zaman kısa cümlelerim yadırganıyor; ama ben bunu bilinçli olarak yapıyorum.----; ancak benim seçimim yalınlıktan yana. Bu sadelik içinde okurun yüreğine ve beynine ulaşabiliyorsam ne mutlu bana.

Bu parçada boş bırakılan yere, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Ben de bilirim yarım sayfa süren tümceler kurmayı, süslü ve ağdalı bir dil kullanmayı.
- B) Zaten her konu kendi biçim ve biçimini birlikte getiriyor.
- C) Ben sanat yapmak adına anlaşılmaz olmayı seçenlerden değilim.
- D) Her yazarın anlatımını renklendiren ilginç söz buluşlarından yararlanırım.
- E) Yazarken sözcükleri seçmede ince eleyip sık dokuyorum.

(2005-ÖSS)

2005 ÖSS’de sorulan bu soruda bir metin verilmiş ve metinde boşluk bırakılmıştır. Öğrenciden boş bırakılan yere, düşüncenin akışına göre seçeneklerden hangisinin getirilebileceği sorulmuştur. Bu şekilde boşlukları doldurarak yapılan sorular parçaları birleştirip bütün oluşturma türünde olduğu için sentez basamağı kapsamındadır.

Soru:3

Yazın değeri taşıyan bir roman, bir öykü, bir oyun, yaşam çevremizi genişletir; içinde bulunduğumuz gerçek dünyanın dışına çıkarır bizi. ---- Tam tersine gerçekleri değişik bir gözle görmemizi, olaylara farklı açılardan bakmamızı sağlar.

Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağılardan hangisi getirilmelidir?

- A)Bu elbette, bir kaçış ya da kendi gerçeklerinden bir kopuş değildir.
- B) İç gerilimlerimizden, sıkıntı ve bunalımlarımızdan büyük ölçüde kurtarır.
- C) Okuma, insanı her türlü etkilerden kurtararak özgürleştirir.
- D) okuyan bir kişi bütün bilgi eksikliklerini giderebilir.
- E)Okunan her kitap iç zenginliğini artırır, duyguları harekete geçirir.

(2005-ÖSS)

2005 ÖSS’de sorulan bu soruda bir metin verilmiş ve metinde boşluk bırakılmıştır. Öğrenciden boş bırakılan yere, düşüncenin akışına göre seçeneklerden hangisinin getirilebileceği sorulmuştur. Bu şekilde boşlukları doldurarak yapılan sorular parçaları birleştirip bütün oluşturma türünde olduğu için sentez basamağı kapsamındadır.

5.6. DEĞERLENDİRME

Değerlendirme ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurup, bir yargıya varma süreci olarak tanımlanabilir. Bilişsel, duyuşsal ve devinişsel, sezgisel alanlarla ilgili ürün ya da süreçlerin hem kendi içinde hem kendi dışındaki özellikler açısından değerlendirilmesi, yani ölçütlere vurup bir yargıya varılması bu basamağın kapsamı içindedir. Örneğin; “bir edebî yapıtın yazım kurallarına uygunluğunu irdeleme, bir giysinin modele uygunluğunu araştırma” iç ölçütler açısından değerlendirmedir. Değerlendirme bilişsel alanın son basamağıdır (Sönmez, 2001).

Bu basamakta öğrenciden, mantık yönüyle doğruluk, tutarlılık ve yeni ölçütler oluşturarak ya da verilen diğer ölçütleri kullanarak bir ürün, başarı vb. hakkında bir yargıya gitmesi beklenir. Değerlendirme iki bölüme ayrılır:

5.6.10 İç Kanıtlar Bakımından Yargılama

Bu basamakta mantıksal doğruluk, bütünlük ve diğer içsel kriterler, kanıtlara dayanılarak iletişimde doğruluğun değerlendirilmesi yapılır. Yani bu basamakta ölçütler ürünün kendi içinde mevcuttur. Değerlendirme de bu iç ölçütlere göre yapılır.

Öğrenciden, bilişsel ürünü ya da materyali, mantıksal doğruluk, tutarlılık vb. gibi iç ölçütlerle yargılaması ve ürün hakkında bir karar vermesi istenir.

5.6.20 Dış Ölçütler Bakımından Yargılama

Bu basamak belli maksatlara hizmet etmek için seçilen, önerilen, kullanılan araçların ve işlem yollarının, işe yararlılığı, ekonomikliği ve etkililiğine ilişkin değer yargılarını içerir. Bu kategorideki yargılar, belli bir alana özgü olan ve önceden belirlenen, değerlendirilecek materyalin kendisinde bulunmayan dış ölçüler üzerinde temellenir. (Tekin 1984).

Örnek olarak "bir şiiri, denemeyi vb. bir yarıyıl boyunca anlatılan ilkelere dayanarak tahlil etme, inceleme" bu düzeydeki davranışlardır. Örnek sorular: Metindeki oğlun babasına karşı olan davranışlarını uygun buluyor musunuz? Hangisinde yazım yanlışı vardır?

Değerlendirme basamağı için anahtar kelimeler: Değer biçme, yargıya ulaşma, hüküm verme, eleştirme, karar verme, tavsiye etme, takdir etme, ikna etme, doğrulama, savunma, eleştirme, destekleme, yansıtma, ödüllendirme, tasvip etme(me).

Örnek sorular:

Soru: 1

Sanatçının uzun süre yaşadığı bu ev ,(I) çocukları tarafından müzeye dönüştürülmüş. Odalardan birinin duvarlarında yer alan fotoğraflarla sanki bir soyağacı oluşturulmuş.(II) Bir başka odada onunla bütünleşmiş eşyalar sergilenmiş: (III) küçük el radyosu, fotoğraf makinesi, daktilosu, gözlüğü ...(IV) Hastalığında ve ölümünden sonra gelen mektuplar ve telgraflarla ,(V) kitapları da camekânlı dolaplarda saklanıyor.

Yukarıdaki parçada, numaralanmış noktalama işaretlerinden hangisi gereksiz kullanılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.
E) V.

(2001-ÖSS)

Bu soruda, verilen metindeki noktalama işaretlerinden hangisinin gereksiz kullanıldığı sorulmuştur. Öğrenci, bu soruyu çözebilmek için, bu metindeki noktalama işaretlerinin kullanımını önceki bilgileriyle kıyaslayıp zihninde bir ölçüte vuracaktır. Yaptığı değerlendirme sonucunda, gereksiz kullanılan noktalama işaretini tespit edecektir. Bu nedenle bu soru, değerlendirme düzeyinde bir sorudur.

Soru:2

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışlığı vardır?

- A) Arkadaşları, bu kadar sorumsuz davranmasının nedenini bir türlü öğrenemediler.
B) Kuşkonmaz, saksıda yetiştirilen, uzun saplı, ince ve küçük yapraklı bir süs bitkisidir.
C) Tartışmacı, öne sürdüğü savın doğruluğunu kanıtlıyamadı.
D) Panele, üniversite öğrencileriyle öğretim üyeleri katılmıştı.
E) Aile büyüklerinden öğrenilen el sanatları, yöre halkının geçim kaynağını oluşturuyor.

(2002-ÖSS)

Soru:3

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcüğün yazımı yanlıştır?

- A) Son dönem şairleri ve antolojiye alınmamış.
 - B) Voleybolcular otobüslerine bindiler.
 - C) Kardeşi bu filmin yönetmenliğini üstlenmiş.
 - D) Antrenör bugünkü çalışmayı erken bitirdi.
 - E) Bu zürafa hayvanat bahçesine yeni gelmiş.
- (2002-ÖSS)

Soru 2 ve soru 3, yazım kuralları sorusudur. Yazım kuralları ile ilgili sorularda öğrenciler, seçenekte verilen cümleleri öğrendikleri kurallara göre değerlendirecek; yazımı yanlış olanın hangi seçenekte olduğunu tespit edecektir. Bu nedenle bu sorular, değerlendirme düzeyinde bir sorudur.

Soru: 4

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

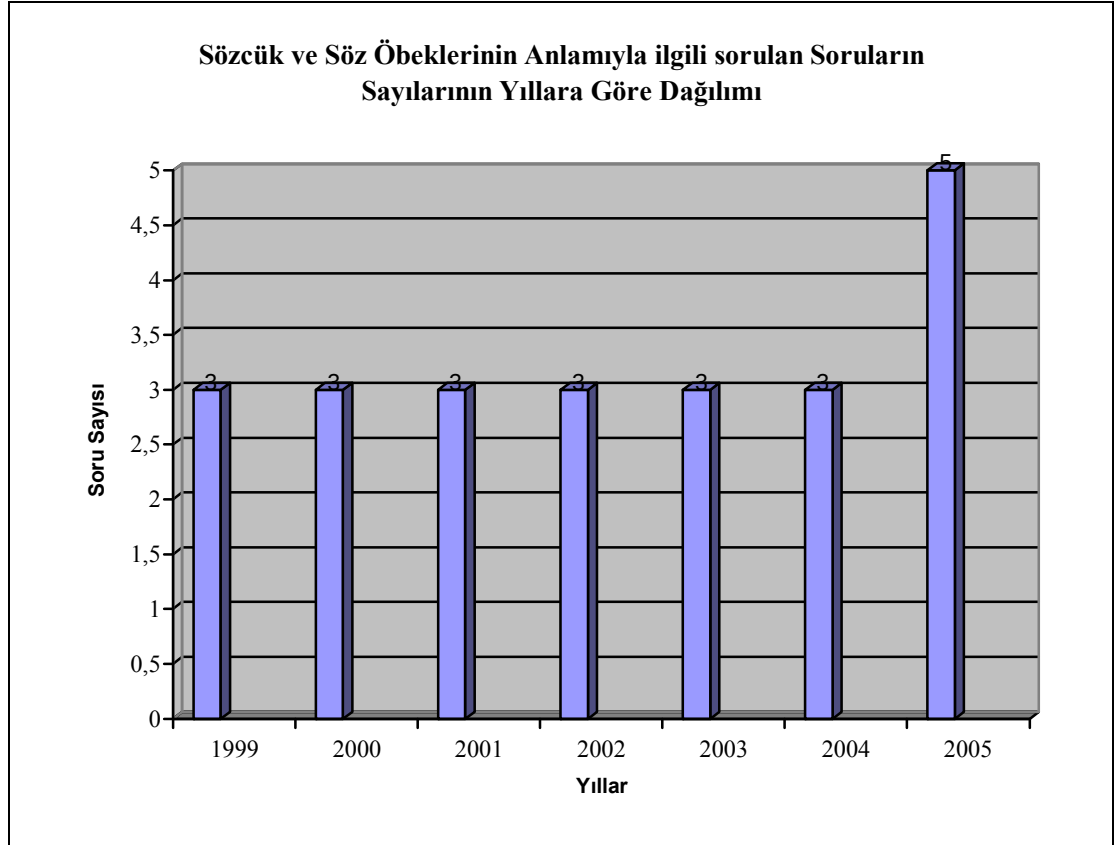
- A) Gazetelerde bu tür haberlere hemen her gün rastlanıyor.
 - B) Yazar, yaşadıklarını etkili bir biçimde anlatmakta başarılı olamıyor.
 - C) Yemeğini erken yemesi gerektiği halde, hasta bu yasağa uymuyor.
 - D) Bu alandaki çalışmaların hala yeterli bir düzeye ulaşamadığı söyleniyor.
 - E) Trafikle ilgili sorunların çözümü için, geniş kapsamlı bir toplantı düzenleniyor.
- 2002-ÖSS

Anlatım bozukluğu ile ilgili bu soruda öğrencilerin anlatım yönünden bozuk olan seçeneği tespit edebilmesi için, anlamca açık ve duru, dil bilgisi kurallarına uygun bir ifadenin özelliklerini öğrenmiş olması gerekir. Çünkü, sorudaki seçenekleri daha önce öğrendiği kurallara göre değerlendirecektir. Bu nedenle bu soru, değerlendirme düzeyinde bir sorudur.

6.0 BULGULAR VE YORUM

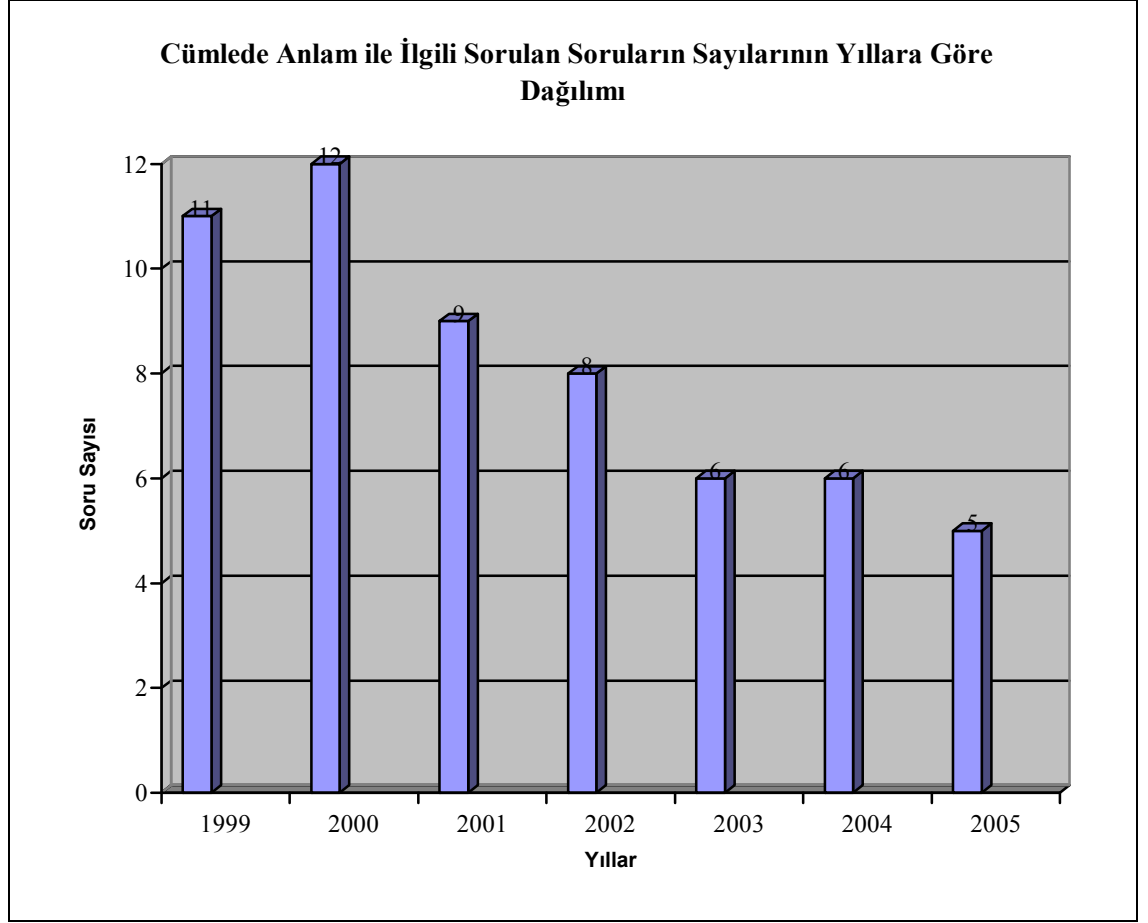
6.1. ÖSS'de Sorulan Türkçe Sorularının Konulara Göre Dağılımı

Grafik no: 1

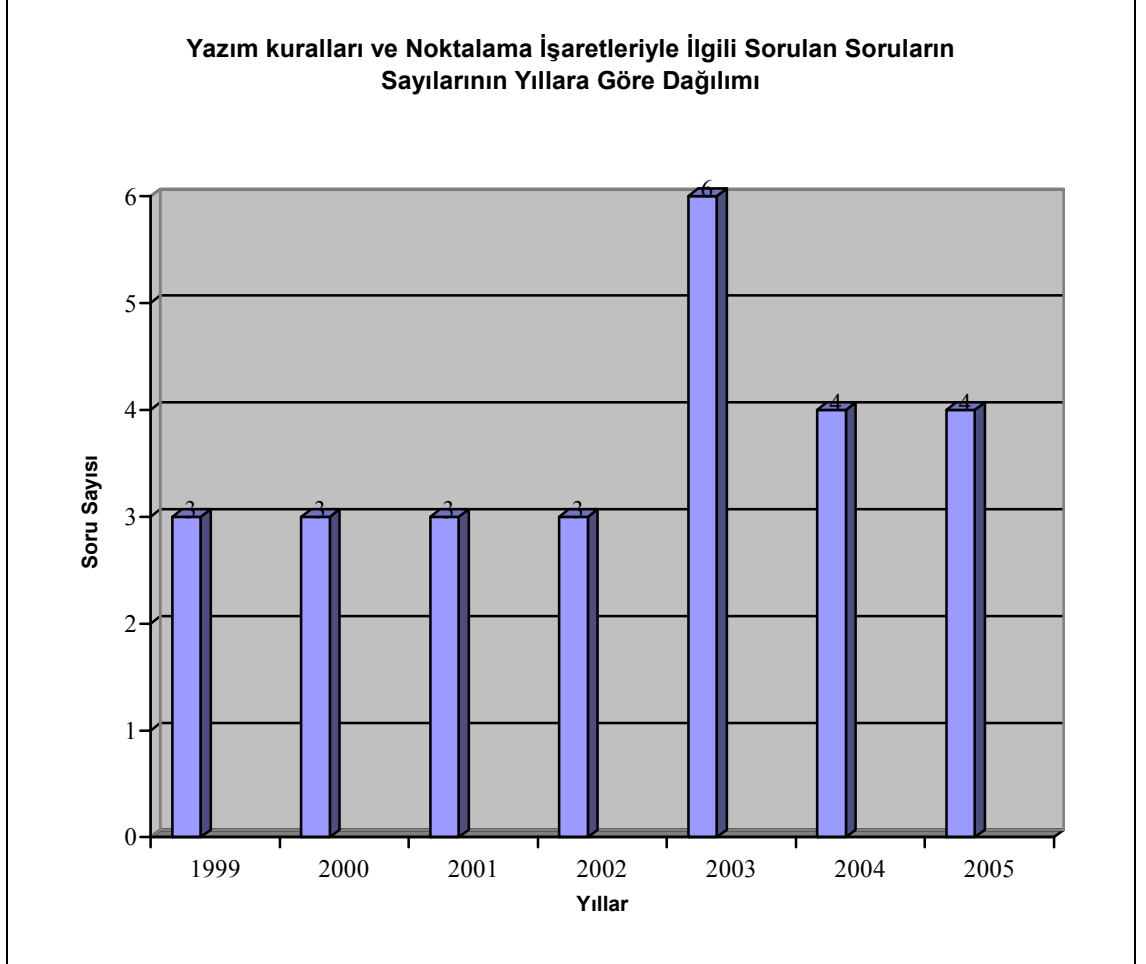
Sözcük ve söz öbeklerinin anlamı konusundan 1999 yılından 2005 yılına kadar her yıl 3 soru sorulduğu, 2005 yılında ise beş soru sorulduğu görülmektedir. Bu konuda belirtilen yıllar arasında toplam 23 soru sorulmuştur. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 7.3'tür

Grafik no: 2

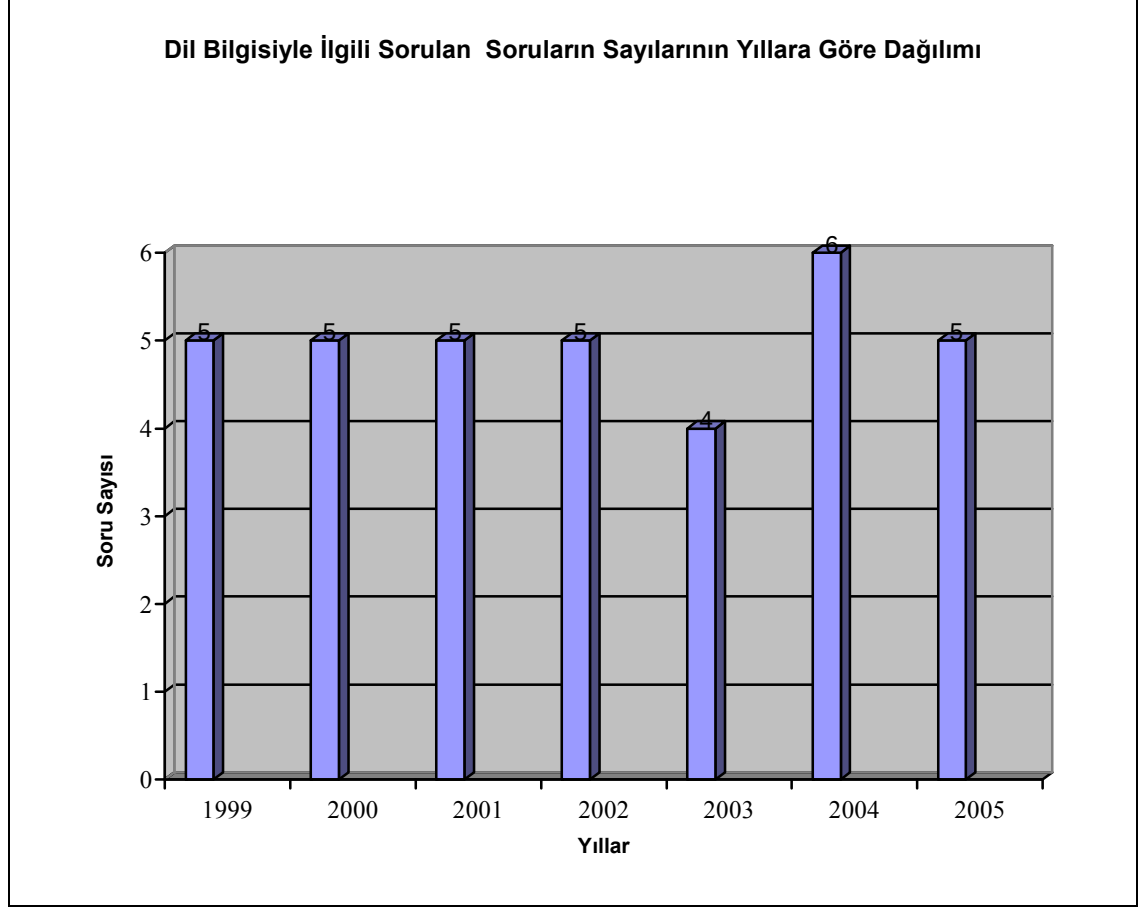
Cümlede anlam konusunda çıkan soru sayısında 2000 yılından beri sürekli ve düzenli diyebileceğimiz bir şekilde azaldığı görülmektedir. 2000 yılında 12 soru sorulmuştur; fakat bu soru sayısı 2005 yılında beşe düşmüştür. Bu konuda 1999 ile 2005 yılları arasında toplam 57 soru sorulmuştur. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 18.2'dir.

Grafik no: 3

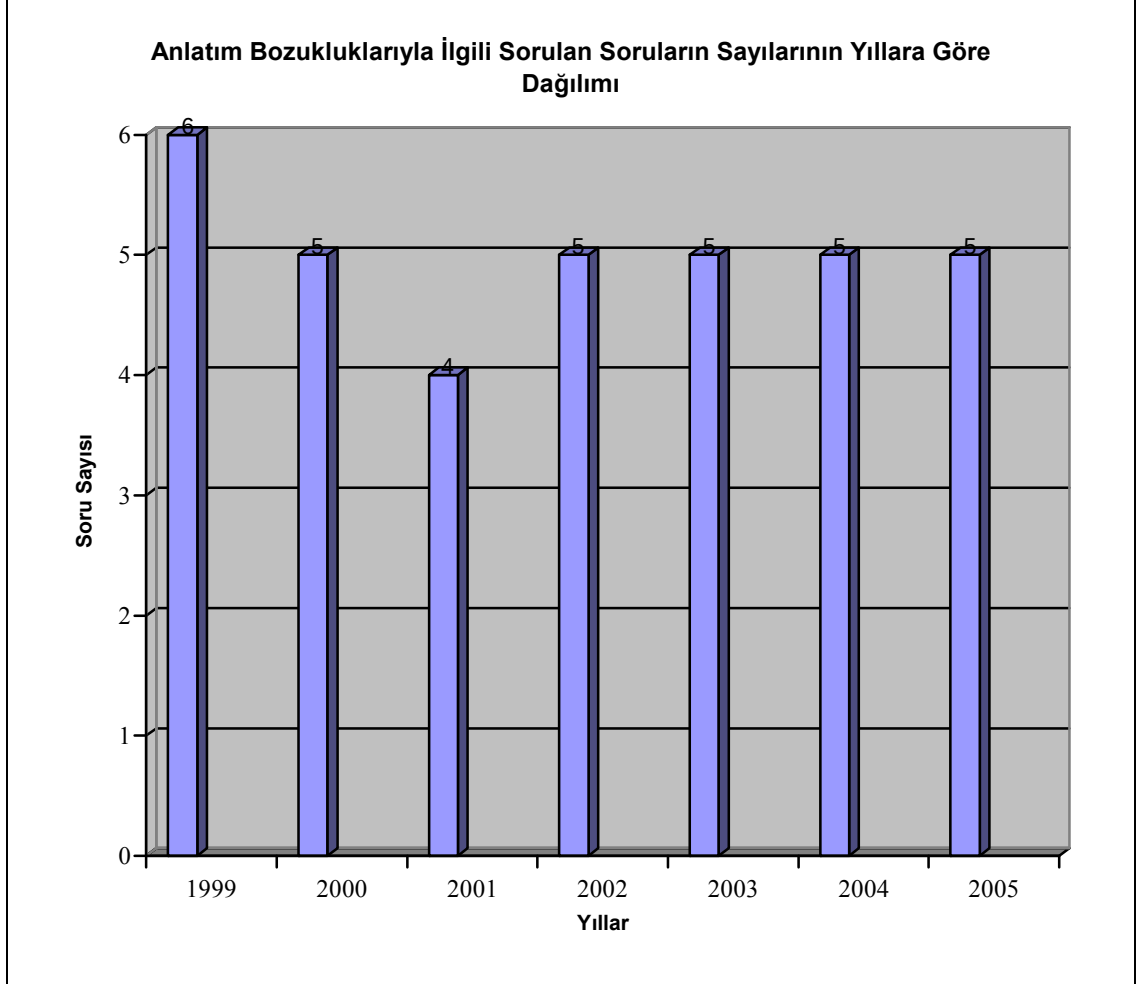
Yazım kuralları ve noktalama işaretleri konusunda 2005 yılında altı, 2004 ve 2005 yıllarında dört, diğer yıllarda ise üç soru sorulmuştur. Bu konuda sorulan sorularda son yıllarda fazla olmasa da bir artış olduğu da gözlenmektedir. Özellikle 2003 yılında çıkan soru sayısı önceki yılların iki katı kadardır. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 8.3'tür.

Grafik no: 4

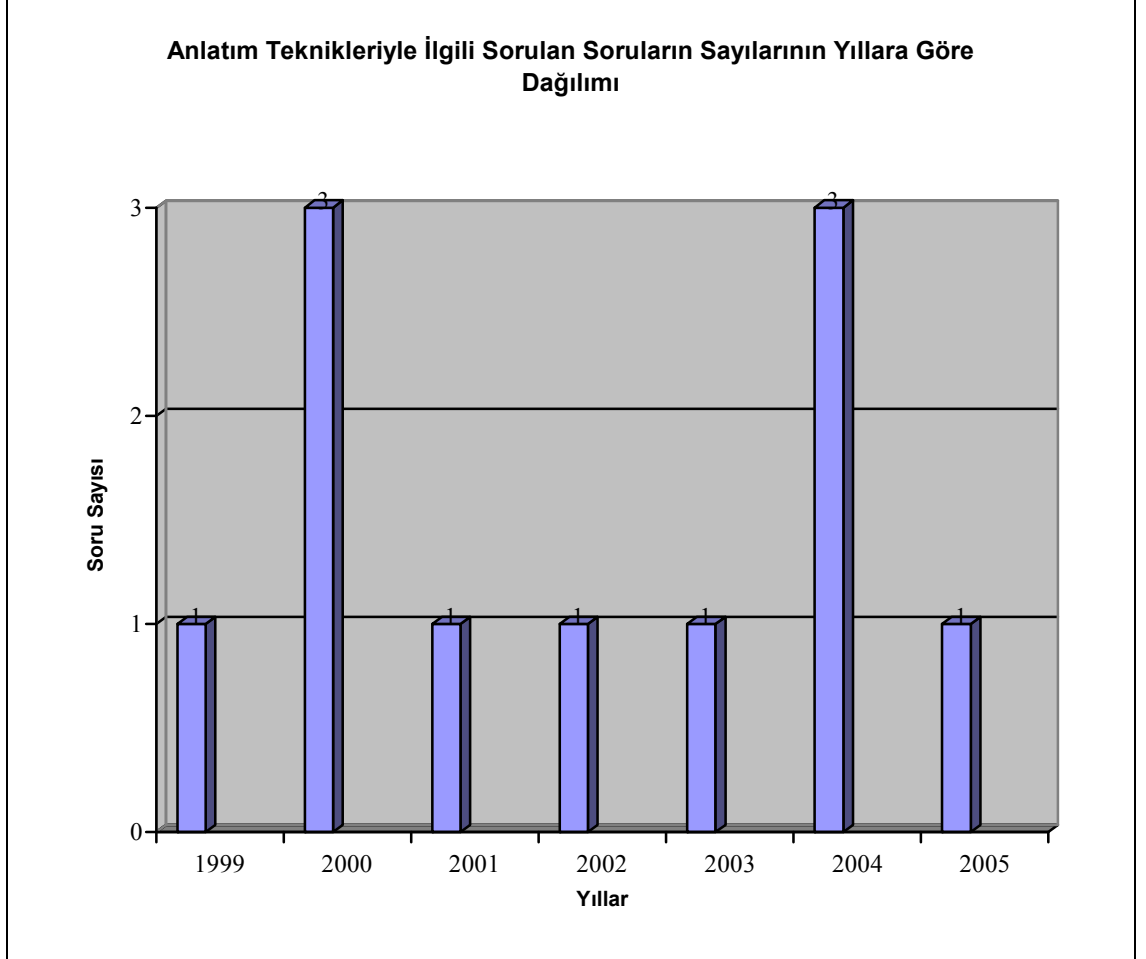
Dil bilgisi konuları çok geniş bir alanı (Sözcük türleri, ekler, sözcük yapısı, cümlelerin öğeleri, fiil çatıları, cümle çeşitleri) kapsamına rağmen 2004 yılında 4, 2006 yılında 6, diğer yıllarda 5 soru sorulmuştur. Yedi yılda toplam 35, ortalama beş soru sorulmuştur. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 11.1'dir

Grafik no: 5

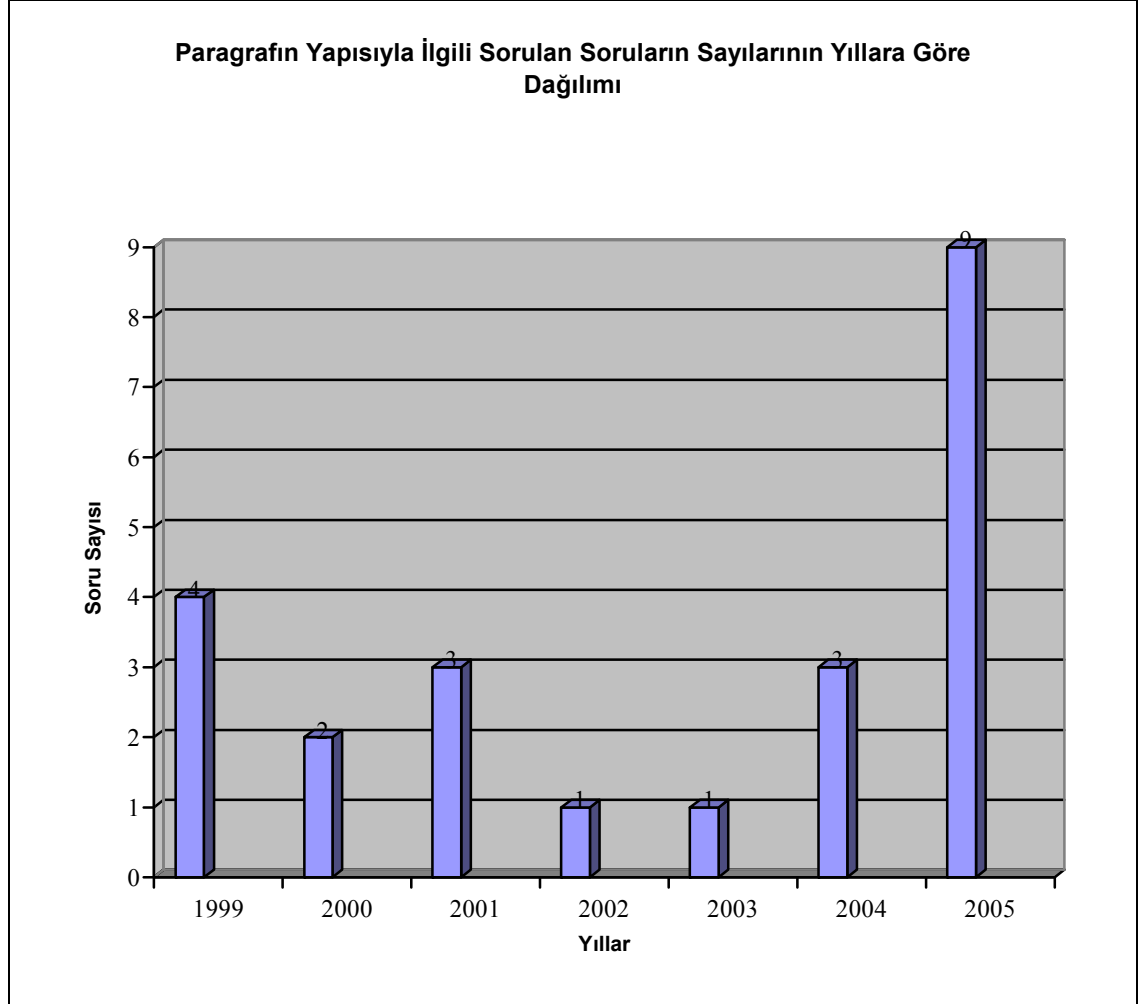
Anlatım bozuklukları konusunda da 1999 yılında 6, 2001 yılında 4 soru, diğer yıllarda ise beşer soru sorulmuştur. Yedi yılda toplam 35, ortalama beş soru sorulmuştur. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 11.1'dir.

Grafik no: 6

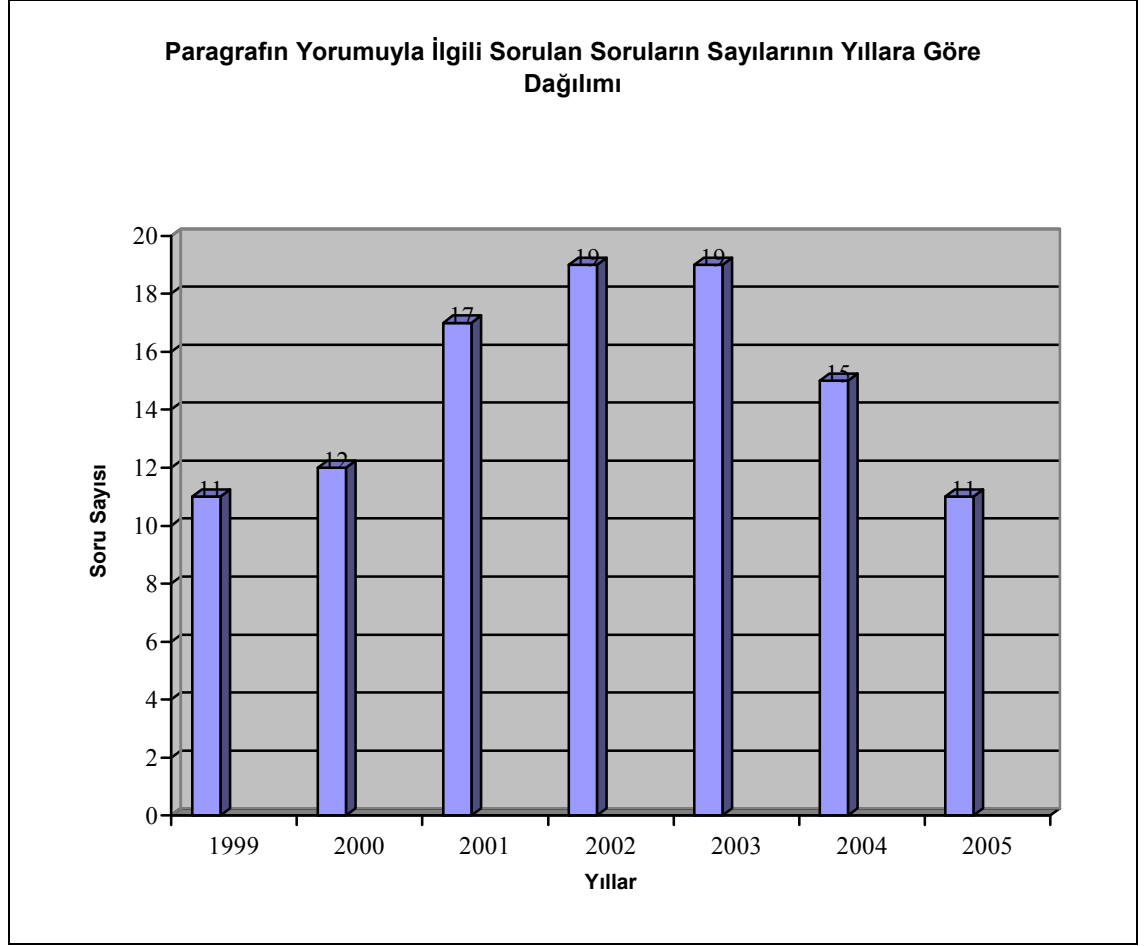
Anlatım teknikleri, konusunda düzensiz bir seyir göze çarpmaktadır. 2000 ve 2004 yıllarında üçer soru sorulurken diğer yıllarda sadece birer soru sorulmuştur. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 3.5'tir.

Grafik no: 7

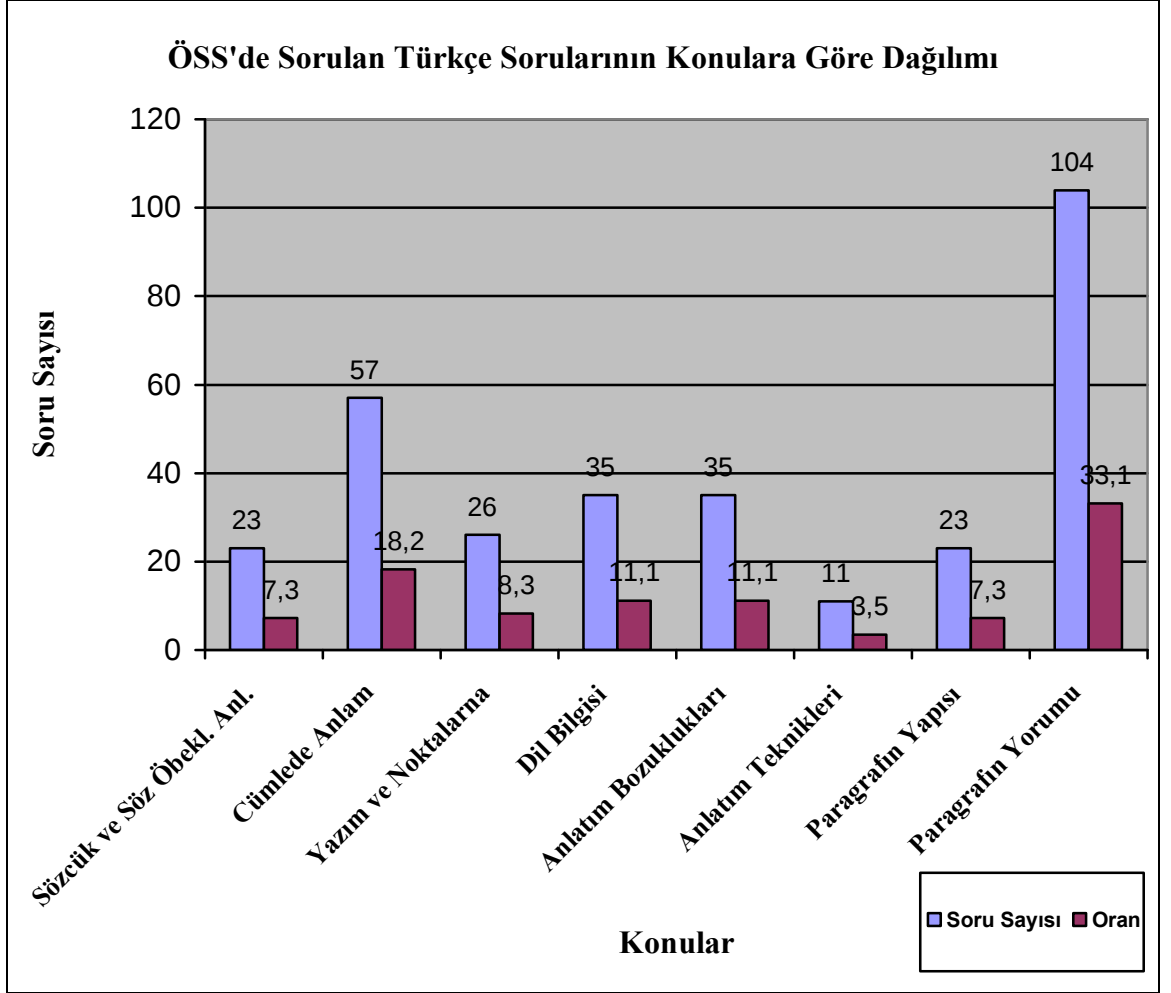
Paragrafın yapısı ile ilgili sorulan sorularda da benzer bir düzensizlik göze çarpmaktadır. Bu tür düzensizlikler sınava hazırlanan öğrencileri elbette olumsuz etkilemektedir. Sınava hazırlanan öğrenciler, ÖSS’de her yıl hangi konudan kaç soru sorulduğunu yaklaşık olarak bilmekte ve çalışmalarını bu doğrultuda yapmaktadır. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 7.3’tür.

Grafik no: 8

ÖSS' de en çok soru paragrafın yorumu konusundan çıkmaktadır. Bu konuda çıkan soru sayılarında da bir düzensizlik göze çarpmaktadır. 1999 ve 2005 yıllarında 11 soru sorulmuş, 2002 ve 2003 yıllarında bu sayı 19'a kadar çıkmıştır. 2000, 2001 ve 2004 yıllarında ise soru sayılarının 12 ile 17 arasında değiştiği görülmektedir. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 33.1'dir.

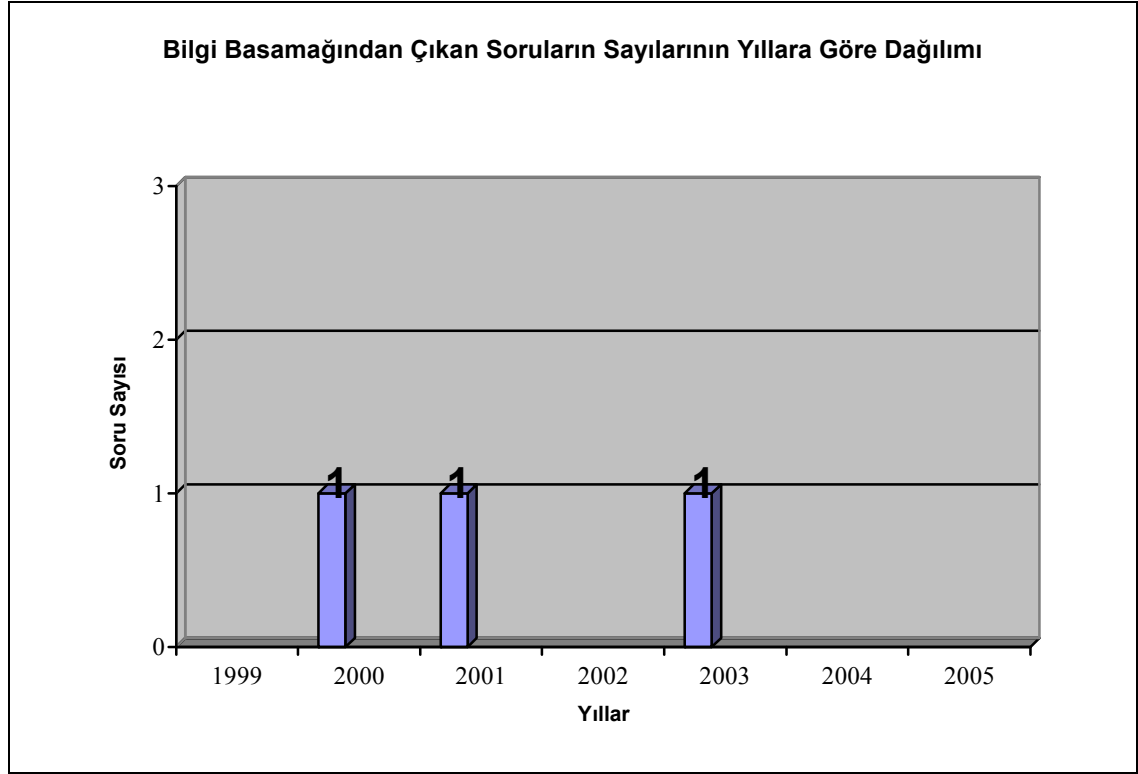
Grafik no: 9

Bu grafikte 1999 yılından 2005 yılına kadar yedi yılda toplam 314 sorunun konulara göre dağılımı (hem sayı hem de oran olarak) görülmektedir. En çok soru “paragrafın yorumu”ndan sorulurken, en az soru “anlatım teknikleri”nden sorulmuştur. Paragrafın yorumu konusundan sorulan soru sayısı, toplam soru sayısının yaklaşık üçte biri kadardır. Cümlede anlam ve paragrafın yorumu konusundan sorulan soru sayısı toplam soru sayısının yaklaşık yarısıdır. Bu grafikten de anlaşılıyor ki özellikle paragraf ve cümlede anlamla ilgili konularda kendini geliştiren öğrenciler, ÖSS'de Türkçe testinde daha başarılı olmaktadır.

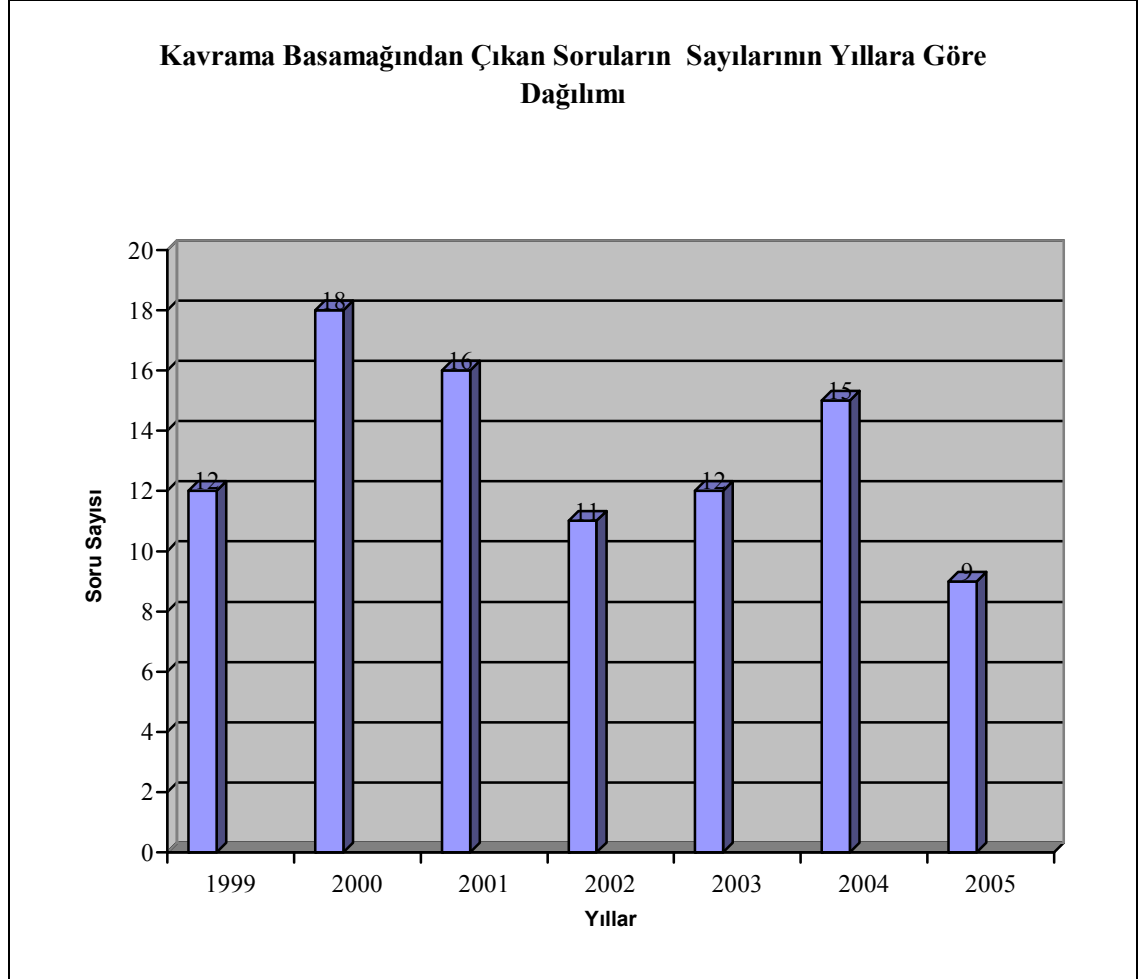
6.2. ÖSS'de Sorulan Türkçe Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Dağılımı

Grafik no: 10

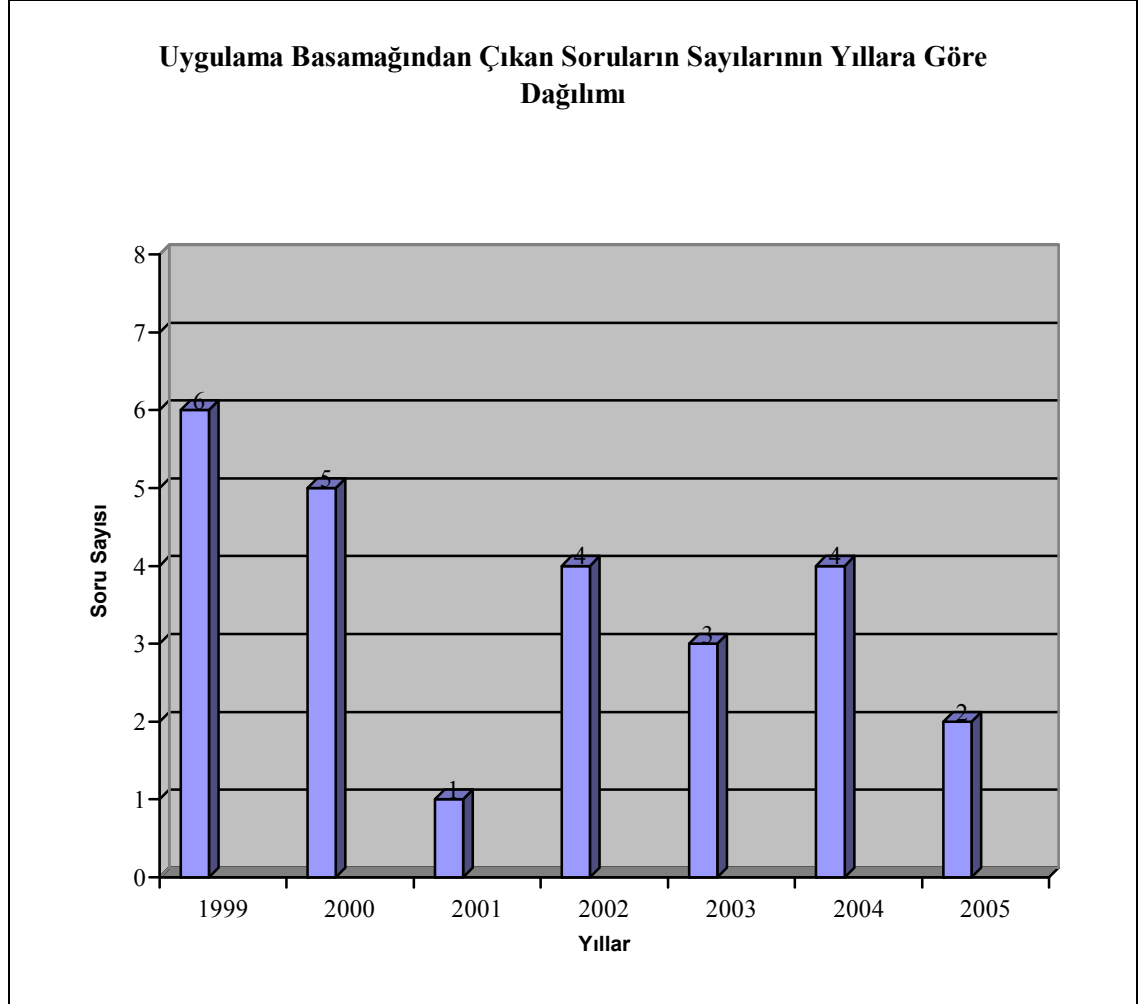
Bu grafikte bilgi basamağından çıkan soruların sayılarının yıllara göre dağılımı görülmektedir. Bilgi basamağında sadece 2000, 2001 ve 2003 yıllarında birer soru sorulmuş, diğer yıllarda da başka soru sorulmamıştır. Bu grafikten de anlaşılıyor ki 1999 ile 2005 yılları arasında yapılan ÖSS'lere sadece ezberlenmiş bilgi ile hazırlanan öğrenciler başarılı olamamıştır. Bilgi basamağında sorulan soru sayısının, 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 0.9'dur.

Grafik no: 11

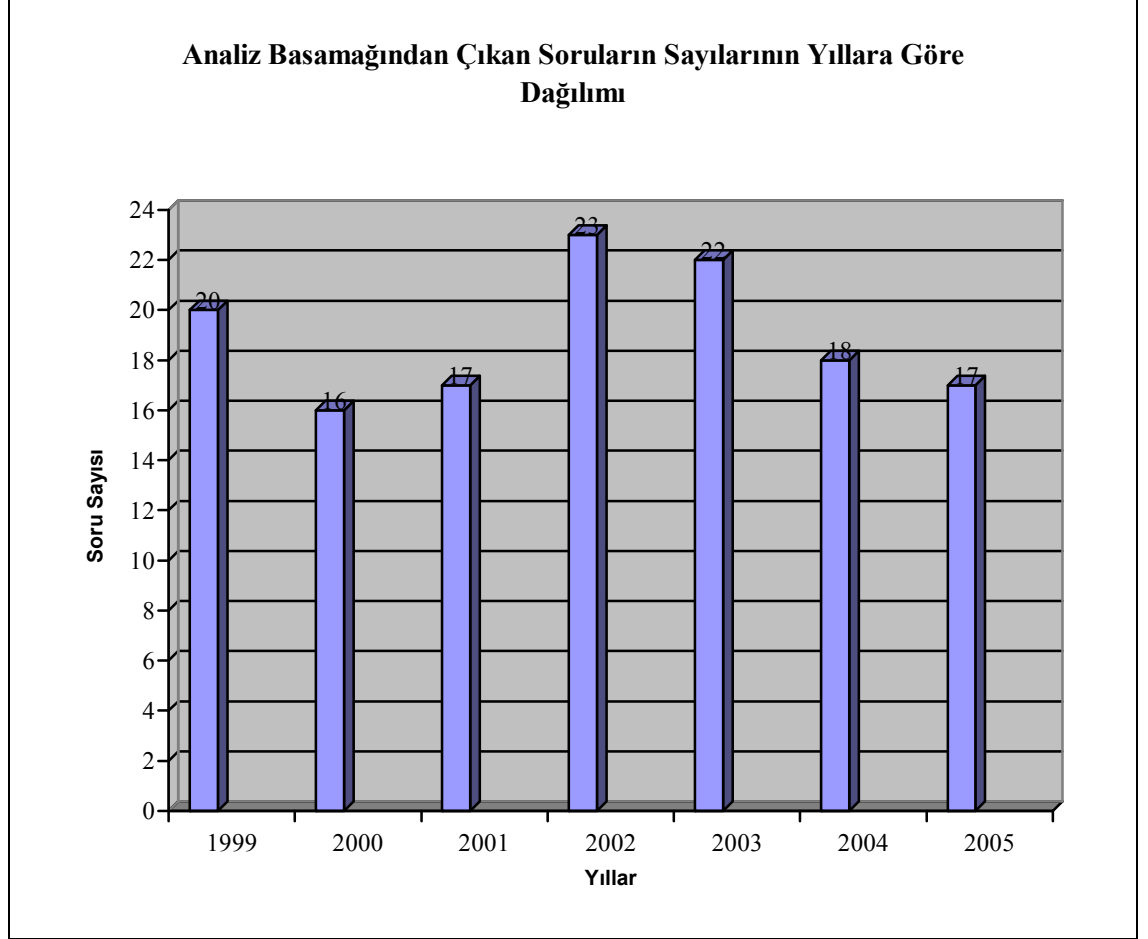
Bu grafikte kavrama basamağından çıkan soruların sayılarının yıllara göre dağılımı görülmektedir. Kavrama basamağından her yıl soru sorulmuştur. Bu basamaktan en az sorunun sorulduğu yıl 2005 (9 soru), en fazla sorunun sorulduğu yıl ise 2000 (18 soru) yılıdır. Kavrama basamağı, analiz basamağından sonra en çok soru sorulan ikinci basamaktır. Bu basamaktan 1999 ile 2005 yılları arasında toplam 93 soru sorulmuştur. Bu bilişim basamağının basamağından sorulan soru sayısının, 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 29.2'dir.

Grafik no: 12

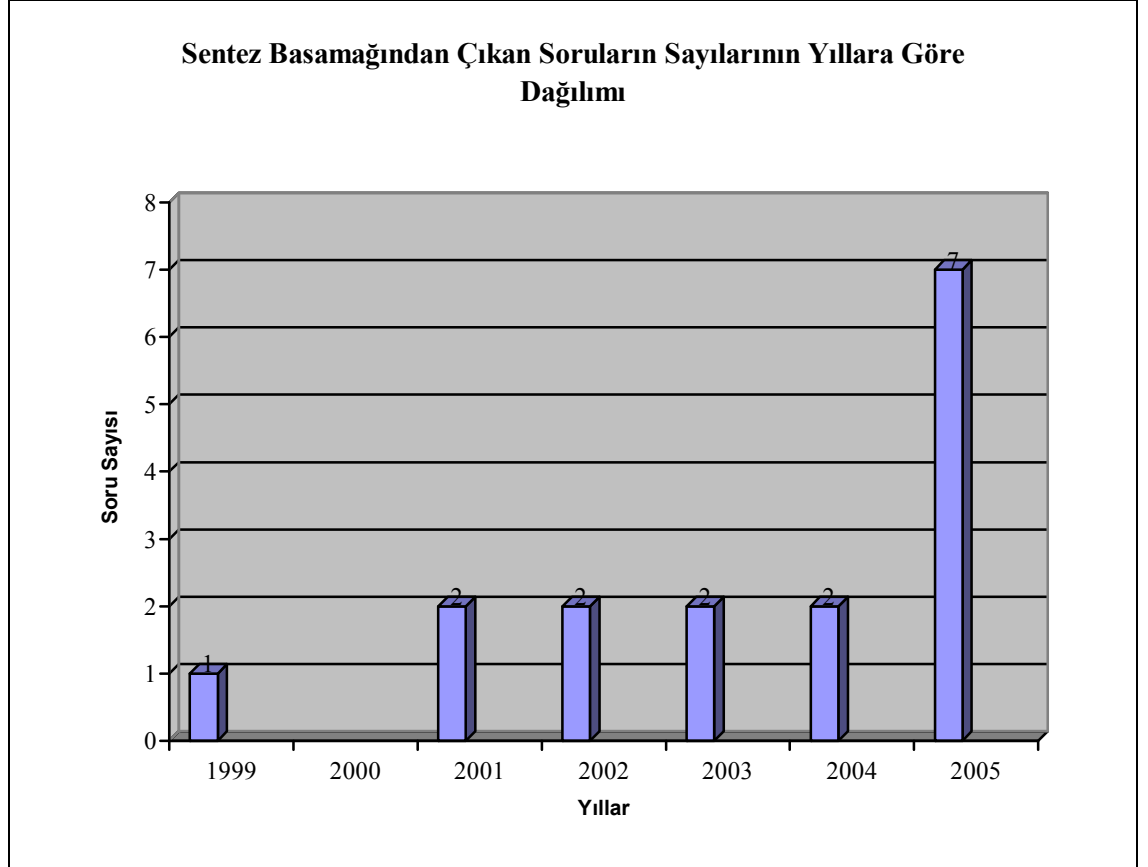
Bu grafikte uygulama basamağından çıkan soruların sayılarının yıllara göre dağılımı görülmektedir. Uygulama basamağından her yıl soru sorulmuştur. Bu basamaktan en az sorunun sorulduğu yıl 2001(1 soru), en çok sorulduğu yıl 1999 (6 soru) yılıdır. Uygulama basamağında sorulan soru sayılarında da bir düzensizlik göze çarpıyor. 1999 ile 2005 yılları arasında toplam 24 soru sorulmuştur. Bu bilişim basamağından sorulan soru sayısının 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 7.6'dır.

Grafik no: 13

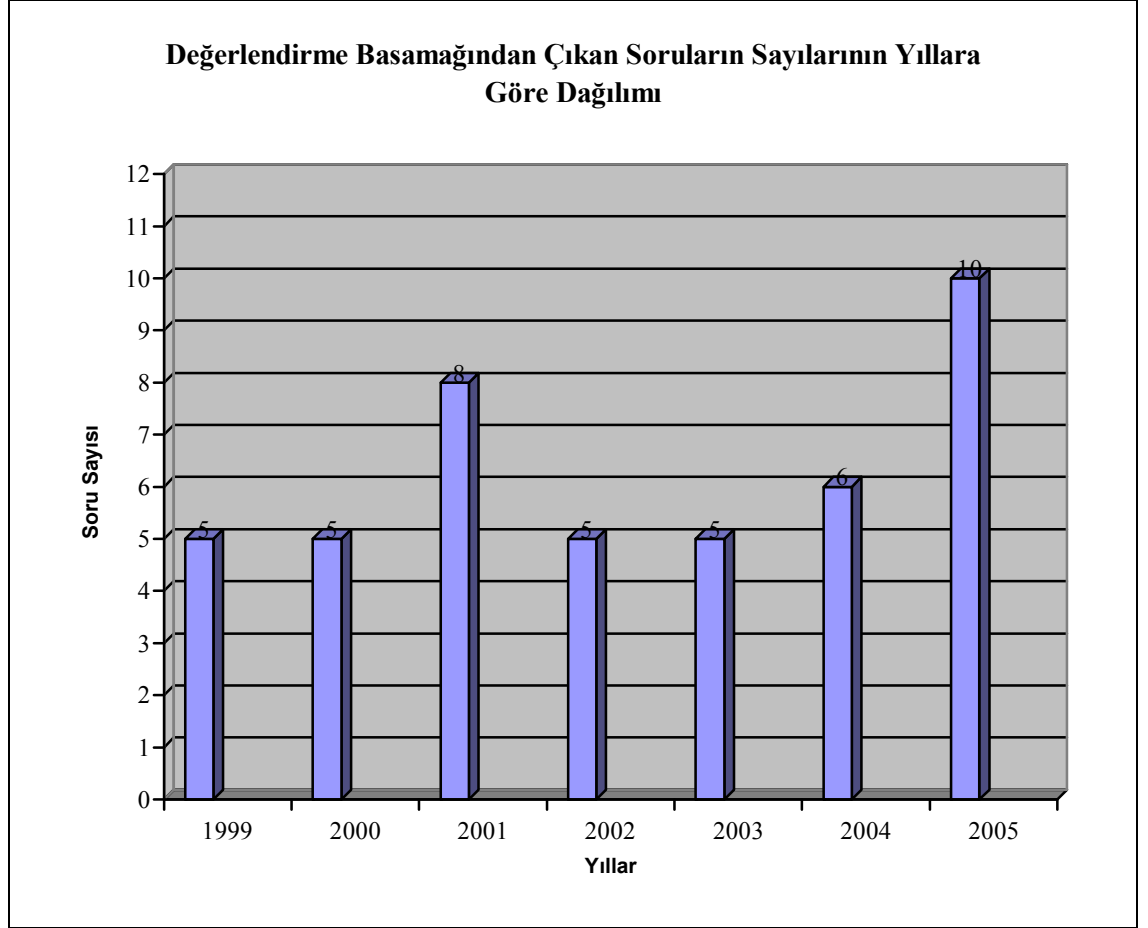
Bu grafikte analiz basamağından çıkan soruların sayılarının yıllara göre dağılımı görülmektedir. Analiz basamağından her yıl soru sorulmuştur. Analiz basamağından en az soru 2000 yılında (16) sorulmuştur, en çok soru ise 2002 yılında (23) sorulmuştur. 1999 yılından 2005 yılına kadar yedi yılda yapılan ÖSS’de toplam 314 soru sorulmuştur ve bu soruların da 134 tanesi yani üçte birinden fazlası analiz basamağından sorulmuştur. Bu da gösteriyor ki analiz yeteneğine sahip olan öğrenciler, Türkçe testinde daha başarılı olmaktadır. Bu bilişim basamağından sorulan soru sayısının 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 42.7’dir.

Grafik no: 14

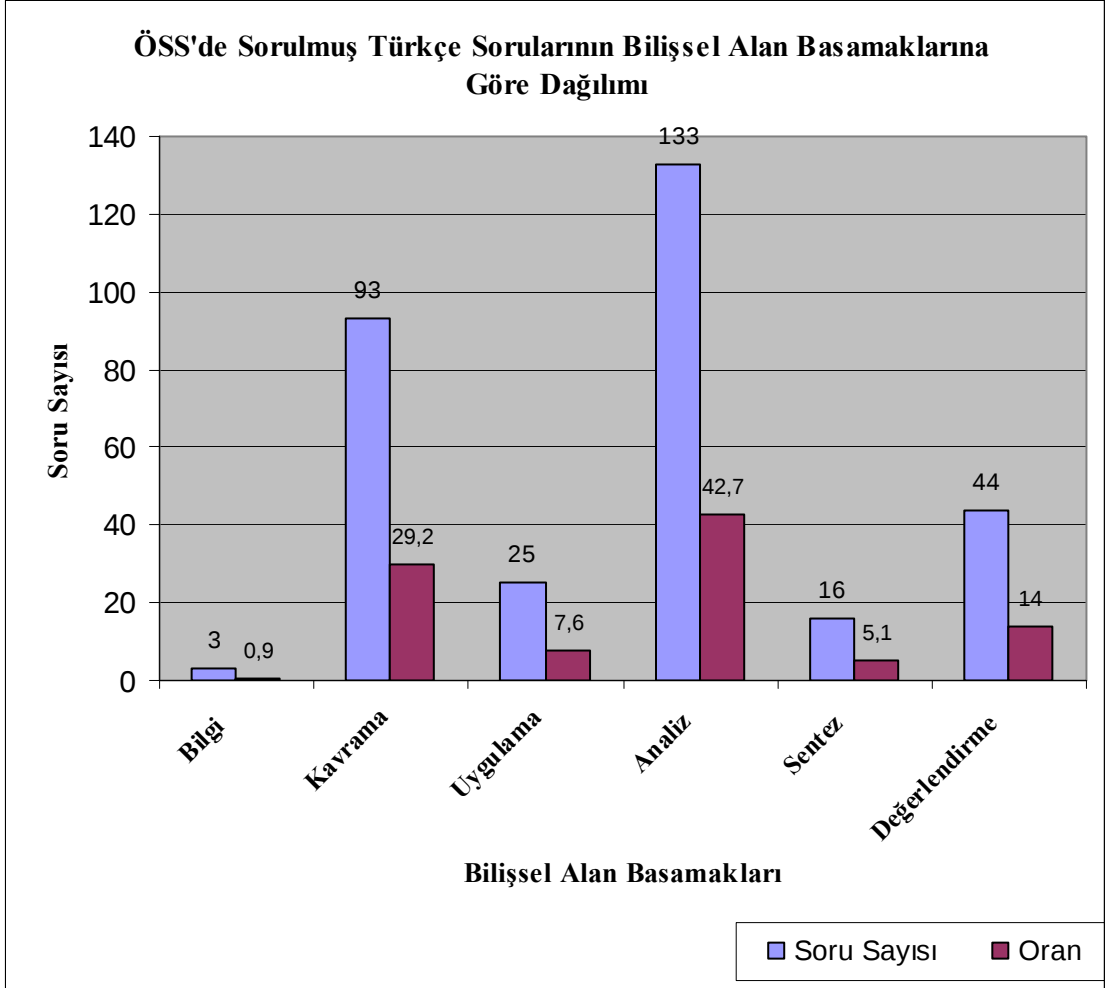
Bu grafikte sentez basamağından çıkan soru sayılarının yıllara göre dağılımı görülmektedir. Sentez basamağından her yıl soru sorulmamıştır. Sentez basamağından en fazla soru 2005 (7 soru) yılında sorulmuştur. 2000 yılında hiç soru sorulmadığı görülmektedir. Bu basamaktan 1999 ile 2005 yılları arasında toplam 16 soru sorulmuştur . Bu bilişim basamağından sorulan soru sayısının 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 5.1'dir.

Grafik no: 15

Bu grafikte değerlendirme basamağından çıkan soru sayılarının yıllara göre dağılımı görülmektedir. Değerlendirme basamağında her yıl soru sorulmuştur. Değerlendirme basamağından en fazla soru 2005 (10 soru) yılında sorulmuştur. 2001 yılında 8; 1999, 2000, 2002 ve 2003 yıllarında beş, 2004 yılında ise 6 soru sorulduğu görülmektedir. Bu basamaktan 1999 ile 2005 yılları arasında toplam 44 soru sorulmuştur . Bu bilişim basamağından sorulan soru sayısının 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 5.1’dir.

Grafik no: 16

Bu grafikte 1999 yılından 2005 yılına kadar yedi yılda toplam 314 sorunun bilişsel alan basamaklarına göre dağılımı görülmektedir. En çok soru (134) analiz basamağından sorulurken, en az soru (3) bilgi basamağından sorulmuştur. Analiz basamağından soru sayısı toplam soruların üçte birinden daha fazladır. Bu grafikten de anlaşılacağı gibi özellikle kavrama ve analiz yeteneğine sahip olan, bu becerileri kazanan öğrenciler, ÖSS'de daha başarılı olmaktadır.

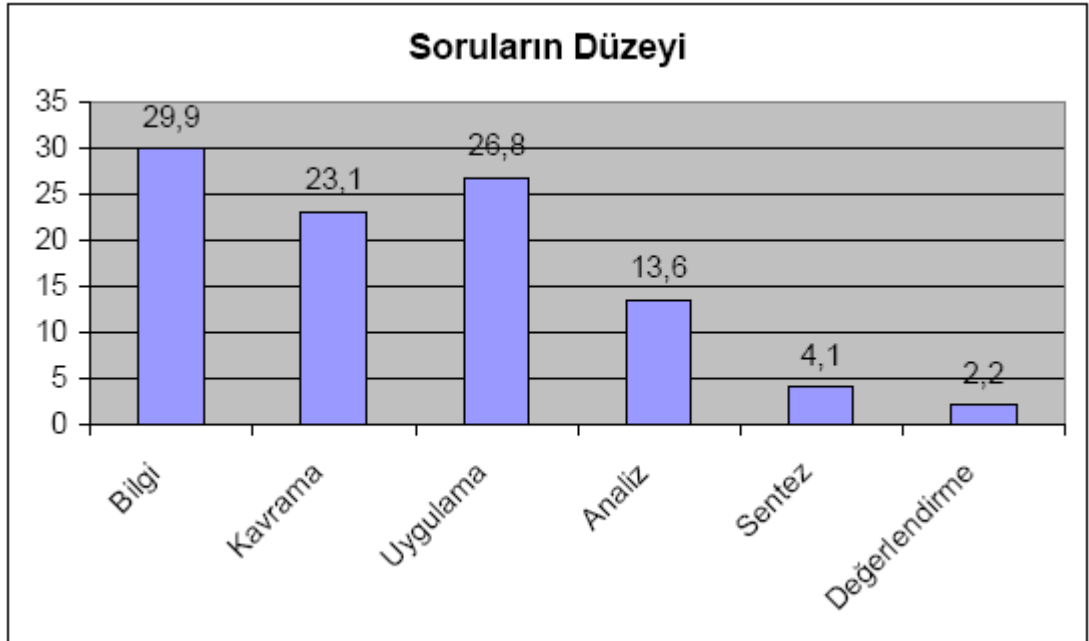
Üst düzey bilişim basamaklarını (analiz, sentez, değerlendirme) ölçen soru sayısının (193) toplam soru sayısına (314) oranı % 61'dir. Bu oran yeterli gözükse de üst düzey soru sayısının, kendi içindeki dağılımın, çarpık olduğu

gözükmektedir. Analiz basamağından 133 soru sorulmuş; ama sentez basamağından sadece 16, değerlendirme basamağından ise 44 soru sorulmuştur.

Benzer bir çarpıklık alt düzey bilişim basamaklarında da gözükmektedir. Kavrama basamağından 93 soru sorulmuş; uygulamadan 25, bilgi basamağından ise sadece 3 soru sorulmuştur.

Dağılımdaki bu çarpıklık, önemli ölçüde sınav sisteminden kaynaklanmaktadır. Çoktan seçmeli sınav sisteminde üst düzey bilişim basamaklarından soru hazırlanması oldukça zordur. Öğrencilerin özellikle uygulama ve sentez yeteneklerinin çoktan seçmeli sınavla sınanabilmesi oldukça zayıf bir ihtimal olarak gözükmektedir. Yazılı yoklamalar üst düzey bilişim yeteneklerinin ölçülmesi için daha uygun bir ölçme aracıdır.

Grafik no: 17

Yukarıdaki grafik, Kemal Zeki Zorbaz'ın (2005) ilköğretim okulları ikinci kademe Türkçe öğretmenlerinin sordukları sorular üzerine yapılan bir değerlendirme tezinden alınmıştır. Yazılı yoklamalarda sordukları sorulardan elde

ettiği bir grafikdir. Bu grafikten alt düzey zihinsel becerileri ölçen bilgi, kavrama, uygulama sorularının oldukça fazla; ama üst düzey zihinsel becerileri ölçen analiz, sentez ve değerlendirme sorularının çok az olduğu net olarak görülmektedir.

Lise düzeyinde yapılmış böyle bir çalışmaya ulaşamadım; ama bizce, lise düzeyindeki öğrencilere sorulan soruların bilişim basamaklarına dağılımı, yaklaşık olarak yukarıdaki grafikteki gibidir. Bu durum, öğrencilerin özel dersanelere akın etmesinin en önemli sebebidir.

6.3. 1999-2005 Yılları Arasında Sorulan Türkçe Sorularında Konu-Bilişsel Alan İlişkisi

	Bilgi	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez	Değerlend.	Toplam
Sözcük ve Söz Öb.	0	22	0	0	0	1	23
Cümlede Anlam	0	29	1	20	7	0	57
Yazımve noktalama	0	1	10	3	0	12	26
Dil Bilgisi	3	8	1	22	0	1	35
Anlatım Boz.	0	0	7	1	0	27	35
Anlatım Teknikleri	0	2	1	8	0	0	11
Paragrafın Yapısı	0	1	3	7	9	3	23
Paragrafın Yorumu	0	30	1	73	0	0	104
Toplam	3	93	24	134	16	44	314

Bu tabloda bilişim basamakları soru sayılarının konulara dağılımı görülmektedir.

Sözcük ve söz öbeklerinin anlamı konusunda çıkan 23 sorudan sadece biri değerlendirme basamağından, diğer 23 sorunun tamamı kavrama basamağından sorulmuştur.

Cümlede anlam konusunda çıkan toplam 57 sorunun, özellikle kavrama (29) ve analiz (20) basamaklarında kümелendiği görülmektedir.

Yazım kuralları ve noktalama işaretleri konusundan toplam 26 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların da önemli kısmı uygulama (10) ve değerlendirme (12) basamağındandır.

Dil bilgisi konularından toplam 35 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların da önemli bir bölümü (22'si) analiz basamağındandır.

Anlatım bozuklukları konusundan da 35 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların da önemli bir bölümü (27'si) değerlendirme basamağındandır.

Anlatım teknikleri konusundan 11 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların da önemli bir bölümü (8'i) analiz basamağındandır.

Paragrafın yapısı konusundan 23 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların da önemli bir bölümü analiz (7'si) ve sentez (9'u) basamağındandır.

Paragrafın yorumu konusundan 104 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların ise tamamına yakını kavrama (30) ve analiz (73) basamağındandır. Sadece bir soru uygulama basamağından sorulmuştur.

Bu tablodan anlaşılıyor ki ÖSS'de sorulan soruların bilişim basamaklarına dağılımı soruların konuları ile yakından ilgilidir. Özellikle anlama dayalı sorularda kavrama ve analiz basamağında, anlatım bozuklukları, yazım kuralları ve noktalama işaretleri ile ilgili sorularda uygulama ve değerlendirme düzeyinde çok sayıda soru sorulduğu net olarak görülmektedir.

7.0 SONUÇLAR VE ÖNERİLER

7.1. SONUÇLAR

Bu araştırmada öncelikle ÖSS’de 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan Türkçe sorularının konularına göre tasnifi yapılmış ve her konunun, o yıllar arasında sorulan soru sayısına oranı tespit edilmiştir. Bu tespitler şunlardır:

1. Sözcük ve söz öbeklerinin anlamı konusundan 1999 yılından 2005 yılına kadar her yıl üç soru sorulduğu, 2005 yılında ise beş soru sorulduğu tespit edilmiştir. Bu konudan belirtilen yıllar arasında toplam 23 soru sorulmuştur. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 7.3’tür
2. Cümlede anlam konusunda çıkan soru sayısında, 2000 yılından 2005 yılına kadar düzenli olarak azalmıştır. 2000 yılında 12 soru sorulmuştur; fakat bu soru sayısı 2005 yılında 5’e düşmüştür. Bu konudan 1999 ile 2005 yılları arasında toplam 57 soru sorulmuştur. Belirtilen yıllar arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 18.2’dir.
3. Yazım kuralları ve noktalama işaretleri konusunda 2005 yılında 6, 2004 ve 2005 yıllarında 4, diğer yıllarda ise 3 soru sorulmuştur. Bu konuda sorulan sorularda son yıllarda fazla olmasa da bir artış olduğu gözlenmektedir. Özellikle 2003 yılında çıkan soru sayısı, önceki yılların iki katı kadardır. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 8.3’tür.
4. Dil bilgisi konuları çok geniş bir alanı (Sözcük türleri, ekler, sözcük yapısı, cümlelerin ögeleri, fiil çatıları, cümle çeşitleri) kapsamına rağmen, 2004 yılında 4, 2006 yılında 6, diğer yıllarda 5 soru sorulmuştur. Yedi yılda toplam 35, ortalama 5 soru sorulmuştur. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 11.1’dir.

5. Anlatım bozuklukları konusunda da 1999 yılında 6, 2001 yılında 4 soru, diğer yıllarda ise beşer soru sorulmuştur. Yedi yılda toplam 35, ortalama 5 soru sorulmuştur. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 11.1'dir.

6. Anlatım teknikleri, konusunda düzensiz bir seyir göze çarpmaktadır. 2000 ve 2004 yıllarında üçer soru sorulurken diğer yıllarda sadece birer soru sorulmuştur. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 3.5'tir. ÖSS'de en az soru bu konudan sorulmuştur.

7. Paragrafın yapısı ile ilgili sorulan sorularda da benzer bir düzensizlik göze çarpmaktadır. Bu tür düzensizlikler sınava hazırlanan öğrencileri elbette olumsuz etkilemektedir. Sınava hazırlanan öğrenciler, ÖSS'de her yıl hangi konudan kaç soru sorulduğunu yaklaşık olarak bilmekte ve çalışmalarını bu doğrultuda yapmaktadır. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 7.3'tür.

8. ÖSS' de en çok soru paragrafın yorumu konusundan çıkmaktadır. Bu konuda çıkan soru sayılarında da bir düzensizlik göze çarpmaktadır. 1999 ve 2005 yıllarında 11 soru sorulmuş, 2002 ve 2003 yıllarında bu sayı 19'a kadar çıkmıştır. 2000, 2001 ve 2004 yıllarında ise soru sayılarının 12 ile 17 arasında değiştiği görülmektedir. Bu konunun 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 33.1'dir.

9. ÖSS'de 1999 yılından 2005 yılına kadar yedi yılda toplam 314 soru sorulmuştur. En çok soru "paragrafın yorumu"ndan sorulurken, en az soru "anlatım teknikleri"nden sorulmuştur. Paragrafın yorumu konusundan sorulan soru sayısı toplam soru sayısının yaklaşık üçte biri kadardır. Cümlede anlam ve paragrafın yorumu konusundan sorulan soru sayısı toplam soru sayısının yaklaşık yarısıdır.

10. Yukarıdaki tespitlerden de anlaşılıyor ki: Özellikle paragrafla ve cümlede anlamla ilgili konularda kendini geliştiren öğrenciler, ÖSS'de Türkçe testinde daha başarılı olmaktadır.

11. Anlatım bozuklukları ve dil bilgisi konularında her yıl ortalama beş soru sorulmuştur. Diğer konularda ise bir düzensizlik göze çarpmaktadır. Örneğin: paragrafın yapısı konusunda 2002 ve 2003 yıllarında sadece bir soru sorulurken 2005 yılında tam dokuz soru sorulmuştur.

12. Benzer bir sorun bilişim basamaklarında da göze çarpmaktadır. Örneğin 1999 yılında sentez basamağından sadece bir soru sorulurken, 2000 yılında hiç soru sorulmamıştır. 2001, 2002, 2003, 2004, yıllarında iki soru sorulmuş, 2005 yılında ise tam 7 soru sorulmuştur. Analiz basamağından 133 soru sorulduğu halde, sentez basamağından sadece 16 soru sorulmuştur.

13. Bu tür düzensizlikler sınava hazırlanan öğrencileri elbette olumsuz etkilemektedir. Sınava hazırlanan öğrenciler, ÖSS’de her yıl hangi konudan kaç soru sorulduğunu, yaklaşık olarak bilmekte ve çalışmalarını bu doğrultuda yapmaktadır.

14. Dil bilgisi ile ilgili konuların çok olmasına rağmen soru sayısındaki azlık, bu konuların önemli olmadığı anlamına gelmemelidir. Her ne kadar soru sayısı az olsa da dil bilgisi soruları, doğru yapıma oranı en az olan soru türüdür.

15. 1999 yılından 2005 yılına kadar yedi yılda yapılan ÖSS’de toplam 314 soru sorulmuştur ve bu soruların da 134’ü yani üçte birinden fazlası analiz basamağından sorulmuştur. Bu da gösteriyor ki analiz yeteneğine sahip olan öğrenciler Türkçe testinde daha başarılı olmaktadır. Bu bilişim basamağının, 1999 ile 2005 yılları arasında sorulan 314 soru içindeki payı % 42.7’dir. Bu durum, başka bir sorunu gündeme getiriyor: Türkçe soruları, öğrencilerin, bir üst seviyedeki okula, bilişsel basamaklar açısından kapsam geçerliği yetersiz bir sınavla gitmelerine neden olmaktadır.

16. 1999 yılından 2005 yılına kadar yedi yılda toplam 314 sorunun bilişim basamaklarına göre dağılımını incelediğimizde görülmüştür ki: En çok soru (134) analiz basamağından sorulurken, en az soru (3) bilgi basamağından sorulmuştur. Analiz basamağından soru sayısı toplam soruların üçte birinden daha fazladır.

Bu tespitten de anlaşılacağı gibi, özellikle kavrama ve analiz yapma yeteneğine sahip olan öğrenciler ÖSS'de daha başarılı olmaktadır.

17. Sözcük ve söz öbeklerinin anlamı konusundan çıkan 23 sorudan sadece biri değerlendirme basamağından, diğer 22 sorunun tamamı kavrama basamağından çıkmıştır.

18. Cümlede anlam konusunda çıkan toplam 57 sorunun, özellikle kavrama ve analiz basamaklarında kümелendiği görülmektedir.

19. Yazım kuralları ve noktalama işaretleri konusundan toplam 26 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların da önemli kısmı (22) uygulama ve değerlendirme basamağındandır.

20. Dil bilgisi konularından toplam 35 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların da önemli bir bölümü (22'si) analiz basamağındandır.

21. Anlatım bozuklukları konusundan da 35 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların da önemli bir bölümü (27'si) değerlendirme basamağındandır.

22. Anlatım teknikleri konusundan 11 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların da önemli bir bölümü (8'i) analiz basamağındandır.

23. Paragrafın yapısı konusundan 23 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların da önemli bir bölümü analiz (7'si) ve sentez (9'u) basamağındandır.

24. Paragrafın yorumu konusunda 104 soru sorulmuştur. Bu konuda çıkan soruların ise tamamına yakını kavrama (30) ve analiz (73) basamağındandır. Sadece bir soru uygulama basamağından sorulmuştur.

Yukarıdaki tespitlerden de anlaşılıyor ki: ÖSS’de sorulan soruların bilişim basamaklarına dağılımı, soruların konuları ile yakından ilgilidir. Özellikle anlama dayalı sorularda kavrama ve analiz basamağından çok sayıda soru sorulduğu net olarak görülmektedir.

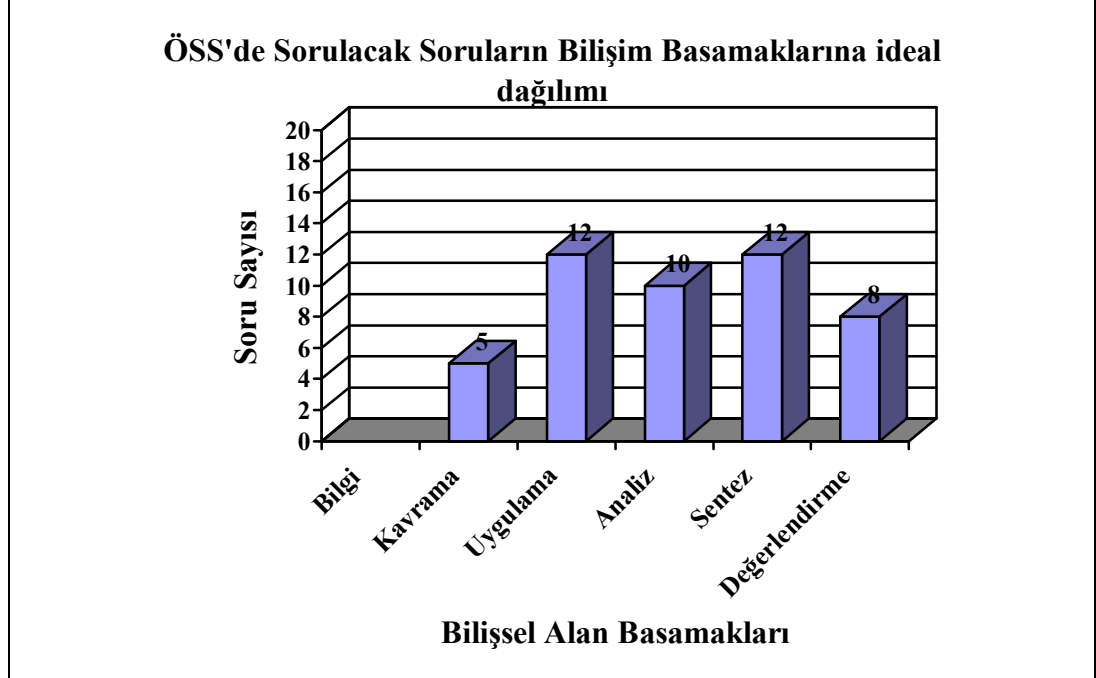
7.2 ÖNERİLER

1. Sınavda Türkçe sorularının hangi konulardan ne kadar sorulacağı belirlenmeli ve belirlenen soru sayısı yıllara göre anormal derecede değişmemelidir. Örneğin, paragrafın yapısı konusunda 2002 ve 2003 yıllarında sadece bir soru sorulurken 2005 yılında tam dokuz soru sorulmuştur. Öğretmen ve öğrenciler, hazırlıklarını bir soru gelecek şekilde yapmış; lakin dokuz soruyla karşılaşmıştır. Bir soru sormak doğru ise bir soru sorulsun, dokuz soru sormak doğru ise dokuz soru sorulsun. Bu çarpıklığın giderilmesi çok önemlidir.

2. Benzer bir çarpıklık, bilişim basamaklarında da gözükmemektedir. Örneğin, sentez basamağından 2000 yılında hiç soru sorulmadığı, 2005 yılında tam 7 soru sorulduğu görülmektedir. Bu konuda da bir standart olmalıdır.

3. ÖSS’de sorulacak soruların çoğu, üst düzey zihinsel becerileri ölçen analiz, sentez, değerlendirme seviyelerinden seçilmeli, alt düzey zihinsel becerileri ölçen bilgi, kavrama, uygulama seviyelerinden sınırlı sayıda soruya yer verilmelidir. Özellikle uygulama ve sentez seviyesinde sorulan soru sayısı artırılmalıdır. Soruların bilişim basamaklarına dağılımı, aşağıdaki grafikteki gibi daha çok üst düzey zihinsel becerileri ölçecek şekilde düzenlenmelidir.

Grafik no: 18

Yukarıdaki grafikte 1999 – 2005 yılları arasında Türkçe’den 45 (1999’da 44) sorunun, bilişim basamaklarına ideal dağılımı görülmektedir. ÖSS’de sorulacak soruların çoğu, neden üst düzey zihinsel becerileri ölçecek şekilde sorulmalıdır? Bunun üç sebebi var:

- Alt düzey zihinsel becerileri ölçen sorular, kabiliyetli öğrencileri seçmekte yetersiz kalacak, üniversitelerin ihtiyaç duyduğu nitelikleri taşıyan öğrencileri seçemez.
- Ortaöğretimde okuyan öğrenciler, hazırlıklarını sorulan sorulara göre şekillendireceğinden, onların üst düzey zihinsel becerileri yeteri kadar gelişmemiş olacaktır.
- Bilişim basamakları, hiyerarşik sistemle düzenlenmiştir. Bilgi ve kavrama seviyelerini geçmeyen bir öğrencinin, analiz, sentez değerlendirme yapabilmesi de mümkün değildir. Analiz, sentez, değerlendirme yapabilen

bir öğrencinin ise bilgi, kavrama, uygulama becerilerinde sorun yoktur. Bilgi basamağından sonraki her aşama kendinden öncekileri kapsar.

- d) ÖSS’de bizce, bilgi sorusu sorulmamalıdır. Çünkü sadece bilgi isteyen sorular, öğrencileri ezbere yönlendirmektedir. Uygulama ve sentez sorularının diğerlerinden fazla olma sebebi ise yükseköğrenim görecekt öğrencilerin bu becerilere daha çok ihtiyaç duyacak olmalarıdır. Örneğin, öğrencilerin yazım ve noktalama ile ilgili birikimleri doğru kullanma becerileri, daha çok uygulama yapmakla gelişir. Farklı bilgilerden yeni ve orijinal ürünler ortaya koymak da sentez becerileri gelişmiş öğrencilerin yapabileceği bir iştir.

4. Çoktan seçmeli testler, uygulama ve özellikle sentez düzeyindeki becerileri ölçmekte çok yetersiz kalmaktadır. 16 numaralı grafikte de görüldüğü üzere en az soru (3 soru) bilgi basamağından sorulmuştur - bilgi basamağı en alt basamak olduğu için az soru sorulması normaldir – bilgi basamağından sonra en az soru (16 soru) sentez basamağından sorulmuştur. Öğrencilerin uygulama ve sentez becerilerini ölçecek yeni soru ya da sınav tarzları oluşturulabilir. ÖSS’de sorulan Türkçe sorularının tamamını doğru yapan bir öğrenci üniversite yıllarında doğru dürüst bir kompozisyon yazamamakta, yazdıkları da imla ve noktalama eksik veya yanlışlarıyla dolu olmaktadır. Demek ki ÖSS’de sorulan Türkçe sorularının yordama geçerliği çok düşüktür.

5. ÖSS ile ilgili diğer önemli bir sıkıntı da soruların lisede öğretilenlerle örtüşmemesidir. 1999 yılına kadar yapılan sınavlarda edebiyat konuları ile ilgili soru sorulduğu halde, 1999 – 2005 yılları arasında yapılan 6 sınavda edebiyatla ilgili soru sorulmamıştır. Bu durum da özellikle öğrencilerin edebiyat derslerine karşı tutumlarını olumsuz yönde etkilemiştir. ÖSS’de sorulan sorular ile lise müfredatı uyumlu hale getirilmeli ve bu konuda sık ve radikal sayılabilecek değişikliklere gidilmemelidir.

Ayrıca öğrenciye bir konu, lisede farklı, dershanede farklı şekilde anlatılabilmektedir. Örneğin, bir eke dershanedeki öğretmen yapım eki derken aynı eke okuldaki öğretmen, çekim eki diyebiliyor. Birinin sıfat tamlaması dediği bir sözcük gurubuna, diğeri isim tamlaması diyor. Bu durumun sebebi ortak bir başvuru kaynağının olmamasıdır. Benzer bir uyumsuzluk, ortaöğretimle yükseköğretim arasında da vardır. Bu uyumsuzluklar, mümkün olan en az seviyeye indirilmelidir.

6. ÖSS sorulan soruların çoktan seçmeli test şeklinde olması, ortaöğretimde de öğretmenlerin sınavları mümkün olduğu kadar test şeklinde yapmaya yönlendirebilmektedir. Bu durum da öğrencilerin, uygulama ve sentez yapma becerileri yönünden eksik kalmasına sebep olmaktadır. Öğrencilerin kendi cümleleriyle yazabileceği soruların da olduğu bir sınav formatı geliştirilmelidir.

7. Özel dershaneler, üniversiteye hazırlığın bir parçası olmaktan çıkarılmalıdır. Liselerden mezun olan öğrencinin takviye kurslarına ihtiyacı olmadan bir üniversiteye yerleşebilmesi gerekir. Bunun için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

8. Liselerde görev yapan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme basamakları hakkında hizmet içi eğitimlerle bilgilendirilmelidir. Özellikle yazılı yoklamalarda bunu göz önüne alarak soru sormalılar. Bu durum, özel dershanelere giden öğrenci sayısını da azaltacaktır.

KAYNAKÇA

BAYKUL, Y. (2000). **Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi ve Uygulaması**. Ankara: ÖSYM Yayınları.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit. (1983). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Binbaşioğlu Yayınevi.

BLOOM Benjamin S.,D.R.KRATHWOHL ve B. B. MASIA.(1964) **Taxonomy Of Educational Objectives**. Nevyork: Longman’dan aktaran ÜN AÇIKGÖZ, Kamile. (2003). **Etkili Öğrenme ve Öğretme**. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2004). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem A Yayınları.

Diplomayı Dershaneler Versin! (20 Ağustos 1996). Günaydın.

HESAPÇIOĞLU, Muhsin. (1998). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. İstanbul: Besa Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

KARASAR, Niyazi. (2002). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KAYNAK, S. (20009), **Ortaöğretimdeki Branş Öğretmenlerinin Öğrenci Başarısını Ölçme ve Değerlendirme ile İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi**. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ABD. (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi).

ÖZBAY, M. (2000). **İkögretim Okulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri -Alan Araştırması -** . Ankara.

ÖZÇELİK, D. Ali. (1998). **Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: ÖSYM Yayınları.

PİLTEN, P. (2001). **İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Alanındaki Anlayış ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim ABD. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

SÖNMEZ, Veysel. (2001). **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**. Anı Yayıncılık.

TEKİN, Halil. (2003). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Yargı Yayınları.

TEKİNDAL, S. (2003). **Sınıfta Soru Sormanın Öğretimi**. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Pegem A Yayınları.

TURGUT, M. Fuat. (1997). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Yargıcı Matbaası.

TÜRKÇE SÖZLÜK, (1998). Ankara: Türk Dil Kurumu Yay. C.II. s. 2013.

ÜN AÇIKGÖZ, Kamile. (2003). **Etkili Öğrenme ve Öğretme**. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.

YILMAZ, H. (2002). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Konya: Çizgi Kitabevi.

ZORBAZ, Kemal Zeki. (2005). **İlköğretim Okulları İkinci Kademe Türkçe Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Görüşleri ve Yazılı Sınavlarda Sordukları Sorular Üzerine Bir Değerlendirme**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)